

ILOA JA LEIKKIÄ

Ihmeelliset vuodet -lastenhoitoryhmän ohjaus

Kirsikka Ollanketo ja Monika Metsälinna

Opinnäytetyö, kevät 2013

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaalialan koulutusohjelma

Sosionomi (AMK)

Sosionomi (AMK) + LTO

TIIVISTELMÄ

Ollanketo, Kirsikka & Metsälinna, Monika.

Iloa ja leikkiä. Ihmeelliset vuodet -lastenhoitoryhmän ohjaus.

97 s. 2 liitettä. Kieli: suomi. Helsinki, kevät 2013.

Diakonia-ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Sosionomi (AMK) / LTO

Opinnäytetyömme on toiminnallinen ja se koostuu Ihmeelliset vuodet -lastenhoitoryhmän suunnittelusta ja ohjauksesta sisältäen 12 ohjauskertaa. Keväällä 2011 ohjasimme Ihmeelliset vuodet -vanhempainryhmän kanssa samaan aikaan koontuvaa lastenhoidollista ryhmää Kannelmäen koululla. Yhteistyökumppanimme on Omaiset Mielenterveystyön tukena ry Uusimaa (OTU). Ihmeelliset vuodet -ohjelma on kehitetty käytöshäiriöiden ennaltaehkäisyä ja hoitoa varten.

Kokoonnuimme kerran viikossa kolmen kuukauden ajan 2–8-vuotiaiden lasten kanssa. Asetimme lastenhoitoryhmälle tavoitteita, joiden pohjalta suunnittelimme ja toteutimme toimintaa. Ryhmän perustehtäväksi muodostui yhteisen mukavan ajan viettäminen. Toimintamme yleisiä tavoitteita olivat lasten tutustuminen uusiin ystäviin, vuorovaikutustaitojen kehittyminen, sosiaalisten taitojen opettelu, elämyksien ja ilon tuottaminen lapsille, lasten viihtyminen ryhmässä sekä yhdessä tekemisen ilo.

Opinnäytetyössä keskityimme lastenryhmäohjauksen ja käytöshäiriön teoriaan, kerromme toteutuneista ryhmäkerroista ja arvioimme lopuksi produktion toteutumista. Olemme huomioineet lapsilähtöisyyden toiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa. Käsittelemme myös vertaisten merkitystä lapselle.

Ryhmäkertojen lopuksi keräsimme vanhemmilta palautetta lastenryhmän toiminnasta. Palautelomakkeessa oli avoimia sekä arviointikysymyksiä. Vanhemmat kokivat ryhmän tarpeelliseksi oman ryhmään osallistumisensa kannalta ja olivat tyytyväisiä lastensa viihtymiseen ryhmässä. Ryhmien tärkeys ja tarpeellisuus tuli ilmi. Opinnäytetyön loppuun olemme koonneet kehittämisohjeita seuraavia lastenhoitoryhmiä varten. Lastenhoitoryhmissä on hyvä ottaa huomioon ohjaajien riittävyys, toiminnan struktuuri, ikätasoisesti eriytetty toiminta sekä koulutuksen tarjoaminen Ihmeellisistä vuosista ja lastenryhmäohjauksesta.

Toiminnan suunnittelun ja ohjaustyön pohjalta muotoutui liitteenä oleva materiaaliaineisto tuleville Ihmeelliset vuodet -lastenhoitoryhmän ohjaajille.

Asiasanat: Ihmeelliset vuodet, lapsilähtöisyys, käytöshäiriö, ryhmäohjaus, vertaisryhmät

ABSTRACT

Ollanketo, Kirsikka and Metsälinna, Monika.

Joy and play. Guiding The Incredible Years Childcare Group.
97 p. 2 appendices. Language: Finnish. Helsinki, Spring 2013.

Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services, Option in Social Services / Option in Social Services and Education. Degree: Bachelor of Social Services.

The objective of this thesis was to plan and guide one Incredible Years childcare group containing 12 gatherings. In this work we co-operated with The Family Association Promoting Mental Health, Association Uusimaa. The Association Uusimaa provides Incredible Years -adult groups to improve parenting skills and to teach parents to understand their children's needs. The childcare groups got together at the same time with the adult groups to enable parent's participation to their groups. The Incredible Years program has been created by Carolyn Webster-Stratton to help children with behavioral problems.

This thesis was a functional study. In spring 2011 we planned and guided a childcare group in Kannelmäki school, Helsinki. We got together once a week for three months with children aged 2–8. We set goals to our group and from that base we planned and put it into practice. Our main task was simply to spend pleasant time together. The general goals for the group were making new friends, developing interaction skills, learning social skills, producing joyful experiences, enjoying being part of the group and delight of working together.

Our theoretical framework consists of group guidance and behavioral problems. Child-oriented method was applied in planning and guiding the group. Peer group is essential when learning social and problem solving skills.

In the end of the group meetings we collected feedback from the parents to find out their opinion about the childcare group. The feedback showed that parents found our group important for themselves to be able to participate in adult group and were happy about their children enjoying participating their own group. It proved the need and importance of the group.

On the basis of our experience with the group we also produced working material that is meant for the future childcare group leaders working for The Family Association Promoting Mental Health, Association Uusimaa.

Keywords: Incredible Years, child-oriented, behavioral problems, group guidance, peer group

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
2 IHMEELLISET VUODET	8
2.1 Ihmeelliset vuodet Suomessa	8
2.2 Ihmeelliset vuodet -vanhemmuusopas ja ohjelma	9
2.3 Vanhemmuuspyramidi	11
3 KÄYTÖSHÄIRIÖ VAI HAASTAVA KÄYTÖS	13
3.1 Käytöshäiriöt eri teorioiden mukaan	14
3.2 Käytöshäiriön erilaiset muodot	16
3.3 Käytöshäiriön synty ja oireilu	17
4 RYHMÄNOHJAUKSEN SUUNNITTELU	20
4.1 Ryhmänohjaus ja lapsiryhmänohjaus	20
4.1.1 Ryhmäprosessi	21
4.1.2 Ryhmän toimivuus	22
4.1.3 Toiminnan suunnittelu	23
4.2 Lapsilähtöisyys	25
4.3 Vertaisryhmä	26
5 TOIMINTAPROSESSIN KUVAUS	29
5.1 Suunnitteluvaihe	29
5.2 Toteuttamisvaihe	30
5.2.1 Tutustuminen ja säännöt	32
5.2.2 Tutustuminen ja ryhmäytyminen	33
5.2.3 Tunteet	34
5.2.4 Pöytäteatteri	34
5.2.5 Intiaaniseikkailu	35
5.2.6 Salileikkejä	36
5.2.7 Liikennekaupunki salissa	37
5.2.8 Salileikkejä	37
5.2.9 Temppurata salissa	38
5.2.10 Seikkailuliikunta ulkona	38

5.2.11 Perinneleikkejä ulkona	39
5.2.12 Musiikkimaalaus ja loppujuhla	40
6 PALAUTE JA ARVIOINTI TOIMINNASTA.....	41
6.1 Palaute	41
6.2 Arviointi	44
7 KEHITTÄMISEHDOTUKSIA	48
8 POHDINTA	50
8.1 Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus.....	51
8.2 Ammatillinen kasvu	52
LÄHTEET	55
LIITE 1: Palautelomake	
LIITE 2: Materiaaliaineisto	

1 JOHDANTO

Monet vanhemmat kokevat haasteita jokapäiväisessä elämässä lastensa kanssa. Joissakin perheissä haasteet voivat olla keskivertoa suurempia ja tällöin vanhemmat saattavat kokea itsensä avuttomiksi kasvatustyössä. Tällaisissa tilanteissa vanhempien on hyvä saada tukea kasvatustyöhönsä. Kasvatustyössä oleellista on saada käytännöllisiä ja konkreettisia ohjeita, opastusta sekä päästä vaihtamaan ajatuksia toisten samassa tilanteessa elävien vanhempien kanssa. Tällaista apua vanhemmille tarjoaa Ihmeelliset vuodet -vanhempainryhmä.

Vanhempien osallistuminen kasvatustyötä tukeviin ryhmiin voi olla haastavaa, jos he eivät saa hoitajaa lapselleen ryhmätapaamisten ajaksi. Lapsenvahdin palkkaamiseen ei välttämättä ole varaa, isovanhemmat tai muut omaiset eivät asu lähetyvillä tai heillä ei ole aikaa tarjota apuaan. Opinnäytetyömme yhteistyötaho Omaiset mielenterveystyön tukena Uudenmaan yhdistys (OTU) mahdollisti lastenhoidon järjestämisellä perheen molempien vanhempien osallistumisen vanhempainryhmän toimintaan. Osallistumalla vanhempainryhmiin vanhemmilla on mahdollisuus oppia luomaan yhteiset pelisäännöt kotonaan ja aikaansaada ymmärtävämpää ja toimivampaa vuorovaikutusta lastensa kanssa.

Lastenhoidon organisoimiseksi yhdistys otti yhteyttä sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulujen opiskelijoihin. He tarjosivat tilaisuutta suunnitella ja toteuttaa lastenhoitoryhmiä opinnäytetyön muodossa. Aiheen ajankohtaisuuden ja mielenkiintoisuuden vuoksi päätimme ottaa haasteen vastaan. Toiselle meistä tulee lastentarhanopettajan pätevyys sosionomi (AMK) tutkintoon, joten mielenkiinnon lisäksi se ohjasi meidän valintaamme lasten parissa tehtävään opinnäytetyöhön.

Opinnäytetyömme kostuu lastenhoitoryhmien toiminnan suunnittelusta sekä näiden ryhmien ohjaamisesta OTU:n toteuttaman Ihmeelliset vuodet koulussa -projektin parissa. Lastenhoito oli samanaikainen vanhempainryhmän kanssa, joten sille ei ollut tarkkaa ja valmista toiminnan suunnitelmaa. Materiaaliaineiston (liite 2) suunnittelussa nousi esiin selkeä tarve saada lastenryhmien ohjaukseen yhteneväisyyttä ja pelisääntöjä. Toiminnan suunnittelussa otimme huomioon lapsilähtöisyyden ja ryhmän perustehtävän,

joka oli yhteisen mukavan ajan viettäminen. Lisäksi asetimme jokaiselle ryhmäkerralle omat tavoitteet ja tämän lisäksi meillä oli yleisiä tavoitteita toiminnalle. Opinnäytetyömme materiaaliaineisto on koottu lastenhoitoryhmän toiminnasta ja materiaali on täten tarkoitettu niille ohjaajille, joiden ryhmä kokoontuu samaan aikaan aikuisten ryhmien kanssa.

Opinnäytetyömme on toiminnallinen. Sen tavoitteena on ollut lastenryhmien käytännön toiminnan suunnittelu, ohjeistaminen, opastaminen, toiminnan järjestäminen tai järjeistäminen ammatillisessa yhteisössä. Kokosimme lastenryhmiä varten myös tarvikelatikon. Laatikko sisältää erilaisia materiaalia ryhmäkerroille kuten pelejä, leluja ja askarteluvälineitä. Laatikon tarkoituksena on toimia lastenryhmien tulevien ohjaajien työkalupakkina, opinnäytetyömme ohjeistuksen sekä liitteenä olevan materiaaliaineiston rinnalla.

Ihmeelliset vuodet -ohjelma on alun perin tarkoitettu käytöshäiriöisten lasten auttamiseksi. Opinnäytetyössä avaamme Ihmeelliset vuodet -käsitettä ja perehdymme lasten haastavaan käytökseen ja käytösongelmiin. Tämän jälkeen tutkimme lasten ryhmien ohjauksen teoriaa. Seuraavaksi vuorossa on opinnäytetyömme toimintaprosessin kuvaus, jossa avaamme ryhmien sisällön ja toteutumisen. Ryhmäkertojen lopussa keräsimme vanhemmilta palautetta lastenryhmän toiminnasta. Olemme koonneet palautteen opinnäytetyöhön. Tämän jälkeen laadimme produktion arvioinnin ja esitämme kehittämisehdotuksia seuraavia lastenhoitoryhmiä varten. Lopuksi pohdimme opinnäytetyötämme oppimisen näkökulmasta. Arvioimme opinnäytetyötämme prosessina hyvine ja huonoine puolineen. Pohdimme myös työmme eettisyyttä ja luotettavuutta sekä sosionomien kompetenssien avulla opinnäytetyömme meille tuomaa ammatillista kasvua.

2 IHMEELLISET VUODET

Ihmeelliset vuodet (Incredible Years) on psykologian professori Carolyn Webster-Strattonin kehittämä ohjelma haasteellisesti käyttäytyvien lasten ja heidän vanhempien tukemiseen. Ohjelma on ryhmäperiaatteella toimiva behavioristinen eli ulkoisesti havaittavan käyttäytymisen tutkimiseen perustuva vanhemmuuden tukemismenetelmä (Behavioural Parent Training). Menetelmä on kehitetty Washingtonin yliopiston vanhemmuuslinikalla Yhdysvalloissa 1990-luvulla ja se on levinnyt myös muualle maailmaan. Nykyään lähimpänä Suomea ohjelman koulutuksia järjestetään Walesissa Isossa-Britannissa. Ihmeelliset vuodet -ohjelmakokonaisuuteen kuuluu vanhempainryhmän lisäksi myös lasten sosiaalisia taitoja parantava pienryhmä (Dina Dinosaur Child Training Programs) sekä opettajien ohjelma TCM (Teacher Classroom Management). (Sepänen & Hietala i.a., 3.) Yhdysvalloissa kehitetään koko ajan uudenlaisia ryhmiä ja ohjelmia, kuten vauvojen ja leikki-ikäisten vanhemmille tarkoitettu uusi ohjelma, joka pyrkii tukemaan varhaista vuorovaikutusta (Incredible Years 2012a).

2.1 Ihmeelliset vuodet Suomessa

Ihmeelliset vuodet -toiminta on aloitettu Suomessa Omaiset mielenterveystyön tukena Uudenmaan yhdistys ry:ssä (OTU) vuonna 2005. Vuosina 2005–2009 OTU lanseerasi vanhempainohjelman, jonka aikana alkoi vanhempainryhmien ohjaaminen perheille, jotka kaipasivat apua tullakseen toimeen lastensa kanssa. Vuosina 2010–2012 yhdistyksellä oli käynnissä Ihmeelliset vuodet koulussa -hanke. Viimeisimmän toteutuneen hankkeen tarkoituksena oli tuoda opettajille suunnattu Teacher Classroom Management -menetelmä Suomeen ja arvioida sen sopivuutta suomalaiseen koulujärjestelmään. Projektin toimi pilottihankkeena Helsingin opetusviraston ja Helsingin kaupungin sosiaaliviraston päivähoitoyksikön kanssa ja yhteistyössä he pyrkivät toimimaan ala-asteikäisten syrjäytymistä ja alisuoriutumista ennaltaehkäisten. (Omaiset mielenterveystyön tukena keskusliitto 2012.) OTU:n pilottialueina Helsingissä toimivat Kontula ja Kannelmäki, joissa sijaitsevien ala-asteen koulujen ja päiväkotien kanssa he tekivät yhteistyötä opettajille järjestettävien työpajojen ja vanhemmille pidettävien ryhmien muodossa (Hietanen & Hirvonen 2012).

Ihmeelliset vuodet -ohjelmaa käytetään myös muualla Suomessa perhe- ja lastenneuvoiloissa sekä lastensuojelun tukitoimenä. Esimerkiksi Pohjanmaan lastensuojelun kehittämissyksikössä on vuonna 2008 kokeiltu vanhemmuusohjelman soveltuvuutta tukitoimenpiteenä lastensuojelun avohuollossa. (Rikoksentorjuntaneuvosto i.a.) Ohjelma on käytössä myös Helsingin, Tampereen, Turun ja Salon perheneuvoloissa (Lehto i.a.).

Ihmeelliset vuodet ry on perustettu vuonna 2012 edistämään myönteistä kasvatusta kouluissa, päiväkodeissa ja kodeissa. Yhdistys tarjoaa Ihmeelliset vuodet -menetelmän koulutusta. He järjestävät myös seminaareja ja muita tilaisuuksia sekä opastavat ja tiedottavat menetelmän puitteissa. (Ihmeelliset vuodet ry i.a.)

2.2 Ihmeelliset vuodet -vanhemmuusopas ja ohjelma

Ihmeelliset vuodet -ohjelma on kehitetty alun perin vanhempien tueksi auttaakseen heitä toimimaan positiivisessa hengessä lastensa kanssa ja näin vähentämään lastensa käyttäytymisen ongelmia (Webster-Stratton 2009, 17). Ihmeelliset vuodet ongelmanratkaisuopas rakentaa kappale kappaleelta ymmärtävämpää suhtautumista lasten ja aikuisten välille ja auttaa aikuisia myös ymmärtämään omien toimintatapojensa juuria. Opas ei syyllistä vaan antaa uskoa, luottamusta ja toivoa. Oppaita voi tilata nettikirjakaupoista tai suoraan OTU:lta ja lainata kirjastoista, ainakin pääkaupunkiseudulla.

Yhtenä pääperiaatteena Ihmeelliset vuodet -ohjelmassa on vahvistaa positiivisilla kehuilla lapsen hyvää käytöstä ja jättää kokonaan huomiotta lapsen huono käytös. Tämän niin sanotun huomiosäännöksi kutsutun toiminnan seurauksena lapsi saa kaipaamaansa positiivista palautetta ja sen myötä uskoa itseensä sekä hyvyyteensä. Näin hän pystyy rakentamaan positiivisempaa kuvaa itsestään. (Webster-Stratton 2009, 18.)

Muita tärkeitä painotuksia oppaassa on vuorovaikutuksen edistäminen, väkivallattoman kurin löytäminen, lapsen yksilöllisen temperamentin hyväksyminen, vastuullisuus vanhempien vallankäytössä, virheiden, takapakkien ja omien tunteiden hyväksyminen. Ylipäätään oppaan tarkoitus on saada vanhemmat luottamaan omiin kykyihinsä ja uusiin luoviin ratkaisumalleihin sen sijaan, että he orjamaisesti noudattaisivat kirjoitettua tekstiä. (Webster-Stratton 2009, 18–21.)

Jotta vanhemmat ymmärtäisivät paremmin lasten maailmaa ja voivat harjoitella uuden, positiivisen huomion antamista lapselle, ovat vanhempainryhmät tärkeitä paikkoja saada teoria paremmin käytäntöön ulkopuolisen tuen kanssa. Ihmeelliset vuodet -vanhempainryhmät ovat eriytetty lasten iän mukaan 0–3, 3–6 ja 6–12-vuotiaille. Ryhmissä vahvistetaan vanhempien valmiuksia tarkkailla lastaan sekä kehitetään heidän varmuutta toimia kasvatustyössä positiivisella kurilla. (Incredible Years 2012b.)

Ihmeelliset vuodet -vanhempainryhmissä opetellaan havainnoimaan omaa käyttäytymistä ja sen mahdollista vaikutusta lapsen ei-toivottuun käyttäytymiseen sekä uusia taitoja reagoida lapsen tarpeisiin. Niitä harjoitellaan ryhmäkokouksissa erilaisten rooli-leikkien avulla. Ryhmissä halutaan luoda luottavainen tunnelma, jossa uskalletaan kohdata omat toimintamallit ja huomata virheet, joita väistämättä syntyy perheiden arjessa. Ohjaajien tuki ja kannustus sekä muiden ryhmäläisten vertaistuki ovat äärimmäisen tärkeitä pitämään motivaatiota yllä. (Nyberg 2009, 8.)

Tutkimukset ovat osoittaneet ruumiillisen rangaistuksen, nuhtelun ja paheksunnan tehottomiksi menetelmiksi, kun tarkoituksena on kurinpidolla lapsen käytöksen parantaminen. Lapset saavat huonosta toiminnastaan tai käytöksestään vanhemmilta kaipaamansa huomion muun muassa kritiikillä tai huudolla sekä myös järjen puhumisella, joka helposti kääntyy tarkoitusperistään päinvastaiseksi ja saattaa vahvistaa lapsen huonoa käytöstä. Loppupelissä kuuntelemalla huutoa, kritiikkiä ja nalkutusta lapsi ei opi pois huonoista tavoistaan vaan oppii käyttämään näitä huonoja tapoja itse. (Webster-Stratton 2009, 90.)

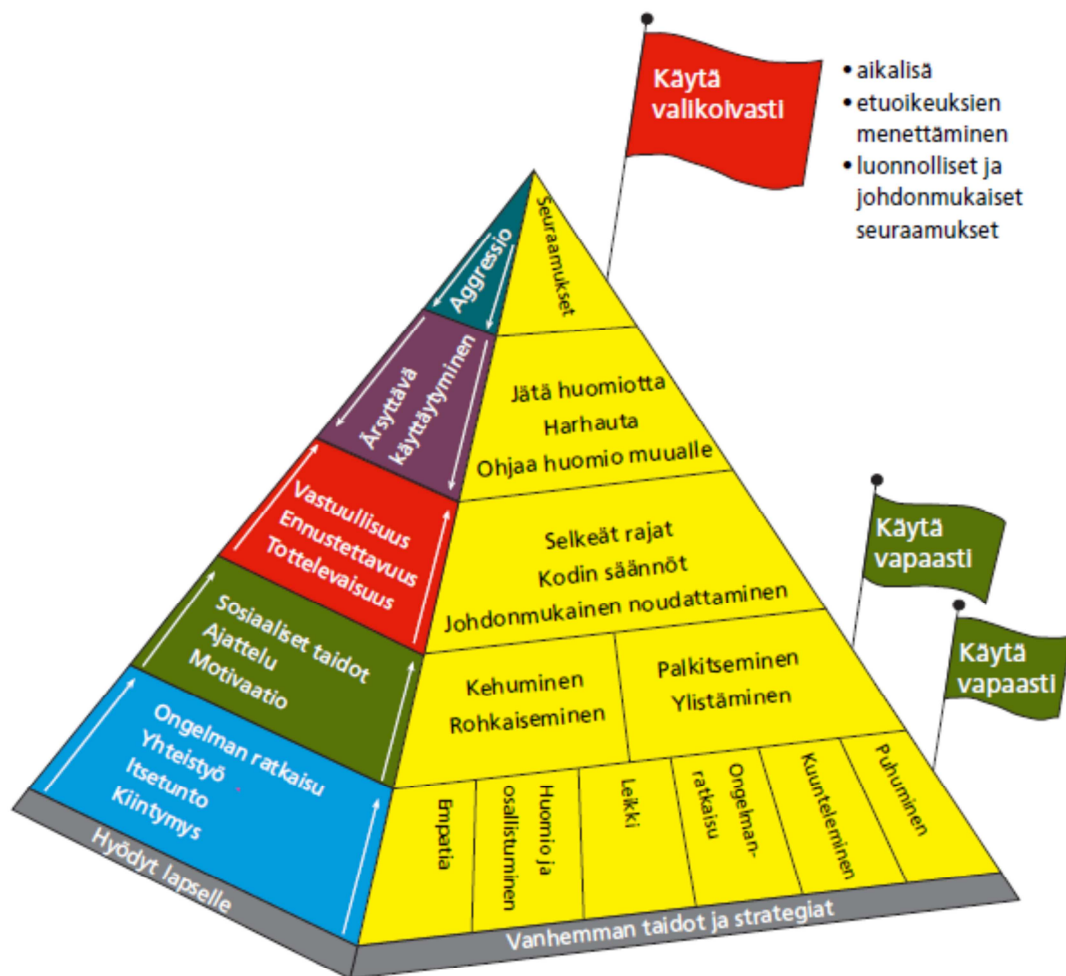
Teacher Classroom Management -menetelmän tarkoituksena on auttaa opettajia löytämään rauha koululuokkaan vahvistamalla ennakoivaa opetustapaa ja parantamalla opettajien taitoa opettaa lapsille sosiaalisia taitoja, aggression hallintaa sekä ongelmanratkaisutaitoja. Tällä pyritään häiritsevän ja aggressiivisen käytöksen vähenemiseen luokassa. Tavoitteena on myös parantaa, sekä oppilaiden ja opettajien että vanhempien ja koulun, välistä yhteistyötä. (Omaiset mielenterveystyön tukena keskusliitto ry 2012.)

Lapsille suunnatun dinosauruskoulun tarkoituksena on vahvistaa lasten sosiaalisia, emotionaalaisia ja akateemisia valmiuksia. Ensimmäisen kerran teemana on ystäväystyminen uusien kavereiden kanssa ja sääntöjen luominen. Seuraavilla kerroilla käydään läpi tun-

teita, ongelmanratkaisutaitoja, vihanhallintaa, ystävällisyystaitoja, keskustelutaitoja sekä vahvistusta koulussa pärjäämiseen. Lasten ryhmät kokoontuvat joko pienryhmissä tai kouluaikana luokissa opettajan johdolla pidettävänä tuokioina. (Incredible Years 2012c.)

2.3 Vanhemmuuspyramidi

Ihmeelliset vuodet -ohjelman ja ongelmanratkaisuoppaan kanssa kulkee käsi-kädessä vanhemmuuspyramidi (kuvio 1 sivulla 12). Pyramidin etupuolelle on koottu eri kerroksiin vanhempien taidot ja strategiat sekä niistä saatava hyöty lapselle. Alkuun harjoittelaan kasvatuksellisia lähestymistapoja luomaan sidettä lapsen ja vanhemman välille. Pyramidin kaksi alinta pohjakerrosta koostuvat positiivisesta ja rohkaisevasta palautteesta lapselle ja niitä kehotetaan käyttämään vapaasti. Mentäessä ylöspäin pyramidia mukaan tulee rajojen asettaminen ja tottelemattomuuteen reagointi sekä huonon käytöksen vähentämisen keinot. (Webster-Stratton 2009, 23–24.) Pyramidia tarkastellessa huomataan, että sen huipun muodostaa huonon käyttäytymisen aiheuttamat seuraamukset. Siellä on myös heilumassa lippu, jossa kehotetaan käyttämään niitä harkiten. Pääpaino pyramidissa on sen kahdella alatasoilla olevilla myönteisillä keinoilla, joilla tähdätään itsetunnon ja sosiaalisten taitojen vahvistumiseen ja täten niitä kehotetaan käyttämään vapaasti.

Vanhemmuuspyramidi

KUVIO 1. Vanhemmuuspyramidi

3 KÄYTÖSHÄIRIÖ VAI HAASTAVA KÄYTÖS

Avaamme käytöshäiriö-käsitettä, koska se on mainittuna ammattilaisille suunnatussa tekstissä Ihmeelliset vuodet -ohjelmaa koskien. Ihmeelliset vuodet -ohjelman sanotaan olevan kehitetty käytöshäiriöiden ennaltaehkäisyä ja hoitoa varten (Omaisiet mielenterveytytyön tukena, Uudenmaan yhdistys i.a).

Emme välttämättä kohtaa ICD-diagnoosiltaan käytöshäiriöisiä lapsia lasten kanssa toimissamme, mutta Ihmeelliset vuodet -lastenhoitoryhmissä todennäköisyys kohdata haastavasti käyttäytyviä lapsia on suurempi. Tämän takia lastenhoitoryhmän ohjaajan on hyvä omata perustietoa lasten käytöshäiriöistä tai käytösongelmista. Teoriatiedon pohjalta kannustamme lisätiedon etsimiseen ja mahdollisesti laajempaan perehtymiseen temperamentin ja sosiaalisen sopeutuvuuden liittymiseen ihmisen yksilöllisyyden ja persoonan kehittämisessä.

Käytösongelmien ja haastavan käyttäytymisen erot ovat kenties kuin veteen piirretty viiva. Miten erottaa ne täysin toisistaan ja onko siihen aina edes tarvetta? Pääasiana kasvatustyössä on lapsen ja vanhempien tukeminen oikealla tavalla ja heidän välisen vuorovaikutuksen vahvistaminen. Ihmeelliset vuodet -ongelmanratkaisuooppaan tavoitteena on auttaa vanhempia selvittämään vaikeita asioita, joita he lasten kanssa kokevat. Webster-Strattonin (2009, 17) mukaan vanhemmat pystyvät ennaltaehkäisemään lasten käytösongelmia muun muassa vahvistamalla lapsen sosiaalista ja emotionaalista osaamista.

Lasten haastava käyttäytyminen on yleistynyt. Lasten kasvuolot ovat maassamme käyneet läpi suuren muutoksen viime vuosikymmenten aikana. Yhteiskunta elää jatkuvassa muutoksessa. Ympärillä olevat aikuiset elävät kaukana omista sukulaisistaan ja heidän työelämänsä on koko ajan kiireisempää verrattuna aikaan ennen kaupungistumista. Lasten päivittäiset virikkeet ja kasvuilmapiiri ovat muuttuneet luonto- ja ihmisläheisestä toiminnasta enemmän tekniikan parissa olevaksi. Viihdeteollisuus mahdollistaa lapsen altistumisen väkivaltaiselle ja seksistiselle viihteelle. Samaan aikaan lapsen kehitykselle tärkeät lapsen ja aikuisten väliset vuorovaikutustilanteet ovat vähentyneet. Yhteisöllisyys uhkaa kadota kokonaan ympäriltämme. Tämän myötä osa lapsista voi yhä huo-

nommin ja he kokevat turvattomuutta, joka aiheuttaa käytösongelmia, levottomuutta ja väkivaltaisuutta. (Sinkkonen & Pihlaja 1999, 5; Lehto-Salo & Marttunen 2006, 99.)

Tahkokallio (2003, 205) toteaa, etteivät pienet lapset ole tahallaan levottomia ja väkivaltaisia. Lapset keskittyisivät mielellään ja osallistuisivat erilaisiin tekemisiin kuten kaikki muutkin. Heistä olisi mukavaa saada myönteistä palautetta ja kivoja ystäviä. He haluaisivat kehittyä, edistyä kasvussaan ja oppia uusia asioita. Kaikki lapset eivät vain yksinkertaisesti pysty hallitsemaan levottomia asioita päänsä sisällä ja he ovat pulassa, jos aikuiset eivät auta heitä.

Lapsen käytösongelmat tulevat yleensä esille ryhmätilanteissa kuten päiväkodissa, koulussa ja harrastuksissa. Ryhmätilanteissa huomio kiinnittyy lapsen poikkeavaan tunne-elämään tai sosiaalisesti sopeutumattomaan käyttäytymiseen. Lapsi huomataan ryhmässä negatiivisesti poikkeavan käyttäytymisensä vuoksi. (Kemppinen 2000, 38.)

Nykyaikana käytössä oleva termistö on monenlaista. Käytöshäiriö, käyttäytymishäiriö, käyttäytymisen ongelmat, impulsiivinen käyttäytyminen, haastava käytös ja lapsen voimakas temperamentti vilahtelevat kirjoituksissa ja puhekielessä rinnakkain. Haasteena on, ettei lapsia leimattaisi käytöshäiriöisiksi. Mikä sitten on oikea termi vai onko sitä olemassa? Ihmettelemme kuitenkin helposti, miksi lapsi ei reagoi sääntöihin ja käyttäytyy huonosti. Itse näkisimme asian niin, että aina ei oireilevan käytöksen takaa löydy käytöshäiriön diagnoosia vaan se on enemmänkin lapsen oireilua pahasta olost, joka aiheuttaa haastavaa käytöstä, ongelmia käytöksessä. Seuraavaksi olemme avanneet teorian avulla käytöshäiriö käsitettä.

3.1 Käytöshäiriöt eri teorioiden mukaan

Käytöshäiriöllä tarkoitetaan lapsen tai nuoren pitkäkestoista ja toistuvaa epäsosiaalista käyttäytymistapaa, joka rikkoo muiden ihmisten perusoikeuksia ja ikäkauteen kuuluvia sosiaalisia normeja (Suvisaari & Manninen 2009). Kasvattajan on hyvä tutustua teorioihin ja miettiä mikä teoria tuntuu itselle läheisimmältä ja minkä mukaan itse katselee maailmaa.

Kemppisen (2000, 37) mukaan käyttäytymishäiriö voidaan määritellä viiden eri pääteorian mukaan. Biofyysisen teorian mukaan lapsen käyttäytymishäiriötä tarkastellaan psyykkisen käyttäytymisen muotona, jonka aiheuttajana on jonkin alueen vajavuus. Häiriökäyttäytyminen johtuu biologisista tai fyysisistä tekijöistä kuten esimerkiksi geneettisistä sairauksista, vajaanavitsemuksesta tai aivovaurioista.

Freudin psykodynaamisen teorian mukaan lapsen ihmissuhteiden kehittyminen toteutuu kehittämällä tervettä minää. Lapsen mielen tasojen (ego, superego ja id) keskinäinen tasapaino tukee tervettä psyykkistä kasvua. Käyttäytymishäiriöisellä lapsella tasapaino ei toimi, jonka johdosta seuraa poikkeava käyttäytyminen. (Kemppinen 2000, 37.)

Behavioristisen teorian mukaan käyttäytymishäiriöt ovat opittua sopeutumaton käyttäytymistä, jonka syntyyn vaikuttaa sekä vahvistaminen että sammuttaminen. Teoriassa korostetaan merkkivahvistamista, ei-toivotun käyttäytymisen huomiotta jättämistä, mallioppimista sekä itsekontrollin harjoittelua. (Kemppinen 2000, 37.) Ihmeelliset vuodet -ohjelma pohjaa tähän teoriaan.

Sosiologisessa teoriassa korostetaan ryhmien käyttäytymistä, jonka mukaan käyttäytymishäiriöt johtuvat ympäröivän yhteisön luokitteluprosesseista. Luokitteluprosessista kantavat vastuun ne, jotka valvovat vuorovaikutuksen sääntöjen noudattamista ja valvontaa. Tämä vuorovaikutus saa alkunsa kulttuurillisesti hyväksytyjen päämäärien ja päämääriin pääsemiseen tarvittavien hyväksytyjen keinojen ristiriidasta. Ristiriitatilanteen johdosta syntyy anomia, tilanne, jossa ei ole sääntöjä ja tämän seurauksena lapsi saattaa vieraantua yhteiskunnasta. (Kemppinen 2000, 37–38.)

Ekologisen teorian mukaan keskeiset syyt käyttäytymishäiriöihin löytyvät lapsen ja ympäristön välisestä vuorovaikutuksesta. Ekologinen teoria koostuu useasta teoriasta ja se lähestyy ongelmaa kokonaisvaltaisesti. Ekologisen teorian mukaan lapsi heijastaa eniten ympäristönsä käyttäytymistä ja ongelmat eivät johdu vain lapsesta vaan sekä lapsesta että ympäristöstä. Ekologinen teoria soveltaa muun muassa re-education-menetelmää, jonka tavoitteena on opettaa käyttäytymishäiriöinen lapsi uudelleen luottamaan omiin kykyihinsä. (Kemppinen 2000, 38.)

3.2 Käytöshäiriön erilaiset muodot

Käytöshäiriö oireiden on täytynyt kestää vähintään kuusi kuukautta, ennen kuin käytöshäiriö voidaan diagnosoida (Suvisaari & Manninen 2009). Suomessa on käytössä ICD-10-tautiluokitus, jossa käytöshäiriöiden eri muodot on jaettu seuraavasti: perheen sisäinen käytöshäiriö, epäsosiaalinen ja sosiaalinen käytöshäiriö, uhmakkuushäiriö sekä masennusoireinen käytöshäiriö. (Lehto-Salo & Marttunen 2006, 100.)

Perheen sisäisessä käytöshäiriössä lapsen oireilu rajoittuu melko yksinomaan perheen sisälle. Lapsen oireilu on kuitenkin vakavaa perheen sisällä. Lapsi käyttäytyy väkivaltaisesti, hän tuhoaa perheen omaisuutta sekä varastaa perheenjäseniltä. Lapsen vuorovaikutussuhteet ovat normaalit kodin ulkopuolella. (Suvisaari & Manninen 2009.)

Epäsosiaaliseen käytöshäiriöön liittyy epäsosiaalinen ja aggressiivinen käytös. Myös ystävyysuhteiden muodostaminen on vaikeaa muihin lapsiin, koska käytöshäiriöinen lapsi ei kykene läheisiin, vastavuoroisiin ihmissuhteisiin samanikäisten lasten kanssa ja näin käytöshäiriöinen lapsi jää usein kaveripiirin ulkopuolelle. (Suvisaari & Manninen 2009.) Lapsi suhtautuu aikuisiin epäluuloisesti ja riitelevästi. Lapsi ei välitä muiden tunteista ja hän on tottelematon sekä epärehellinen. Lapsen omat tunteet vaihtelevat ärtyneisyydestä silmittömään raivoon. (Friis, Eirola & Mannonen 2004, 139.)

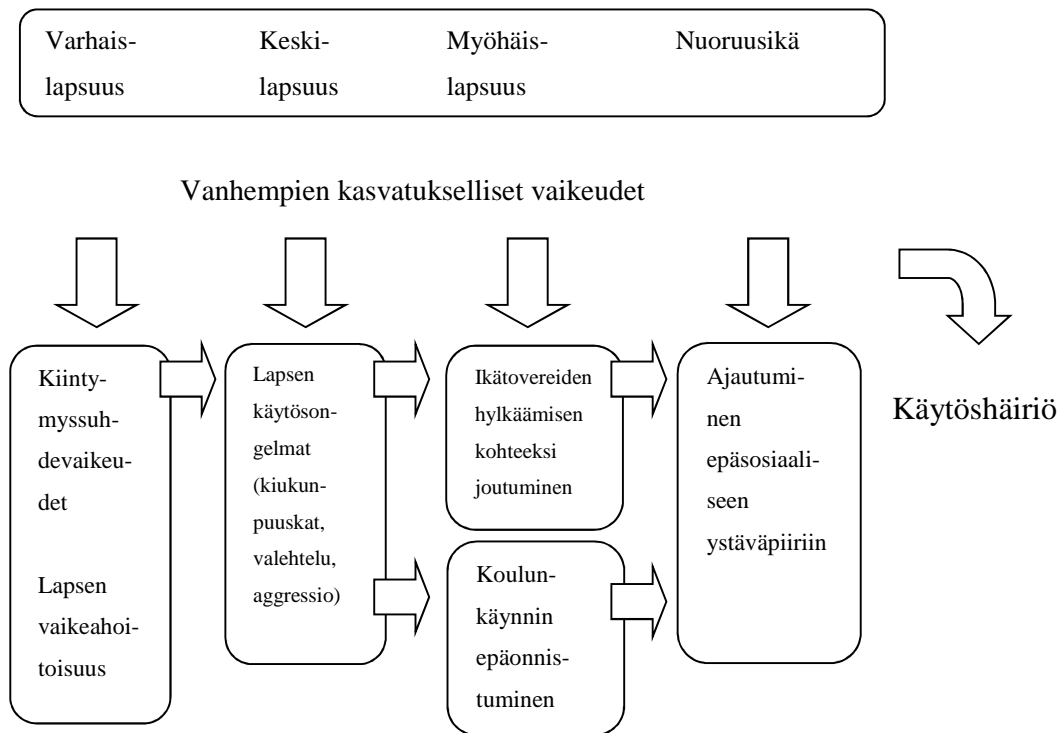
Sosiaalisessa käytöshäiriössä lapsella saattaa olla ystäviä ja toimivia kaverisuhteita. Käytöshäiriö ilmenee suhteessa toisiin lapsiin ja aikuisiin, muun muassa pienempien lasten kiusaamisena ja opettajaa uhmaamalla. Lapsi voi olla hyvinkin herttainen kahdenkeskisissä suhteissa ja kotona. (Friis, Eirola & Mannonen 2004, 139.)

Uhmakkuushäiriössä lapsi käyttäytyy huomiota herättävän uhmakkaasti aikuisia ja tuttuja lapsia kohtaan. Pääoireita ovat uhma ja vastustaminen. Lapsi vastustaa tuttuja päivittäisiä rutiineja: syömistä, pukemista ja nukkumaanmenoa. Tilanne on lapsen vanhemmille raskas. (Friis, Eirola & Mannonen 2004, 139.) Uhmakkuushäiriötä esiintyy yleensä 7–12-vuotiailla ja se on eri asia kuin pienillä lapsilla kehitykseen kuuluva uhmakausi (Huttunen 2011).

Käytöshäiriöinen lapsi saattaa kärsiä usein samanaikaisesti myös muista vaikeuksista kuten masennuksesta, ahdistuneisuudesta, luku- ja kirjoitusvaikeuksista, kielenkehityksen häiriöistä sekä tarkkaavaisuushäiriöstä, joka usein edeltää käytöshäiriötä. Lapsen uhmakkuus saattaa olla hajoavan persoonan keino pitää persoonallisuutta koossa. Käytöshäiriö voi olla myös kotoa opittu toimintatapa. (Friis, Eirola & Mannonen 2004, 139.)

3.3 Käytöshäiriön synty ja oireilu

Käytöshäiriöiden syntyminen alkaa usein varhaislapsuudessa ilmenevistä temperamentiongelmista ja lapsen vaikeahoitoisuudesta. Nämä varhaislapsuudessa alkaneet vaikeudet saattavat johtaa käytösongelmiin, koulunkäynnin vaikeuksiin ja nuoruusiässä todettavaan käytöshäiriöön. (Lehto-Salo & Marttunen 2006, 99.) Kemppisen (2000, 39) mukaan National Institute of Mental Health vuodelta 2000 korostaa tunne-elämän häiriöiden voivan johtua aivojen harmaan aivonesteen toimintahäiriöstä ja näin ollen lapsen käyttäytymishäiriöt eivät johdu yksipuolisesti kasvatusongelmista. Käytöshäiriöiden syntymiseen on siis monia syitä.

KUVIO 2. Lehto-Salon ja Marttusen (2006, 99–100) mukaan käytöshäiriöiden kehittymistä ennustavat tekijät vaihtelevat sekä lapsen kehitysvaiheesta että iästä johtuen.

Käytöshäiriöisen lapsen oireita ovat muun muassa kiukkukohtaukset, jotka ovat kehitystasoon verrattuna vaikeita tai niitä on paljon. Lapsi uhmaa aikuisia ja sovittuja sääntöjä, hän ärsyttää muita tahallaan sekä ärsyyntyy ja suuttuu helposti. Lapsi syyttää muita omista teoistaan eikä näe omaa osuuttaan tapahtuneeseen. Lapsen mieliala on usein vihainen sekä ärtynyt ja mieliala saattaa vaihtua yhtäkkiä silmittömään raivoon. Lapsen toimintaa ei voi ennustaa. Lapsi on ilkeä, kostonhaluinen, epärehellinen sekä oman edun tavoittelija. Lapsi kiusaa muita sekä uhkailee ja särkee tavaroita. Käytöshäiriöinen lapsi on myös impulsiivinen ja tilanteesta toiseen siirtyminen ja uuteen toimintaan siirtyminen on vaikeaa. Lapsen tunne-elämä on ailahtelevaa ja ennustamatonta. (Friis, Eirola & Mannonen 2004, 138.)

Sekä lapset että vanhemmat tarvitsevat tukea ja ymmärrystä. Huonosti käyttäytyvä lapsi leimautuu helposti huonoksi kokonaisuudessaan, jos ei ymmärretä ongelmien lähtökoh-tia. Vanhemmat ovat varmasti väsyneitä kohdatessaan päivästä toiseen haasteita. Vanhalla mallilla ja selkärangasta reagoidulla kasvatustavalla toimitaan kuitenkin monesti noidankehän jatkumoa vahvistaen. Vanhemmuutta ohjaavat pitkälle omilta vanhemmil-

ta siirtyneet arvot, asenteet ja käyttäytymismallit (Järvinen, Laine & Hellman-Suominen 2009, 15). Väsyneenä vanhempi reagoi helposti antaen oman ärtymyksen ja turhautumisen tulla yli tai päinvastoin, välttämällä reagoimasta millään lailla, ettei ärsyttäisi lasta. Kumpikaan näistä tavoista ei ole lapsen parhaaksi. Oman lapsen temperamentin ymmärtäminen ja lapseen tutustuminen on tärkeää.

4 RYHMÄNOHJAUKSEN SUUNNITTELU

Huomioimme Ihmeelliset vuodet -lastenhoitoryhmän toiminnan suunnittelussa lapsilähtöisyyden. Ihmeelliset vuodet -ongelmanratkaisupuoli, niin kuin muukin lapsiin liittyvä alan kirjallisuus, painottaa lasten maailmasta käsin tehtävää toimintaa, herkkyyttä ja vastavuoroisuutta työskentelyssä. Vaikka ohjaamamme ryhmä ei ollut tarkoitettu samalla mallilla toimivaksi lastenryhmäksi, kuin Ihmeelliset vuodet -ohjelmaan kuuluva Dinosauruskoulu, oli siinä kuitenkin vahva vertaisryhmän tuntu. Käsitlemme tämän vuoksi myös vertaisten merkitystä lapselle ryhmätoiminnassa.

Ryhmänohjauksessa ja erityisesti lapsiryhmänohjauksessa on tiettyjä asioita, jotka tulee ottaa huomioon toimintaa suunnitellessa. Jokainen ryhmänohjaaja tuo kuitenkin oman persoonansa mukaan ohjaukseen. Ryhmässä, jossa on useampi kuin yksi ohjaaja, nousee vuorovaikutus ja tiimityöskentelytaidot erityisen tärkeään osaan.

4.1 Ryhmänohjaus ja lapsiryhmänohjaus

Ryhmässä toimiminen on aina haastavaa, sillä se vaatii vuorovaikutusta yksilöiden välillä. Ryhmässä toimivat yksilöt voivat olla taustoiltaan ja persoonallisuudeltaan hyvin erilaisia. Ryhmä ja sen toiminta ovat yksi ohjaajan työn haasteellisimpia ja mielenkiintoisimpia ilmiöitä, sillä ryhmän ohjaaja, joka hallitsee ryhmässä tapahtuvat ilmiöt, osaa ohjata ryhmää kohti ryhmän tavoitteita. Ryhmä muodostuu kahdesta tai useammasta yksilöstä, jotka ovat vuorovaikutuksessa keskenään tiedostaen kuulumisesta ryhmään, ryhmän muista jäsenistä sekä siitä, miten yksilön oma toiminta liittyy ryhmän yhteisen tavoitteen saavuttamiseen. (Kataja, Jaakkola & Liukkonen 2011, 15.) Lasten kanssa toimiessa otetaan huomioon ryhmänohjauksessa yleisesti huomioitavat asiat, mutta suhteutetaan sitä lasten maailman mukaan.

Ryhmän toiminnassa keskeistä on yhteisen tavoitteen saavuttaminen. Jotta tavoitteeseen päästään, vaatii tämä yksilöiltä yhteistä ongelmanratkaisua, päätöksentekoa sekä ponnistelua. Yhteiseen tavoitteeseen pyrittäessä ryhmän sisälle syntyy erilaisia rakenteita ja

suhteita esimerkiksi ryhmän jäsenten roolit ja vallankäyttö sekä ryhmän normit, jotka ratkaisevat ryhmän toiminnan tehokkuuden. (Kataja, Jaakkola & Liukkonen 2011, 16.)

4.1.1 Ryhmäprosessi

Kun ihmiset ovat keskenään vuorovaikutuksessa tilanteessa, jossa he kokevat välillään yhteyttä, muodostuu ryhmäprosessi. Jokaisella ryhmäprosessilla on sama kaava, jossa prosessin osavaiheet käydään läpi samassa järjestyksessä. Tästä samanlaisuudesta huolimatta jokainen ryhmä on aina erilainen, koska sen jäsenet ovat ainutlaatuisia, erilaisia yksilöitä. Vaikka kaava on sama, osavaiheiden vaatima aika on eri. Ryhmänohjaajien ammattitaidolla ja toimintatavalla on vaikutusta ryhmäytymiseen ja ryhmäprosessiin. Ryhmää ohjaavien henkilöiden tulee olla tietoisia ryhmäprosessin eri vaiheista voidakseen ymmärtää ryhmäläisten käyttäytymistä ja kyetäkseen auttamaan siirtymistä vaiheesta toiseen. (Välivaara 2006, 39.)

Ryhmäprosessin eri vaiheet ovat tutustumisvaihe, kuohumisvaihe, toiminnan vaihe ja lopettamisvaihe. Ensimmäisillä kerroilla eletään tutustumisen aikaa, muodostetaan yhteyden tunnetta ryhmäläisten välillä ja selkeytetään ryhmän tarkoitusta. Lastenryhmässä erityisesti voi esiintyä paljon ujoutta ja jännitystä uudessa tilanteessa. Turvallisuuden luomiseen kannattaa kiinnittää tässä vaiheessa paljon huomiota. Ryhmäytyminen kestää sitä enemmän aikaa, mitä vaikeampia kokemuksia lapsilla on takana. (Välivaara 2006, 39–40.)

Ryhmätoiminnan alussa lapset etsivät omaa paikkaansa ryhmässä sekä omaa paikkaansa suhteessa muihin lapsiin. Lapset kokeilevat toisiaan ja lopputuloksena syntyy hierarkia, jossa jokainen ryhmän jäsen on löytänyt paikkansa ja yrittänyt tulla joksikin ryhmässä, jokaisella on oma statuksensa ryhmässä. Ryhmän tulisi olla joustava, jotta se ei lukkiutuisi tiettyihin jäykkiin rooleihin. Aikuinen voi ohjata ryhmää kokeilemaan jotakin uutta ja antaa sille rohkeutta muuntua. (Pihlaja & Viitala 2004, 186–187.)

Yhteyden muodostumisen jälkeisillä ryhmäkerroilla eletään kuohuntavaihetta, jolloin turvallisuuden ja luottamuksen testaaminen sekä rajojen koettelu astuvat kuvioon. Lapset saattavat kilpailla ohjaajan huomiosta ja tunteiden ilmaisua harjoitellaan tällöin tosi-

tilanteissa. Nimensä mukaisesti vaiheeseen kuuluu käyttäytymishäiriöitä ja levottomuutta. Lapsille on tässä vaiheessa sallittava kaikenlaisten tunteiden ilmaiseminen. Ohjaajan tehtävänä on panostaa turvallisen aikuisen rooliin asettaen selkeät rajat käyttäytymiselle, mutta antaen oikeutuksen tuntemuksille. (Väliavaara 2006, 40.)

Kuohumisvaiheen mentyä ohi on aikaa toiminnalle. Tähän vaiheeseen kuuluu ominaisesti aktiivinen työskentely, asioiden prosessointi, ryhmän sisäinen turvallisuus ja luottamus. Ryhmä saattaa tuntua seesteisemmältä ja rauhallisemmalta, miten paljon se nyt lasten kanssa työskenneltäessä on mahdollista. Levottomuus ja hälinä on lapsille ominainen tapa olla ryhmässä. Tässä vaiheessa lapset ovat päässeet kiinni ryhmän tarkoitukseen ja se mahdollistaa työskentelyn tavoitteiden saavuttamiseen tähtäävällä tavalla. (Väliavaara 2006, 41.)

Viimeinen vaihe ryhmäprosessissa on lopettaminen, joka kestää ainakin muutaman viimeisen ryhmäkerran. Tieto ryhmäkertojen vähenemisestä kohti loppuaan tuo yleensä mukaan surua, pettymystä ja huolta. Ryhmän jatkumiseen liittyvät toiveet ovat yleisiä. Ryhmän loppumisesta on puhuttava lapsille avoimesti ja selkeästi. Loppujuhla, kunniakirja tai jonkinlaiset muut erorituuaalit auttavat lapsia loppumisen hankalien tunteiden työstämisen kanssa. On mahdollista sopia jonkinlainen palautepalaveri ja tulevaisuudessa odottava tapaaminen sekä kannustaa ryhmäläisiä vaihtamaan yhteystietoja tulevien leikkihetkien varalta. (Väliavaara 2006, 41–42.)

4.1.2 Ryhmän toimivuus

Ohjaajan tehtävänä on luoda ryhmään turvallisuuden tunnetta ja kannustavaa ilmapiiriä. Kun ryhmä tulee tutummaksi, ohjaajan rooli muuttuu enemmän ryhmän havainnointiin. Ohjaajan tulee ottaa huomioon, että liiallinen innostuminen tai liian ohjaava ote häiritsee ja estää ryhmän kehittymistä. Pienillä väliintuloilla ja huomioilla ohjaaja rohkaisee ja kannustaa ryhmää eteenpäin. Ohjaajan työ ryhmässä eroaa sen mukaan, onko ryhmä tuttu vai tuntematon. Tuntemattoman ryhmän kanssa edetään varovasti ja ilmapiiriä tunnustellen, kun taas tutun ryhmän kanssa voi edetä vapaammin. Ohjaaja tarvitsee ryhmän ohjauksessa ainakin kolmea perusroolia. Ensinnä ryhmän johtaja luo ilmapiiriin ja normit. Ryhmän johtaja on myös ymmärtävä kuuntelija, joka reflektoi ryhmää. Ryh-

män johtajalla oleva vaikuttajan rooli, muodostaa hänestä muutoksen tekijän, joka ohjaa ryhmäläisiä tavoitteisiin. (Kataja, Jaakkola & Liukkonen 2011, 27.)

Toimivassa ryhmässä yksilöt kokevat kiinteyttä ja lojaalisuutta ryhmää kohtaan, yksilöt pystyvät erottamaan omat ja yhteiset tarpeet sekä he pystyvät laittamaan yhteiset tarpeet omien edelle. Ryhmän jäsenet pystyvät myös vaikuttamaan ryhmän toimintaan ja hyödyntämään toisten osaamista. Toimivia ryhmiä kuvastaa myönteinen riippuvuus muista, vuorovaikutteinen viestintä, yksilöllinen sitoutuminen, sosiaalinen yhdessä tekeminen ja reflektointi. (Kataja, Jaakkola & Liukkonen 2011, 22.) Ryhmässä solmitaan elintärkeitä kaverisuhteita, opitaan ilmaisemaan itseään ja ottamaan toinen huomioon. Ryhmässä korostuvat myös toisen välittäminen ja vastuunkanto. (Toikka & Toikka 2006, 24.)

Toiminnan pohtiminen ja reflektointi auttaa ohjaajaa luomaan omat kokemukset ja tunteet uusiksi teorioiksi ja käytännön malleiksi. Ryhmän tietoinen tarkastelu sekä oman oppimisen ja yhteistyötaitojen reflektointi antaa koko ryhmälle uuden väylän kehittymiseen ja ryhmäkohtaisten voimavarojen löytymiseen. Hiljainen tieto nousee ryhmässä esille. (Kataja, Jaakkola & Liukkonen 2011, 23.)

4.1.3 Toiminnan suunnittelu

Ryhmänohjaajan suunnitellessa uutta, aloittavaa ryhmää, on hänen ensimmäiseksi selvitettävä miksi ryhmä perustetaan ja mitkä ovat ryhmän tavoitteet. Ryhmän perustehtävä on tärkeä olla tiedossa. Ryhmiä voi olla erilaisia toiminnan tarkoituksen ja rakenteen mukaan: suurryhmä, pienryhmä, avoin ryhmä, suljettu ryhmä, täydentyvä ryhmä, keskusteluryhmä, toiminnallinen ryhmä tai vertaisryhmä. (Kaukkila & Lehtonen 2008, 15–18.)

Seuraavaksi mietittävä asia on ryhmän jäsenten valinta ja alkavasta ryhmästä tiedottaminen. Ryhmän koko sekä aloitus- ja lopetus ajankohta tulee olla selvitetty sekä koontumispaikka. Toiminnan rahoitus on myös hyvä selvittää ja nimetä talousasioista vastaava ihminen. Tämän jälkeen on mietittävä toiminnan rakenne ja sisältö, ryhmäkerän kesto sekä ryhmänohjaajiin liittyvät asiat. Kuinka monta ohjaajaa ryhmään tarvitaan ja kenellä on päävastuu. Ryhmänohjaajan rooli eli ohjaamisote ja työskentelytapa täytyy

miettiä etukäteen ennen ryhmän aloitusta. Kun ryhmä on koossa ja toiminta aloitettu, valmistautuminen kullekin ryhmäkerralle on hyvin oleellinen asia. Suunnitelma ja siihen liittyvät käytännön valmistelut tulee olla tehtynä ennen ryhmäkertaa. On hyvä valmistautua alkavaan ryhmäkertaan avoimin mielin. Ryhmänohjaajan oma tuki ja mahdollinen työnohjaus ovat myös oleellinen osa ryhmänohjausprosessia. (Kaukkila & Lehtonen 2008, 20–21.)

Toiminnan ohjaamisessa on muutamia asioita, jotka kannattaa ottaa huomioon jo suunnitteluvaiheessa. Ohjaajan on hyvä olla joustava ja valmis muuttamaan jo valmiiksi sovitun ohjelmaa tilanteen mukaan. Toiminnalliset tilanteet vaihtelevat muun muassa ryhmän koon, iän, vireystason, aikaisempien tapahtumien vuoksi. Ennakkoon ei voi tietää, mikä toimii ja mikä ei. Aina kaikki ei toimi niin kuin itse haluaisi, mutta tästä huolimatta lapsissa tapahtuu oppimista. Leikit tai muut harjoitukset vaativat monta harjoituskertaa, ennen kuin osallistujat pystyvät keskittymään harjoituksen vaatimalla tavalla. (Leskinen 2009, 17.)

Lapsen haastava käyttäytyminen aiheuttaa erilaisia haasteita lasten ryhmätoiminnan ohjauksessa. Ohjaajan kannattaa panostaa sääntöihin ja strukturoituihin toimintoihin. Toimintaympäristöä olisi hyvä katsoa lapsen kannalta. Mikä ympäristössä mahdollisesti häiritsee ja mikä voisi tukea lasta? Lapselle voi rajata tilan leikkimiseen esimerkiksi matolla. Lapsen oppimista tukee positiivinen, johdonmukainen, välitön ja säännöllinen palaute. Lapselle ja lapsiryhmälle voi antaa palautetta konkreettisella palkitsemisjärjestelmällä esimerkiksi tarran, helmen, leiman antamisella. Lapsen ohjaaminen myönteisillä kehoituksilla, esimerkiksi positiivisella puhetyylillä ja ilmapiirillä, kieltojen sijaan auttaa lapsen itsetunnon vahvistumista ja lapsen taidot pääsevät kasvamaan. Negatiivisen kierteen katkaiseminen on tärkeää lasten kanssa toimiessa. (Adhd-liitto i.a.)

Viljamaan (2009, 117, 124) mukaan aikuisen on tarjottava hallinnan välineitä lapselle ongelmatilanteisiin. Lapsen keskittymistä voidaan auttaa esimerkiksi oppimisympäristön muokkaamisella mieluisaksi. Kun pitäydytään rutiineissa, järjestetään työskentelytila rauhalliseksi, esitellään työjärjestys, vaihdellaan työtapoja mielenkiinnon ylläpitämiseksi sekä katsotaan lasta silmiin annettaessa ohjeita, tuetaan lapsen keskittymiskykyä. Lasta kannattaa ohjeistaa esimerkiksi yksinkertaistamalla monimutkaisia ohjeita, ole-

malla johdonmukainen, puhumalla lyhyesti ja sanomalla yksi asia kerrallaan sekä toistamalla ohjeen tarvittaessa.

Ryhmätoiminnan alussa on hyvä tehdä ryhmäytymisharjoituksia. Ne auttavat ryhmää toimimaan yhteistyössä ja pääsemään tavoitteisiin. Ryhmän jäsenille on hyvä antaa palautetta tasapuolisesti, kehua ja kannustaa lapsia. Kriitikki on muistettava esittää rakentavassa ja kehittävässä muodossa. Ohjaajan kannattaa olla oma aito itsensä. (Leskinen 2009, 18.) Viljamaan (2009, 124) mukaan lapsen itsetuntoa ja positiivisen minäkuvan rakentamista voidaan vahvistaa muun muassa näyttämällä lapselle hänen omat vahvuutensa, kiittämällä lasta yrittämisestä, palkitsemalla sääntöjen noudattamisesta, kehumalla lasta ja antamalla lapselle onnistumisen elämyksiä.

Ryhmämaskotti on lastenryhmissä tärkeä jäsen. Turvallisuuden tunteen lisäksi maskotti edesauttaa yhtenäisyyden tunnetta ja ryhmähenkeä. Maskotti voi toimia lohduttajana, tukijana ja suunnan näyttäjänä. Maskotti voi esimerkiksi olla sen lapsen sylissä, jolla on puheenvuoro ja näin muistuttaa muita lapsia olemaan keskeyttämättä toisen puhetta. Ohjaaja voi käyttää maskottia apuna myös hillitessään liian metelistä hetkeä tai vaikka siirtymätilanteissa ja ohjeistuksissa puhumalla maskotin äänellä. (Väliavaara 2006, 35.)

Vertaisryhmissä, jotka ovat tarkoitettu lapsille, jotka ovat kokeneet traumaattisia asioita menneisyydessään, painotetaan ryhmän rutiinien tärkeyttä. Kokoontuminen samassa paikassa samaan aikaan, turvallisuuden huomioiminen toiminnassa, ohjaajien ja lasten väliseen luottamukseen painottaminen, sääntöjen noudattaminen ja ryhmätilan viihtyisyys, selkeys, tuttuus ja turvallisuus ovat tärkeitä huomioitavia seikkoja. (Väliavaara 2006, 34.) Samanlaisten asioiden painottaminen käytöksellään oireilevien lasten kanssa on varmasti perusteltua.

4.2 Lapsilähtöisyys

Varhaiskasvatustyön perusta on lapsilähtöinen toiminta, joka sisältyy ohjaavaan kasvatukseen. Lasten kanssa toimivalta aikuiselta, kasvattajalta vaaditaan herkkyyttä lapsen kohtaamiseen ja kykyä hänen yksilöllisten tarpeidensa huomioimiseen. Tämän toteuttamiseksi kasvattajalla tulee olla kykyä nähdä lapsen kasvun ja kehittymisen tarpeet. Kas-

vattajan tulee myös pystyä hyödyntämään keräämiään tietoja kasvatuksen suunnittelussa ja toteutuksessa. Kun kasvattaja on muu kuin vanhempi, vaatii lapsen hyvä huomiointi ja lapsilähtöisyyden toteutuminen perheeseen, lapseen sekä heidän elämäntilanteeseensa tutustumista. (Järvinen, Laine & Hellman-Suominen 2009, 34–35.)

Lapsilähtöisyydellä tarkoitetaan lapsen omaan kulttuuriin, kokemuksiin ja toimintaan pohjautuvaa oppimis- ja opettamisprosessia, jossa lapsi on toimijana. Lapsi on luonnostaan aktiivinen, utelias, oppimishaluinen ja -kykyinen sekä sosiaalinen. Lapsen oma aktiivinen toiminta, elämyksellisyys ja leikki painottuvat oppimisessa. Kasvatuskäytännöt rakennetaan lasten yksilöllisten tarpeiden mukaisesti, koska lapsilähtöisen kasvatustilanteen tavoitteet, sisällöt ja menetelmät lähtevät lapsesta. Aikuinen antaa lapselle mahdollisuuden lapsen omaehtoiseen oppimisprosessin (omaehtoisen tutkimisen, kokeilun ja oivaltamisen) toteutumiseen. Aikuinen ja lapsi ovat tasa-arvoisia toimijoita. Aikuinen suunnittelee toiminnan ja mahdollistaa hyvän oppimisympäristön luomisen, jossa lapsella on mahdollisuus omaehtoiseen toimintaan lämpimässä ilmapiirissä, joka tarjoaa lapselle kokemuksia, elämyksiä ja sopivasti haastetta muistaen, että toiminnan tavoitteiden lähtökohtana ovat lasten intressit ja kiinnostuksen kohteet. (Vilén, Vihunen, Vartiainen, Siven, Neuvonen & Kurvinen 2006, 222–223.)

Järvisen, Laineen ja Hellman-Suomisen (2009, 36) mukaan, Lapsesta aikuiseksi -tutkimuksessa, lapsilähtöisen kasvatuksen on todettu edistävän lapsen sopeutumista yhteiskuntaan, tukevan lapsen itsetuntoa ja edistävän suoriutumista myöhemmin koulussa. Säännöllisen havainnoinnin avulla sekä keskustelemalla vanhempien kanssa kasvattaja pysyy ajan tasalla lapsen kehityshaasteissa ja hän voi suunnitella yhdessä lasten kanssa mielekästä toimintaa. Lapsilähtöisellä kasvatuksella on suuri merkitys lapsen elämässä, se antaa merkittävän voimavaran lapselle. Lapsilähtöisyyttä voi pitää eräänlaisena asennoitumistapana lapseen ja lapsen arjessa eteen tuleviin tilanteisiin.

4.3 Vertaisryhmä

Vertaiset ovat henkilöitä, jotka ovat lapsen kanssa suunnilleen samalla tasolla sosiaalisessa, emotionaalisessa tai kognitiivisessa kehityksessä. He ovat usein ikätovereita ja heidän kanssaan omaksutaan tietoja, taitoja ja asenteita sekä koetaan asioita, jotka vai-

kuttavat lasten sopeutumiseen, hyvinvointiin ja myös pitkälle lapsen tulevaisuuteen. Jo Jean Piaget on korostanut vertaissuhteiden merkitystä erityisesti konflikteja ratkaistaessa. Kognitiivista eli tiedollista kehitystä tapahtuu, kun eri mieltä olevat lapset joutuvat perustelemaan kantojaan toisilleen ja ymmärtämään toisen osapuolen näkökantoja. Lev Vygotski on vuorostaan korostanut vertaisten yhteistyötä, kun toinen lapsi on askeleen edellä tietyissä taidoissa, hän voi auttaa ja helpottaa myös toisen lapsen oppimista. Asioita opitaan tehokkaammin yhteistyössä vertaisensa kanssa. (Salmivalli 2005, 15–17.)

Salmivallin (2005, 32–33) mukaan vertaisryhmään kuuluminen on palkitsevaa, sillä se tarjoaa ajanvietettä, kumppanuutta ja tunteen johonkin kuulumisesta. Ryhmässä opetellaan esimerkiksi yhdessä toimimista, kompromissien tekemistä, oman paikan ottamista ja jämäkkyyttä. Vertaisryhmässä tapahtuvan sosiaalisen vertailun kautta lapsi oppii itsestään ja rakentaa sen avulla minäkuvaansa, käsitystä itsestään ja omista ominaisuuksistaan. Vilénin ym. (2006, 217) mukaan lapsi testaa omaa ainutlaatuisuuttaan vertaisryhmässä. Lapsi oppii erilaisia keinoja, joilla ryhmässä on lupa toimia, mitkä asiat ovat hyväksytyjä ja mitkä eivät sekä mitä asioita kuuluu arvostaa. Pienet lapset, 2–3-vuotiaat, opettelevat sääntöjä rikkomalla niitä.

Keskeisenä ajatuksena vertaisryhmissä on lasten tukeminen ja lapsen äänen kuuluviin saaminen omana itsenään, ilman vanhempia. Vertaisryhmässä lapsi voi opetella tunteiden ilmaisua, sosiaalisia taitoja, itsesuojelua ja saada tukea itsetunnolle. Itsetunnon parantuaessa lapsi uskaltaa kohdata haasteita, oppia uutta ja olla vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Tunneilmaisun avautuminen helpottaa työskentelyä itselle vaikeiden asioiden kanssa ja vertaistuki rohkaisee asioiden jakamiseen. Lapsen oppiessa puhumaan esimerkiksi vihan tunteistaan tarve aggressiiviselle käytökselle vähenee. (Väliavaara 2006, 9, 20.)

Vilénin ym. (2006, 218) mukaan tutkimuksissa on havaittu vertaisryhmän myönteisen mallin lisäävän hyväksytyä käyttäytymistä. Kun lapsi saa positiivisia kokemuksia ystävällisistä ja anteliaista vertaisistaan, hän itsekin toimii myöhemmin samalla tavalla. Käsiteltäessä esimerkiksi lasten ristiriitatilanteita tilanne pitää käydä läpi yhdessä lasten kanssa. Tärkeää ristiriitojen selvittämisessä on tilanteiden todellinen selvittäminen eikä lapsien leimaaminen. Konfliktit, niin aikuisten kuin lastenkin kesken, johtuvat usein

siitä, että henkilöllä ei ole rakentavaa tapaa käsitellä tilannetta. Yhteisöllisen käsittelyn myötä lapselle kehittyy uusia vaihtoehtoja selvitä tulevaisuudessa haastavista tilanteista.

5 TOIMINTAPROSESSIN KUVAUS

5.1 Suunnitteluvaihe

Opinnäytetyöprosessimme alkoi keväällä 2010 sovittuamme OTU:n kanssa yhteistyön alkamisesta. Osallistuimme lokakuussa 2010 OTU:n järjestämään lastenryhmän ohjaajakoulutukseen. Tämän jälkeen aloitimme kevääksi 2011 sovittujen lastenryhmien suunnittelun sekä materiaalin keräämisen.

Ryhmän pituudeksi oli sovittu 12 kertaa kokoontuen kerran viikossa kello 17.30–19.45. Toiminnan suunnittelussa otimme huomioon ryhmän perustehtävän sekä asetimme jokaiselle ryhmäkerralle omat tavoitteet. Sen lisäksi meillä oli yleisiä tavoitteita. Ryhmän perustehtäväksi muodostui yhteisen mukavan ajan viettäminen. Toiminnan yleisiä tavoitteita olivat tutustuminen uusiin ystäviin, vuorovaikutustaitojen kehittyminen, sosiaalisten taitojen opettelu, elämyksien ja ilon tuottaminen lapsille, lasten viihtyminen ryhmässä ja yhdessä tekemisen ilo.

Ihmeelliset vuodet -ohjelman yhtenä pääperiaatteena on lapsen hyvän käytöksen vahvistaminen positiivisilla kehuilla. Lapselle annetaan mahdollisuus saada positiivista palautetta ja uskoa omaan hyvyyteensä. Näin lapsi pystyy rakentamaan positiivisempaa kuvaa itsestään. (Webster-Stratton 2009, 18.) Meille ohjaajille asetimme tavoitteeksi Ihmeelliset vuodet -ohjelman pohjalta, lapsen yksilöllisen huomioimisen ja palautteen antamisen positiivisessa ilmapiirissä sekä lasten viihtymisen ryhmässä luoden heille turvallisen ilmapiirin.

Otimme suunnittelussa huomioon lapsilähtöisyyden. Meillä oli alusta alkaen selkeä suunnitelma toiminnalle, jota halusimme lapsille tarjota. Halusimme ottaa lapset huomioon leikkivinä lapsina. Vilénin ym. (2006, 222–223) mukaan lapsi on luonnostaan aktiivinen, utelias, oppimishaluinen ja -kykyinen sekä sosiaalinen. Aikuinen suunnittelee toiminnan ja mahdollistaa hyvän oppimisympäristön luomisen. Toiminnan tavoitteiden lähtökohtana ovat lasten intressit ja kiinnostuksen kohteet.

Toimintaa suunnitellessa halusimme ottaa huomioon muun muassa turvallisuuden tunteen luomisen lapsille. Toiminnan struktuurin on hyvä toistua samana, sillä se luo selkeyttä ja turvallisuutta lapsille. Aloitimme illat samalla alkuleikillä ja lopetimme illat joka kerta samalla tavalla. Ryhmäkertojen lopuksi me ohjaajat arvioimme yhdessä illan kulun, mikä toimi ja mikä ei toiminut. Käytimme ryhmässä erilaisia toiminnallisia menetelmiä esimerkiksi leikkimistä, kädentaitoja, musiikkia, liikuntaa, ilmaisutaitoa sekä ympäristökasvatusta. Menetelmät koetimme valita parhaamme mukaan niin, että ne olisivat sopivia kaikille ikäryhmille, niin pienille päiväkotilapsille kuin isommille koululaisille.

Kokemuksen ja toiminnan kautta tulevan tiedon on todettu olevan tärkeää ihmisille. Tätä tietoa keräämme arjen, työn ja vapaa-ajan kokemuksista. (Varto 2003, 7.) Opin näytetyössä meidän oma kokemuksellinen tietomme on ollut vahvasti läsnä toiminnan sekä materiaaliaineiston suunnittelussa. Olemme molemmat työskennelleet yli kymmenen vuotta lasten varhaiskasvatuksessa, tavanneet lukemattomia lapsia ja ohjanneet monia erilaisia lapsiryhmiä tänä aikana. Sen tähden useat materiaaliaineistoon päätyneet asiat eivät välttämättä ole perusteltavissa aiemmin tehtyjen ryhmänohjausoppaiden tiedon pohjalta, vaan ne ovat meidän oman kokemuksen myötä hyväksi havaittuja asioita. Suunnittelimme ja ohjasimme lapsiryhmää 12 kertaa. Jokaiselle kerralle suunnittelimme oman ryhmätoiminnan, jossa toimi sama runko, alku- ja loppuleikkeineen sekä illan teema.

5.2 Toteuttamisvaihe

Aloitimme toiminnan suunnittelun laatimalla toiminnallemme rungon. Runkoa suunnitellessa meidän täytyi huomioida illan kokonaiskesto, joka oli 2 h 15 min sekä myöhäinen ajankohta kello 17.30–19.45. Suunnittelua hankaloitti tietämättömyys ryhmällä käytössä olevasta tilasta, joka saattoi olla joko luokkatila tai jumppasali. Toiminnan suunnitteluun haasteita toi myös se, että emme saaneet tietää tarkkaa lasten lukumäärää tai tarkkoja lasten ikä. Lapset olivat iältään 2–8 -vuotiaita. Lasten lukumäärä vaihteli 10–17 lapsen välillä per ilta. Ryhmässä oli kaiken kaikkiaan viisi poikaa ja kaksitoista tyttöä, seitsemästä eri perheestä.

Otimme suunnittelussa huomioon myös sen, että B-suunnitelma kannattaa aina olla mietittynä valmiiksi. B-suunnitelmana voi olla aikaisemmin hyvin toiminut leikki, jonka lapset jo osaavat. Leskisen (2009, 17) mukaan ohjaajan on hyvä olla joustava ja valmis muuttamaan jo valmiiksi sovittua ohjelmaa tilanteen mukaan. Toiminnalliset tilanteet vaihtelevat muun muassa ryhmän koon, iän, vireystason, aikaisempien tapahtumien vuoksi. Ennakkoon ei voi tietää, mikä toimii ja mikä ei.

Ryhmäkertoja varten laadimme suunnitelman kahdelletoista kerralle. Suunnittelussa käytimme materiaalina aikaisempina vuosina päiväkotityöskentelyssä itse käyttämiämme valmiita hyväksi havaittuja perinteisiä leikkejä ja lauluja sekä muun muassa Nuoren Suomen, Mannerheimin Lastensuojeluliiton ja Tunnemuksun materiaaleja. Seuraavaksi avaamme illan runkoa sekä eri ryhmäkertojen sisältöjä. Ryhmäkertojen tarkemmat suunnitelmat löytyvät liitteenä olevasta materiaaliaineistosta.

Illan runko muodostui seuraavanlaiseksi:

1. Alkupiiri. Aloitimme illan Hämähäkinseitti-leikillä, jonka aikana lapset esittelivät itsensä ja kertoivat muun muassa lempivärinsä, -ruokansa, -leikkinsä, -satunsa.
2. Vaihtuva toiminta, joka liittyi illan teemaan.
3. Välipala. Välipalalla tarjottiin sämpylä, hedelmiä ja mehua.
4. Vapaan leikin aika tai vaihtoehtoisesti illan teeman jatkaminen.
Vapaan leikin aikana lapsille tarjottiin mahdollisuutta omaan touhuamiseen; esimerkiksi pelaamiseen, piirtämiseen tai leikkimiseen itsenäisesti tai yhdessä kaverin kanssa.
5. Loppupiiri, johon kuului muun muassa rentoutuminen ja käsitorni, jossa jokainen lapsi ja aikuinen laitoivat kätensä toisen käden päälle muodostaen tornin. Lopuksi kerroimme seuraavan kerran teeman.

Iltojen teemat olivat:

- 1 Tutustuminen ja säännöt
- 2 Tutustuminen ja ryhmäytyminen
- 3 Tunteet
- 4 Pöytäteatteri
- 5 Intiaaniseikkailu

- 6 Salileikkejä
- 7 Liikennekaupunki salissa
- 8 Salileikkejä
- 9 Temppurata salissa
- 10 Seikkailuliikunta ulkona
- 11 Perinneleikkejä ulkona
- 12 Musiikkimaalaus ja loppujuhla

5.2.1 Tutustuminen ja säännöt

Ensimmäisellä kerralla tutustuimme lapsiin ja loimme yhteiset säännöt, kävimme illan teeman ja rungon yhdessä lasten kanssa läpi. Välivaaran (2006, 39–40) mukaan ensimmäisillä kerroilla eletään tutustumisen aikaa, muodostetaan yhteyden tunnetta ryhmäläisten välillä ja selkeytetään ryhmän tarkoitusta. Tämän huomioiden olimme valinneet ensimmäisen kerran teemaksi toisiimme tutustumisen. Aloitimme tutustumisen piirissä istuen ja Hämähäkinseitti-leikkiä leikkien. Leikin aikana ohjaajat ja lapset esittelivät itsensä sekä kertoivat ikänsä. Lankakerä muodosti avautuessaan hämähäkinseitin, kun jokainen leikkiin osallistuja piti langasta kiinni. Kun kerä oli käynyt kaikki piirissä olijat läpi, kerittiin lankakerä takaisin. Nyt kerä kulki päinvastaisessa järjestyksessä kuin miten se oli heitettäessä lapselle toiselta mennyt. Leikki vaatii ryhmältä yhteistoimintaa, keskittymistä ja harjoittelua. Näin ensimmäiseksi kerraksi hämähäkinseitti välillä irtosi leikkijöiden käsistä ja välillä seitti sotkeutui. Tutustumisen jälkeen keksimme yhdessä lasten kanssa nimen ryhmälle. Meillä oli mukana ryhmän maskotiksi tarkoitettu kettupehmolelu ja ryhmästämme tuli lasten ideoimana Ruusu Repolainen. Välivaaran (2006, 35) mukaan ryhmämaskotti on lastenryhmissä tärkeä jäsen, joka tuottaa turvallisuuden tunnetta lapsille sekä edesauttaa yhtenäisyyden tunnetta ja ryhmähenkeä.

Tämän jälkeen laadimme yhdessä lasten kanssa säännöt. Webster-Strattonin (2009, 20) mukaan säännöt opettavat lapsille itsensä hallintaa sekä ne tasapainottavat omia ja toisten toiveita. Lapset saivat sanoa ääneen heidän mielestään ryhmässä tärkeitä ja oleellisia sääntöjä joiden kieliasua me yhdessä muokkasimme. Säännöt muodostuivat selkeiksi: odota omaa vuoroasi, ole kiltti kaverille, tehdään yhdessä sovittuja asioita ja ilmoitan aikuiselle mihin menen (esimerkiksi vessaan tai toiseen luokkatilaan). Säännöissä näkyi

selkeästi lasten aikaisempi osallistuminen ryhmätoimintaan koulussa ja päiväkodissa. Kirjoitimme säännöt värikkäälle kartongille ja koristelimme sen piirtämällä lasten käsi- en ääri viivat kartongin laiduille. Kartongille piirrettiin myös yhtä monta sydäntä kuin ryhmäkertoja kaiken kaikkiaan oli eli 12. Ajatuksena oli, että säännöt kiinnitetään näkyville joka kerta ja sydämen sisään laitetaan tarra joka ryhmäkerralla. Näin lapset pystyivät näkemään ja laskemaan kuinka monta ryhmäkertaa on ollut ja kuinka monta on vielä edessä.

Loppuajan leikimme erilaisia ryhmäytymisleikkejä, muun muassa Tutustu minuun ja Seuraa johtajaa. Leskisen (2009, 18) mukaan ryhmäytymisharjoitukset auttavat ryhmää toimimaan yhteistyössä ja pääsemään asetettuihin tavoitteisiin. Illan katkaisi sopivasti välipala. Välipalan jälkeen jatkoimme leikkejä kunnes oli loppupiirin aika ja se lopetti illan toiminnan. Loppupiirin tarkoituksena oli rauhoittuminen. Rauhoittumisleikiksi olimme valinneet hiljaisuudessa äänien kuuntelemisen. Loppupiirin aikana kerroimme lapsille seuraavan kerran teeman ja teimme käsitornin.

Ilta sujui ensimmäiseksi tapaamiskerraksi hyvin. Lapset uskalsivat olla toiminnassa mukana. Lapset kestivät eron vanhemmistaan suurimmaksi osaksi helposti. Muutamalle lapselle ero aiheutti kyyneleitä alkuun. Tutut lapset ja sisarukset loivat kuitenkin toisilleen turvaa.

5.2.2 Tutustuminen ja ryhmäytyminen

Toisen kerran ilta alkoi Hämähäkinseitti-leikkiä leikkien, jossa esittelimme itsemme ja kerroimme oman lempivärimme. Kertasimme myös säännöt illan aluksi ja laitoimme ne seinälle. Toimintana meillä oli ryhmäytyminen erilaisten leikkien avulla, muun muassa Koske keltaista, Höyhenen pudotus sekä Peili ja Väri -leikit. Lapset olivat innostuneesti mukana leikeissä ja kokivat meidät ohjaajat jo lähestyttäviksi. Sisaruksista pienimmät vielä ujostelivat.

Välipalan jälkeen lapsilla oli mahdollisuus jatkaa yhdessä leikittyjä leikkejä tai mahdollisuus vapaaseen leikkiin, piirtämiseen ja pelaamiseen. Loppupiirin aikana kuuntelimme

musiikkia patjojen päällä makaillen ja rentoutumisen jälkeen kerroimme lapsille seuraavan kerran teeman ja teimme käsitornin.

5.2.3 Tunteet

Kolmannen kerran aloitimme jo tutulla Hämähäkinseitti-leikillä, jossa jokainen pääsi kertomaan lempiruokansa. Illan teemana olivat tunteet. Kävimme yhdessä tunteita läpi kasvokuvien avulla, jotka kuvaavat erilaisia tunteita. Lapset saivat näyttää ja kertoa kasvokuvien avulla esimerkiksi miltä sinusta tuntuu, kun syöt jäätelöä, miltä sinusta tuntuu, kun sinua halataan tai miltä sinusta tuntuu, kun kaveri ottaa lelun kädestä? Leikimme myös Tunteet ja tilanteet - miltä sinusta tuntuu -leikkiä. Tunteet herättivät lapsilla paljon keskustelua ja tarinoita aikaisemmista kokemuksista.

Välipalan jälkeen oli vapaan leikin aika. Osa lapsista piirteli ja väritteli luokkatilassa ja osa lapsista leikki käytävällä pallopelejä sekä omilla leluillaan. Loppupiirissä makailimme patjoilla ja kuuntelimme Ilo ja suru -tunnetarinan. Ilta loppui seuraavan kerran teeman esittelyyn sekä käsitorniin.

5.2.4 Pöytäteatteri

Neljännellä kerralla esitimme pöytäteatteria. Illan ohjelmassa oli myös oman nukun valmistaminen, jonka avulla voi itse leikkiä pöytäteatteria. Ilta alkoi Hämähäkinseitti-leikillä, jossa kerroimme oman lempi satuhahmon. Pöytäteatterissa esitimme lapsille Kolme karhua -sadun. Pöytäteatterin jälkeen lapset saivat itse valmistaa nuket (tarvikkeina massapalloja, grillitikkuja ja erilaisia kankaita). Nukun valmistus oli mukavaa. Isommat pystyivät tekemään sen melko itsenäisesti ja pienet tarvitsivat hiukan enemmän apua. Oli hyvä, että satu oli lapsille jo ennestään tuttu ja suhteellisen lyhyt, niin pienemmätkin jaksoivat keskittyä esitykseen.

Pöytäteatterimateriaalina käytimme Maija Baricin suunnittelemaa pöytäteatteria, johon kuuluu lavasteita sekä hahmoja. Pöytäteatterin voi myös toteuttaa itse esimerkiksi lasten satukirjan avulla. Esimerkkinä Tammen kultaiset kirjat 44: Kolme karhua -satu, johon

voi itse valmistaa lavastuksen helposti ja joko askarrella tarvittavat hahmot tai käyttää valmiita pehmoleluja esityksessä. Lapset ovat tyytyväisiä lyhyeenkin esitykseen eikä heitä haittaa esityksen teatterillinen vaatimattomuuskaan.

Välipalan jälkeen jatkoimme illan teemaa. Teimme nuket loppuun ja niiden valmistuttua lapset pääsivät leikkimään vielä omatekoisilla hahmoilla illan loppuksi. Loppupiirin aikana rauhoitumme ja kuuntelimme sadun Hiljaisuudesta. Esittelimme vielä seuraavan kerran teeman ja ilta päättyi käsitorniin.

5.2.5 Intiaaniseikkailu

Viidennen kerran aloitimme totuttuun tapaan Hämähäkinseitti-leikillä, jossa lapset kertoivat lempi lastenohjelmansa. Toimintana tällä kerralla oli intiaaniseikkailu, johon orientoiduimme ”Suuri intiaani ja pieni intiaani” -sadulla (Tammen kultaiset kirjat 99). Jokainen lapsi sai nostaa villasukasta intiaaninimen itselleen. Niminä oli muun muassa Istuva Härkä, Liitävä Kotka, Juokseva Puhveli. Maalasimme lapsille kasvomaaleilla intiaanimaalauksen poskille. Rohkeusloitsun avulla lähdimme matkaan kohti intiaaniseikkailua.

”Olkoon teillä pienillä intiaaneilla mukana rohkeutta vaarallisella matkallanne kohti uusia seikkailuja. Uskaltakaa tehdä uusia asioita välittämättä vaarasta tai pelosta. Autakaa toisia matkallanne.”

Intiaanitarinan saattelemana lähdimme etsimään aarrekartan osia salista. Kohtasimme matkalla muun muassa myrkyllisen suon, myrkkyhämähäkin pesän sekä vaarallisen käärmeitä kuhisevan alueen. Löysimme käärmeiden onkaloista aarrekartan osat. Kun olimme löytäneet kartan osat, niin kokosimme kartan ja etsimme aarteen. Aarrearkusta löytyi askartelumateriaalit intiaanipäähineiden valmistamiseen (kartonkia ja höyheniä) sekä iso kasa kultakolikoita (suklaarahoja).

Välipalan jälkeen lapset saivat syödä aarrearkusta löytyneet kultarahat. Intiaaniteema jatkui vielä välipalan jälkeen lasten toivomuksesta. Loppupiirin aikana kuuntelimme hiljaisuudessa erilaisia ääniä muun muassa oksien rasahdusta, kavioiden kapsetta, inti-

aanien hiljaista huutoa ja metsän ääniä Pähkinänsydän cd-levyltä. Lopuksi esittelimme seuraavan kerran teeman ja ilta loppui valtavan kokoiseen käsitorniin.

Tässä vaiheessa ryhmätoimintaa huomasimme, että ryhmäytymisprosessimme on edistynyt. Ryhmäytymisharjoitusten tekeminen ensimmäisillä kerroilla on tuottanut tulosta. Ruusu Repolainen -ryhmä toimii toiset huomioiden ja olemme saavuttaneet jo osan asettamistamme tavoitteista. Välivaaran (2006, 41) mukaan ryhmäprosessin tähän vaiheeseen kuuluu ominaisesti aktiivinen työskentely, asioiden prosessointi, ryhmän sisäinen turvallisuus ja luottamus. Tässä vaiheessa lapset ovat päässeet kiinni ryhmän tarkoitukseen ja se mahdollistaa työskentelyn tavoitteiden saavuttamiseen tähtäävällä tavalla.

5.2.6 Salileikkejä

Kuudes kerta alkoi jälleen Hämähäkinseitti-leikillä, josta lapset eivät enää olleet niin innostuneita. Kuulimme hiukan nurinaa isompien lasten suista ja yhden nurina tarttui helposti toisiinkin. Nurinasta huolimatta saimme lapset innostumaan leikistä ja tutustuimme toisiimme seittiä punoen kertomalla oman lempileikin. Toimintana olivat tällä kertaa erilaiset salileikit, kuten Noita Pompelipossa ja Nimihissi. Leikimme myös jo tuttuja leikkejä edellisiltä kerroilta muun muassa Banaanihippaa, Peiliä ja Seuraa johtajaa. Hippaleikit olivat lasten suosikkeja ja he halusivat leikkiä myös muita itselleen tuttuja hippoja ja opettaa niitä meille.

Ohjaajina meidän oli tärkeää pitää mielessämme se, että leikit vaativat monta toistoa, ennen kuin lapset pystyvät keskittymään leikkeihin ohjeiden vaatimalla tavalla. Leskinen (2009, 17) mukaan lapsissa tapahtuu kuitenkin oppimista, vaikka kaikki ei toimi niin kuin itse haluaisi. Tämän vuoksi emme halunneet luovuttaa hämähäkinseitti-leikin kanssa vaan halusimme sen sijaan koettaa innostaa lapsia ja saamaan heidät keskittymään toimintaan.

Välipalan jälkeen halukkaat jatkoivat salileikkejä ja osa lapsista halusi siirtyä käytösämme olevaan koulun luokkaan piirtämisen ja maalaamisen pariin. Loppupiirissä kuuntelimme musiikkia rauhoittuen illan toiminnasta. Nystyräpallojen avulla kävimme läpi lapsen ääriviivat yhtenä rentoutumisen keinona. Illan päätti perinteisesti käsitorni.

5.2.7 Liikennekaupunki salissa

Seitsemännen kerran teemana oli liikennekaupunki, jonka toteutimme koulun jumppasalissa. Alkupiirissä muutimme hieman Hämähäkinseitti-leikkiä helpommaksi. Tällä kertaa vain kopittelimme lankakerää lapselta toiselle, emmekä avanneet kerää. Pidellesämme lankakerää kerroimme toisillemme lempikulkuvälineemme. Toimintana leikimme erilaisia leikkejä muun muassa Lentokone, laiva ja juna sekä Liikennekaupungin eri kulkuneuvot. Salissa lauloimme ja leikimme erilaisia laululeikkejä muun muassa Pienen pienen veturi, Bussilaulu ja Autolla ajetaan varovasti. Lapset saivat keksiä bussilauluun uusia säkeistöjä miettien mitä kaikkea muuta bussissa voi tapahtua.

Välipalan jälkeen lapset saivat valita oman tekemisen. Osa lapsista jatkoi liikennetee-malla salissa ja osa halusi mennä maalaamaan luokkatilaan. Loppupiirissä ohjaajat ”pe-sivät ja vahasivat autot” eli silitimme lapsia hiuksista ja käsistä musiikin soudessa taustalla. Ilta loppui seuraavan kerran teemaan ja käsitorniin.

5.2.8 Salileikkejä

Kahdeksas kerta alkoi edellisellä kerralla mukautetulla Hämähäkinseitillä. Lapset kertoivat lempihahmonsa Muumilaaksosta. Toimintana meillä oli erilaiset salileikit. Aloitimme Toivepiirillä, jossa jokainen lapsi sai vuorotellen kertoa mitä haluaisi tehdä, esimerkiksi olen Minna ja haluaisin pomppia yhdellä jalalla. Tämän jälkeen menimme Nuoren Suomen Liikuntaleikkikoulun ohjaajan materiaaleista löytyvien kehokorttien avulla kuvien esittämiin asentoihin. Lapset saivat vuorotellen nostaa salin lattialla olevia kehokortteja ja ohjastaa kavereita eri asentoihin. Leikimme myös tuttuja edellisillä kerroilla leikittyjä leikkejä sekä lasten omia leikkejä heidän toiveiden mukaan.

Välipalan jälkeen osa lapsista halusi jatkaa salileikkejä ja osa lapsista halusi piirtää sekä värittää värityskuvia. Loppupiirissä kuuntelimme musiikkia ja ohjaajat kävivät lapsen ääriiviivat läpi nystyräpaloilla. Ilta lopetettiin seuraavan kerran teemaan ja käsitorniin.

5.2.9 Temppurata salissa

Yhdeksäs kerta alkoi Hämähäkinseitti alkuleikillä ja lapsen lempitempun kertomisella. Aloitimme toiminnan Pidä puolesi puhtaana-energianpurkuleikillä. Leikin jälkeen esittelimme lapsille temppuradan, jossa oli erilaisia toimintapisteitä muun muassa maitopurkkikeilausta, trampoliinilla hyppimistä, kierimistä ja kuperkeikkojen tekemistä patjoilla, penkkipeiliä, tötteröpujottelua pallon kanssa sekä kadonneiden Boa-käärmeiden (köydet) hakeminen puolapuilta. Lopuksi leikimme Popcorn-kone- sekä Huutorentoutus-leikkejä.

Temppurata oli lapsille hyvin mielekäs ja osa radan jutuista tuntui olevan heille erityisesti mielekkäämpää kuin toiset. Täten kaikki lapset olisivat kerääntyneet yhteen paikkaan samaan aikaan, joten me ohjaajat saimme olla valppaita ja sanallisesti ohjata lapsia pysymään jaetuissa pienryhmissä ja kiertämään salia käyden kaikilla pisteillä, harjoittaen muutakin toimintaa kuin vain itselle mielekästä.

Välipalan jälkeen lapset saivat halutessaan jatkaa temppuradan touhuja tai vaihtoehtoisesti pelata lautapelejä, piirtää tai värittää värityskuvia luokkatilassa. Pojat ja muutama tyttö tunsivat enemmän kutsumusta saliin ja loput värittelivät musiikkia kuunnellen luokassa. Loppurentoutuksen aikana ohjaajat kävivät lapsen ääriviivat höyhenen avulla läpi. Kerroimme lopuksi seuraavan kerran teeman ja illan lopetti käsitorni.

5.2.10 Seikkailuliikunta ulkona

Kymmenes kerta alkoi sisällä totuttuun tapaan alkuleikkiä leikkien ja lapset kertoivat lempihahmonsa Puolen hehtaarin metsästä. Tämän kautta ohjauduimme illan aiheeseen. Olimme saaneet kirjeen Panu Peikkopojalta, jonka lukutaitoinen lapsi luki muille.

”Olen Peikkopoika Panu ja olen pahassa pulassa. Isäni Vuorenpeikko antoi minulle huolehdittavaksi sukumme vanhan Aarreluolan avaimen, jonka minä onneton onnistuin hävittämään sen leikkiessäni ulkona kavereideni kanssa. Olen kuullut, että te olette todella nokkelia ja taitavia lapsia. Auttaisitteko minua etsimään avaimen, palkinnoksi pääsette osallisiksi aarteistamme. Annan teille alkuun paketin, joka auttaa teitä pääsemään peikkomaiseen seikkailutunnelmaan. T: Panu”

Panun paketista löytyi etukäteen valmistetut peikönhännät erivärisillä ruseteilla ja laulun sanat Peikkotanssiin, jonka tanssimme ennen seikkailuun ryhtymistä. Lauluna lauloimme Mörri-Möykky tanssii ja ruokopilli soi. Sitten lähdimme seikkailuun Panun kadonnutta avainta etsimään. Isommat lapset eivät tosin innostuneet Panun tarjoamista peikon hännistä ja tämän myötä nuoremmatkin epäröivät niiden tarpeellisuutta, joten peikkoilimme ilman häntiä.

Koulun pihalla oli etukäteen laitettuna erilaisia rasteja, jotka meidän piti suorittaa. Rasteina olivat muun muassa narurata, häntäpallojen heitto koriin ja säkkihyppely. Lopulta avain sekä kartta aarrearkulle löytyi.

Aarrearkun löydyttyä sieltä paljastui kiviä, joita lapset pääsivät koristelemaan maaleilla, kimalleliimalla ja erilaisilla helmillä. Välipalan jälkeen jatkoimme kivien koristelemista ja teimme helmistä myös koruja. Loppupiiirissä kuuntelimme satua ja kerroimme seuraavan kerran teeman. Ilta loppui peikkomaiseen käsitorniin.

5.2.11 Perinneleikkejä ulkona

Yhdestoista kerta alkoi sisällä alkuleikkiä leikkien ja lapset kertoivat lempieläimensä. Toiminta oli tälläkin kerralla ulkona ja onneksi sää suosi meitä. Teemana oli perinneleikkien leikkiminen. Leikimme jo tutuksi tulleita Peiliä ja Väriä sekä uusina leikkeinä opetimme lapsille Askelnaatan, Polttopallon ja 10 tikkua laudalla. Leikkiminen oli riemuisaa ja isompien lasten alkuun osoittama ennakkoluuloisuus perinneleikkejä kohtaan suljettiin mukavaksi yhdessä touhuamiseksi.

Kevään väsymys rupesi näkymään lapsissa toiminnan suhteen ja lapset halusivat välipalan jälkeen jäädä sisälle pelaamaan palapelejä, lukemaan kirjoja sekä piirtämään ja värittämään värityskuvia. Loppurentoutuksessa kuuntelimme musiikkia ja kävimme höyhenillä lapsen ääriiviivat läpi. Lopuksi kerroimme viimeisen kertamme teeman sekä teimme käsitornin.

5.2.12 Musiikkimaalaus ja loppujuhla

Kahdennentoista ja viimeisen kerran aloitimme alkuleikkiä leikkien, mutta tällä kertaa kettu-maskottiamme kopittaen. Lapset saivat kertoa omalla vuorollaan lempilaulunsa. Toimintana meillä oli musiikkimaalaus. Olimme valinneet musiikiksi Vivaldin klassista musiikkia. Lapset saivat A3-kokoiset vesiväripaperit, joihin ohjeistuksen jälkeen he maalasivat värikkäitä taideteoksiaan lattialla ja pöydillä työskennellen.

Välipalan jälkeen vietimme loppujuhlaa. Etsimme luokkatilaan piilotettuja suklaakaramelleja, söimme niitä nautiskellen ja leikimme leikkejä. Loppujuhlan jälkeen kyselimme lapsilta suullista palautetta lastenryhmän toiminnasta. Annoimme palautetta lapsille joka illan jälkeen, mutta näin viimeisellä kerralla korostimme positiivista palautetta lasten toiminnasta ryhmän jäsenenä. Leskisen (2009, 18) mukaan ryhmän jäsenille on hyvä antaa palautetta tasapuolisesti, kehua ja kannustaa lapsia. Kritiikki on muistettava esittää rakentavassa ja kehittävässä muodossa.

Välivaaran (2006, 41–42) mukaan loppujuhla, kunniakirja tai jonkinlaiset muut erorituaalit auttavat lapsia loppumisen hankalien tunteiden työstämisen kanssa. Annoimme loppujuhlassa lapsille etukäteen valmistetut kiitoskortit kevään lastenryhmään osallistumisesta. Kortteja koristi ketun, Ruusu Repolaisen kuva. Lapset ja ohjaajat kokoontuivat viimeisen kerran yhteiselle matolle loppurentoutuksen ajaksi musiikkia kuunnellen. Lopuksi teimme käsitornin ja halasimme porukalla toisiamme.

6 PALAUTE JA ARVIOINTI TOIMINNASTA

6.1 Palaute

Toiminnan suunnitteluvaiheessa ajattelimme keräävämmme toiminnasta kirjallisen palautteen lasten vanhemmilta ja OTU:n Ihmeelliset vuodet -projektivastaavalta. Lapsilta ajattelimme kysyä palautetta suullisesti. Vallin (2007, 102–103) mukaan palautekysymysten tulee olla yksiselitteisiä ja ne eivät saa olla johdattelevia. Tavoitteena välttää turhilta kysymyksiltä ja kaikki olennainen muistetaan kysyä.

Palautelomakkeen (liite 1) avulla selvitimme yhteistyökumppanillemme muun muassa palveleeko lastenryhmä vanhempainryhmään osallistuvien tarpeita, onko toiminta mielekästä lapsille sekä onko toiminnan rakenne hyvä. Meille palautteen tavoitteena oli saada palautetta produktiostamme, jonka avulla arvioimme omaa toimintaamme. Tavoitteenamme oli tehdä palautelomakkeesta selkeä ja napakka, joka olisi helposti ja nopeasti täytettävissä. Palautelomake muodostui sekä avoimista kysymyksistä että arviointikysymyksistä. Palautelomakkeessa vanhemmilla oli mahdollisuus antaa myös ideoita toiminnan kehittämiseksi seuraavia samalla periaatteella toimivia lastenryhmiä varten. Keräsimme lasten vanhemmilta palautteen toiminnasta toiseksi viimeisellä ryhmäkerralla.

Saimme palautteet kaikilta seitsemältä perheeltä, joiden lapset osallistuivat lastenryhmän toimintaan. Saadun palautteen pohjalta lastenryhmä palveli tarkoitustaan. Vanhemmat ja lapset olivat hyvin tyytyväisiä toimintaan. Vanhemmat kokivat lastenryhmän tärkeäksi, koska muuten he eivät olisi voineet osallistua vanhempainryhmään. Vanhemmat myös arvostivat lastenryhmän toiminnan suunnitelmallisuutta ja ohjelman monipuolisuutta. Vanhemmilla on ollut luottamusta jättää lapset lastenryhmään, sillä he ovat kokeneet, että lapset ovat viihtyneet ryhmässä ja myös pienet kotihoidossa olevat lapset ovat uskaltaneet jäädä ryhmään.

”Se on ollut lapsille todella mieluinen paikka, jota lapset ovat odottaneet pitkin viikkoa.”

”Ollut tosi kiva ryhmä! Kotihoidossa oleville lapsillemme ollut hyvä paikka harjoitella ryhmässä oloa.”

Vanhemmat kokivat olevansa helpottuneita, koska he pääsivät vanhempainryhmän toimintaan mukaan saamaan apua ja vertaistukea elämäntilanteeseensa. Vanhemmat kokivat myös tärkeäksi sen, että kummallakin vanhemmalla oli mahdollisuus osallistua vanhempainryhmän toimintaan. Osa vanhemmista koki, että ryhmän kesto (2 h 15 min/ilta) oli sopivan mittainen, mutta osa vanhemmista koki tämän liian pitkäksi. Kokoontumiskertojen määrä, 12 kertaa kerran viikossa, vanhemmat kokivat sopivaksi.

”Olen helpottunut päästyäni ryhmään. On ollut kivaa, kun lapsilla on ollut mielekästä tekemistä, eikä vain valvottua leikkiä.”

Jotkut lapsista kutsuivat ryhmää ”Ihmeiden illaksi”. Palautteesta tuli esille muun muassa, että lapset viihtyivät ryhmässä, he odottivat tiistai-kerhoa kovasti, kerho oli viikon kohokohta, pienemmille sisaruksille oli elämys tulla isompien sisaruksien kouluun, toiminta oli erittäin hyvää ja myös yhteistyö ohjaajien kanssa koettiin onnistuneeksi. Väli-pala sai myös kovasti kehuja.

”Lapset puhuvat ja käyttävät illasta nimeä ”Ihmeiden ilta”. Aina odotetaan jo seuraavaa kertaa.”

”Lapset ovat tykänneet ja halunneet tulla silloinkin, kun olisivat voineet jäädä kotiin isovanhempien hoitoon.”

Ihmeelliset vuodet -projektivastaava antoi meille suullista palautetta, joka oli kaikin puolin positiivista. Hän oli erittäin tyytyväinen sitoutuneisuuteemme ja työpanostukseemme ja oli kuullut vanhemmilta pelkkää hyvää ryhmän toiminnasta. Seikkaperäisempää palautetta hän ei kyennyt antamaan, koska hän ei ollut itse näkemässä ryhmämme toimintaa vaan oli samaan aikaan ohjaamassa vanhempien ryhmää. Oman palautteensa hän perusti meidän väliseen yhteistyöhön, ryhmän alkaessa ja loppuessa näkemäänsä vuorovaikutukseemme vanhempien kanssa sekä vanhemmilta kuulemaansa.

”Ihmeiden illoissa” oli apuna kaksi nuorta tyttöä ja pyysimme myös heiltä kirjallista palautetta toiminnasta. Palautteesta ilmeni, että toiminta oli suunniteltua, hyvin toteutettua ja toimintaa oli riittävästi sekä osasimme ohjaajina ottaa lapset yksilöllisesti huomi-

oon ja tarjota heille ikätasoista toimintaa. Saimme palautetta myös, että osasimme huomioida lapsilähtöisyyden toiminnassamme.

Viimeisellä kerralla keskustelimme lasten kanssa ja kysyimme suullista palautetta menneistä ryhmäkerroista. Toteutimme keskustelun yksinkertaisten kysymysten avulla mikä on ollut kivaa ja tylsää sekä mitä olisi saanut olla enemmän ja mitä vähemmän. Lasten mielestä kivaa oli ollut salissa toimiminen, värittäminen, piirtäminen, ulkoleikit sekä opet, kuten he meitä ohjaajia kutsuivat. Tylsää kuulemma olivat yhteisleikit (joskus) ja tietenkin kuulumme myös, kuinka kaikki oli ollut tylsää. Enemmän lasten mielestä olisi saanut olla ulkoleikkejä, salileikkejä, piirtämistä sekä ryhmäkertoja ja vähemmän hämähäkinseittä, alkuleikkiämme, johon lapset kyllästyivät muutaman leikkikerran jälkeen.

Palautteiden ansiosta saimme arvokasta tietoa vanhemmilta lastenryhmän toiminnasta, lastenryhmän merkityksestä sekä lapsille että vanhemmille, ryhmän kestosta ja kokoon-tumisesta sekä yhteistyön merkityksestä. Saatua palaute antoi meille vahvistusta opin- näytetyön toteutuksessa ja yhteistyökumppaneille siitä on, toivon mukaan, apua tulevien lastenryhmien suunnitteluissa ja toteutuksissa.

Ihmeelliset vuodet -yhteistyökumppanimme antoivat meille palautetta materiaaliaineis- tosta. Heidän mielestään materiaaliaineisto on hyvä materiaalipankki lastenryhmänohja- uksia varten, joka antaa myös joustoa toimintaan sekä antaa ideoita. Materiaali- aineisto oli koottu hyvin strukturoidusti, ryhmäkertojen rakenne oli hyvin suunniteltu ja ryhmätoiminnan ennakoitavuutta parantaa se, että ryhmä etenee samalla tavoin joka kerta, alkaen aloituspiiristä ja päättyen loppupiiriin. Toiminnassa on annettu tilaa myös vapaalle toiminnalle ja leikille. Aineistoon kirjatut tarvittavat materiaalit helpottavat erilaisten toimintojen käyttöä. Materiaaliaineisto on hyödynnettävissä tulevaisuudessa Ihmeel- liset vuodet -lastenhoitoryhmissä. (Seppänen 2013.)

6.2 Arviointi

Lastenryhmän ohjauksen osalta produkti oli mielestämme onnistunut haasteista huolimatta. Haastetta toivat käytössä olevat tilat ja joskus niiden puute, illan pitkä kesto (2 h 15 minuuttia), myöhäinen ajankohta (kello 17.30–19.45), hyvin eri-ikäiset (2–8-vuotiaat) ja haastavat lapset, ennalta tietämättömyys osallistuvista lapsista sekä aikataulussa pysyminen (vanhempainryhmän lopetus venyi toisinaan). Apuohjaajista oli suuri apu meille. Ilman heitä emme kahdestaan olisi pärjänneet niin hyvin kuin nyt pärjäsimme.

Lastenryhmässä oli sisaruksia seitsemästä eri perheestä. Eri perheiden lapset olivat hyvin saman ikäisiä, joten ryhmässä oli sopivasti lapsia eri ikäluokista. Ryhmässä oli kaiken kaikkiaan viisi poikaa ja kaksitoista tyttöä. Ikäluokittain lapsia oli 2-vuotiaita kaksi, 3-vuotiaita kaksi, 4-vuotiaita kaksi, 5-vuotiaita kaksi, 6-vuotiaita kaksi, 7-vuotiaita neljä ja 8-vuotiaita kolme. Lapset nauttivat toistensa seurasta ja oppivat toisiltaan, pienet isommilta ja myös toisinpäin. Sisarusuhteiden läheisyys näkyi selvästi, kun vanhemmat sisarukset huolehtivat nuoremmista sisaruksista ryhmän aikana. Suuresta ikähaarukasta huolimatta vertaiset löysivät toisensa. Ryhmässä oli sopivasti lapsia, jotka olivat suunnilleen samalla tasolla sosiaalisessa, emotionaalisessa ja kognitiivisessa kehityksessä, jotka Salmivallin (2005, 15–17) mukaan ovat tärkeitä vertaisryhmän toiminnassa.

Ryhmää ohjatessa kiinnitimme huomiota lasten rooleihin ryhmän sisällä. Ensimmäisellä kerralla saimme tietää, että suuri osa vanhemmista lapsista oli jo tuttuja toisilleen päiväkodin tai koulun kautta. Vaikka me ohjaajat olimme heille vieraita, mielestämme tuttujen ihmisten läsnäolo loi selkeästi turvaa ensimmäisiin kertoihin ja alkujännitykseen. Lähtökohta ryhmäytymiselle oli täten myös helpompi, kuin jos kyseessä olisi ollut täysin toisilleen vieraat lapset. Ryhmässä olleista sisaruksista oli tukea toisilleen, erityisesti perheen pienempiä auttoi isosisarusten hoiva koko ryhmän läpi.

Lasten ryhmäytyminen onnistui helposti, koska suurin osa lapsista oli toisilleen jo ennestään tuttuja ja ryhmässä oli paljon sisaruksia. Lapset olivat avoimia ja hyväksyivät ohjaajat helposti. Alussa esiintynyt vieraskoreus katosi muutaman kerhokerran jälkeen ja se näkyi levottomuutena. Ryhmän ohjaaminen oli toisinaan haasteellista lasten suurten ikäerojen sekä lasten osallistumisen vaihtuvuuden vuoksi. Valmista suunnitel-

maa joutui välillä muuttamaan kesken illankin, mutta runko pysyi aina samana. Emme kuitenkaan luovuttaneet haasteiden kanssa vaan otimme niistä opiksemme.

Tutustumisen ja toiminnan myötä aloimme huomata lapsissa näkyviä rajattomuuden merkkejä, joka näkyi muun muassa levottomuutena, malttamattomuutena, kovaäänisyytenä ja rajojen haastamisena. Selkeät ja ytimekkäät säännöt, jotka olimme alussa luoneet yhdessä lasten kanssa, kaipasivat välillä muistuttamista. Tämä on yleistä useimpien lasten kanssa. Vaikka lapset tiedostivat säännöt hyvin, niiden noudattaminen käytännössä ei aina ollut niin helppoa ja osittain tottelemattomuuden voisi tulkita myös meidän ohjaajien tietoisena haastamisena. Selvitettiin, voiko meihin luottaa ja pidämmekö rajoista kiinni. Väливаaran (2006, 40) mukaan ryhmäprosessin kuohuntavaiheessa lapset testaavat luottamusta ja koettelevat sääntöjä ja rajoja.

Joustavuuteen pyrkiminen toiminnassamme oli tietoista sen mahdollistavilta osin. Joustavuuden kanssa jouduimme kuitenkin monesti miettimään, missä kulkee kultainen keskitie, koska on myös tärkeää, etteivät lapset saa liiallista hallinnan otetta. Rajat luovat selkeyttä ja turvaa, jota haastavasti käyttäytyvät lapset erityisesti tarvitsevat, mutta liialliset rajat ja kokemus lapsen oman vaikutusmahdollisuuden puutteesta, aiheuttavat lapsissa vastahankaa.

Toiminnan rakenteen on hyvä toistua samana, sillä se luo selkeyttä ja turvallisuutta lapsille. Toiminta alkoi aina alkukokoontumisella ja joka kerralle oli valittu oma teema. Välipala katkaisi toiminnan mukavasti puolivälissä ja rytmitti illan kulkua. Vapaalle leikille jäi aikaa välipalan jälkeen tai vaihtoehtoisesti lapset pystyivät jatkamaan illan alussa aloitettua toimintaa. Toiminta loppui aina loppupiiriin, jossa tavoitteena oli rauhoittuminen ja seuraavan kerran teemaan orientoituminen. Loppupiirin lopetti käsitorni, joka oli lapsille merkinä, että jälleennäkeminen vanhempien kanssa oli hyvin lähellä.

Ryhmäkertojen aikana huomasimme lasten suhtautumisen tekemiseen erilaiseksi kun kyseessä olivat asiat, joihin he itse pystyivät vaikuttamaan, esimerkiksi Ai millä tavalla -leikki, jossa lapset saivat itse päättää millä tavalla liikutaan salin päästä päähän. He saivat kyseisessä leikissä myös itse toimia leikittäjinä toisilleen. Otimme lasten mielipiteet mahdollisuuksien mukaan huomioon toiminnan aikana. Kun jokin asia oli heidän mielestään selkeästi tylsää, niin vaihdoimme leikkiä. Ohjaajina olimme leikeissä muka-

na aidosti innostuneena emmekä sivusta seuraajina. Omalla innostumisella ja läsnä olemisella on suuri vaikutus lapsen kokemukseen leikeistä. Meidän oli helppo vaihtaa suunnitelmaa tarvittaessa, jopa kesken toiminnan, koska meillä molemmilla on kokemusta lapsiryhmän ohjaamisesta usean vuoden ajalta. Olemme nähneet ja toimineet monenlaisissa tilanteissa ja monenlaisten lasten kanssa. Kaikkea lapsilähtöisyyttä emme kuitenkaan voineet ottaa huomioon suunnittelussa, vaan se tapahtui pitkälti toiminnan toteutuksessa. Lapsilähtöisessä toiminnassa Vilénin ym. (2006, 222–223) mukaan aikuinen antaa lapselle mahdollisuuden lapsen omaehtoiseen oppimisprosessiin tutkimisen, kokeilun ja oivaltamisen kautta.

Yhteisenä tavoitteena ryhmässä oli mukavan ajan viettäminen positiivisessa hengessä. Lapset olisivat monesti toivoneet paljon vapaampaa toimintaa ja oman mielen mukaan menemistä kuin mitä olimme suunnitelleet tai valmiit antamaan myöten. Kyseessä oli lapsiryhmä, jossa monen kohdalla näkyi aikuisjohtoisuuden puute ja täten meidän tärkeänä ja haastavana tehtävänä oli rajojen asettaminen ja niistä kiinni pitäminen. Rajat halusimme kuitenkin tuoda näkyviin välittämisenä ja annoimme lapsille paljon positiivista vahvistusta hyvästä toiminnasta. Tietoisesti myös vältimme liiallista kielto sanojen käyttöä ja pyrimme parhaamme mukaan ohjaamaan lapsia toiminnallisilla ohjeistuksilla.

Omasta mielestämme suunnitelmien runko oli hyvä, ohjelmaa oli riittävästi ja illat pysyivät ohjauksessa. Aikaisemman lasten ohjaamisen kokemuksemme pohjalta ennalta suunniteltua toimintaa oli myös helppo vaihtaa, jos ja kun näimme sen tarpeelliseksi. Meidän välinen yhteistyö oli luontevaa ja osasimme kumpikin kantaa vastuun ryhmän toiminnasta. Ohjaajina olimme aidosti ja aktiivisesti toiminnassa mukana. Koemme, että saimme tuotettua lapsille elämyksiä, iloa ja hyvää mieltä. Katajan ym. (2011, 27) mukaan ohjaajan tehtävänä on luoda turvallisuuden tunnetta ja kannustavaa ilmapiiriä sekä rohkaista ryhmää eteenpäin.

Produktio oli mielestämme onnistunut ja tavoitteemme toteutuivat. Iltojen aikana kuulin myös rutinoita lapsilta, esimerkiksi isommat valittivat, kun jokin leikki oli heidän mielestään suunnattu enemmän pienimmille, mutta loppujen lopuksi kaikki lapset vaikuttivat tyytyväisiltä. On vaikea miellyttää kaikkia yhtä aikaa ja se on lasten myös hyvä ymmärtää. Nyt miettiessä, olisimme kuitenkin voineet kannustaa erityisesti vanhempia lapsia ottamaan mukaansa jonkun heidän oman lelunsa tapaamiskerroille. Tämä olisi

voinut vaimentaa heidän tyytymättömyyden ilmaisuja toimintaa kohtaan jos heillä olisi ollut oma mieluisa lelu jolla leikkiä.

Opinnäytetyömme liitteenä oleva materiaaliaineisto muodostui lastenhoitoryhmien suunnittelusta, jota olemme muokanneet oppaan tyyliksi. Olemme sisällyttäneet siihen myös ideoita miten toteuttaa ryhmää muokkaamalla esimerkkitekemistämme. Materiaaliaineistoon on koottuna ryhmänohjaajille tarkoitetun aineiston esittelyn ja ryhmänohjauksessa huomioitavien asioiden jälkeen kaksitoista valmista ryhmäkertaa lastenhoitoryhmiä varten. Iltojen kesto, 2 h 15 minuuttia, on huomioitu suunnitelmissa, joten suunnittelimme kaiken varalta runsaasti toimintaa iltaa varten. Ohjaajalla kannattaa aina olla B-suunnitelma mukana ryhmää ohjattaessa. Välillä esimerkiksi jokin leikki ei lapsia kerta kaikkiaan kiinnosta ja tällöin leikkiä on hyvä vaihtaa.

Kokosimme tulevia Ihmeelliset vuodet -lastenhoitoryhmiä varten tarvikelaatikon, joka sisältää toiminnassa käytettäviä materiaaleja. Lastenryhmänohjaajan tehtäviin kuuluu alkuvalmistelut ennen ryhmäkertaa. Alkuvalmistelujen apuna voi käyttää tarvikelaatikon, josta löytyy muun muassa satukirjoja pöytäteatteria varten, aarrearkku intiaaniseikkailuun sekä tarpeellisia materiaaleja, joita on hyvä olla jokaisella ryhmäkerralla mukana. Näitä ovat muun muassa tussit, värikynät, piirustuspaperit ja värityskuvat sekä erilaiset pelit. Opinnäytetyön liitteenä olevan materiaaliaineiston tarkoituksena on kulkea tarvikelaatikon mukana ja näin helpottaa seuraavia Ihmeelliset vuodet -lastenhoitoryhmän ohjaajia suunnittelemaan ja toteuttamaan toimintaa. Tarvikelaatikon ajan tasalla pitämisestä ja mahdollisista uusista hankinnoista on hyvä sopia vanhempienryhmän ohjaajien kanssa.

Materiaaliaineisto on käyttökelpoinen myös muunlaiseen lastenryhmätoimintaan, ryhmän ei välttämättä tarvitse olla Ihmeelliset vuodet -ohjelman alainen lastenhoitoryhmä. Sitä voi helposti käyttää pohjana lastenryhmän toiminnan suunnittelussa, sieltä voi poimia yksittäisiä ideoita tai käyttää laajemmin muokaten aineistoa oman ryhmän tarpeisiin sopivaksi. Ihmeelliset vuodet periaatteisiin kuuluva kannustus sopii hyvin aivan kaikille lapsille.

7 KEHITTÄMISEHDOTUKSIA

Produktion reflektoinnissa nousi esille kehittämisehdotuksia seuraavia lastenhoitoryhmiä varten. Haluamme painottaa kuinka tärkeää on ohjaajien määrä. Ohjaajia tulisi olla ryhmässä riittävästi, koska lastenhoitoryhmät muodostuvat eri-ikäisistä lapsista erilaisine haasteineen. Kaikkien ohjaajien olisi hyvä olla samat joka kerta, sillä tämä luo lapsille turvallisuutta ja helpottaa ryhmän toimimista.

Lastenhoitoryhmän toiminnassa on hyvä olla selkeä runko. Olemme suunnitelleet liitteenä olevan materiaaliaineiston helpottamaan tulevia lastenhoitoryhmien ohjaajia. Toiminnan struktuurin on hyvä toistua samana, sillä se luo selkeyttä ja turvallisuutta lapsille. Materiaaliaineistoon on hyvä tutustua etukäteen ja käyttää valmiita suunnitelmia lastenhoitoryhmissä tai tehdä omat suunnitelmat ryhmälleen.

Toiminnan toteuttaminen olisi helpompaa, jos iltoihin osallistuvat lapset olisivat etukäteen tiedossa ja heidän poissaolostaan ilmoitettaisiin ryhmän ohjaajille. Olisi hyvä, jos lastenhoitoryhmän ohjaajien olisi mahdollista saada etukäteistietoa ryhmään tulevista perheistä, lasten iästä, sisarusten määrästä ja onko olemassa sisaruksia, jotka eivät osallistu ryhmään. Tämä etukäteistieto auttaa toiminnan suunnittelussa ja toteutumisessa. Etukäteistieto lasten määrästä on myös oleellinen toimintaa suunniteltaessa. Jos lapsiryhmä on suuri tai erityisen haastava, niin vastaavasti ohjaajia tulisi olla enemmän, jotta lapsille pystytään turvaamaan turvallinen ja mukava lastenhoito.

Ikäerolliset vuodet -vanhempainryhmien tavoitteena on saada molemmat vanhemmat osallistumaan oman ryhmänsä toimintaan. Tästä johtuen haastetta lastenhoitoryhmän toiminnan suunnitteluun ja toteuttamiseen tuovat perheiden eri-ikäiset lapset. Ikäero voi olla hyvinkin suuri vanhimman ja nuorimman välillä.

Ikätasoisesti eriytetty toiminta illan aikana toisi sujuvuutta illan kulkuun. Lapsia voi jakaa mahdollisuuksien mukaan pienryhmiksi, erityisesti saada nuorempia ja vanhempia omiin toimintoihinsa. Vaikeutena meidän ryhmässämme tähän tulivat kuitenkin eri-ikäisten sisarusten kiinteät välit ja halu olla samassa paikassa.

Haastetta toimintaan tuo ryhmien pitkä kesto. Ryhmät kokoontuvat 2 h 15 min kerrallaan ilta-aikaan kello 17.30–19.45 välisenä aikana. Lapset ovat monesti väsyneitä päivän toimintojen jälkeen ja keskittyminen ei ole helppoa ilta-aikaan.

Palautteen keräämisen voisi tehdä myös joka illan lopuksi esimerkiksi hymy/vakava/surunaama lappujen avulla, joita käytetään päiväkotikäisten lasten kanssa arviointiapuna. Meillä loppurutiinina oli käsitorni, jonka koimme ryhmän yhteishenkeä vahvistavaksi. Halusimme rauhoittaa loppua ja vältimme antamasta aihetta aktivointiin, jota voi syntyä lappujen ollessa mukana.

Tiloihin liittyen olisi hyvä, jos lastenhoitoryhmällä olisi jonkinlainen oma, vain heille varattu tila käytössä. Esteettisellä ilmapiirillä, väreillä ja koristeilla on merkitystä lasten kanssa toimiessa. Vieraissa koulutiloissa on haastavaa luoda lämmintä ja turvallista ilmapiiriä tilojen suhteen.

Illan tapahtumat voi kiinnittää kuvasarjana seinälle, jonka avulla lapsien on helppo hahmottaa illan kulkua. Ohjaaja voi käydä illan aluksi kuvasarjan avulla toiminnan läpi lapsille. Lapset voivat seurata kuvista mitä seuraavaksi tapahtuu.

Lastenryhmäohjaajille on oleellista tarjota koulutusta Ihmeelliset vuodet -ohjelmasta sekä lastenryhmäohjauksesta. Taustatieto Ihmeelliset vuodet -ohjelmasta auttaa lastenhoitoryhmän ohjaajia toteuttamaan lapsen näkökulmasta lähtevää toimintaa. Ihmeelliset vuodet -ohjelma korostaa lapsen positiivista kannustamista, joka on hyvä muistaa ja ottaa huomioon lastenryhmän toiminnassa. Koulutus olisi hyvä olla kahdessa osassa, jolloin jää aikaa prosessoida kysymyksiä, joita mieleen voi tulla ensimmäisen koulutuksen jälkeen.

8 POHDINTA

Tutustuimme Ihmeelliset vuodet -projektiin sekä OTU:n hankevastaavaan ja toiseen projektityöntekijään koulumme Opinnäytetyötorilla keväällä 2010. Halusimme tehdä opinnäytetyön, joka on aiheeltaan yhteydessä lasten kanssa työskentelyyn. Toiselle meistä tulee lastentarhanopettajan pätevyys sosionomi (AMK) tutkintoon ja tämä rajasi opinnäytetyön aiheen kanssa. Innostuimme Ihmeelliset vuodet esittelystä ja lokakuussa 2010 osallistuimme OTU:n järjestämään opinnäytetyön tekijöille tarkoitettuun koulutukseen lastenryhmän ohjaamisesta. Koulutuksessa tutustuimme Ihmeelliset vuodet -ohjelmaan, meille esiteltiin koulussa käynnissä olevaa Ihmeelliset vuodet -projektia sekä meille luennoitin käytöshäiriöstä ja lastenryhmien periaatteista sivuten myös aikuisten ryhmän sisältöä.

Yhteistyön toteutuminen OTU:n Ihmeelliset vuodet -tiimin kanssa sujui hyvin. Tiimin työntekijät ovat olleet avuliaita ja innostuneita yhteistyöstä. Työntekijät ovat tavanneet meitä aina tarpeen mukaan ja heiltä olemme saaneet ohjeistusta ja apua. He ovat myös lainanneet meille materiaalia sekä antaneet lähdevinkkejä työtämme varten.

Keväällä 2011 suunnittelimme ja toteutimme lastenryhmän ohjauksen Kannelmäen koululla Helsingissä. Ryhmä kokoontui kerran viikossa 12 viikon ajan. Lastenryhmään ko-
koontui lapsia, joiden kanssa vanhemmat kokevat haasteita sekä näiden lasten sisaruk-
sia. Ryhmän koko vaihteli 10–17 lapsen välillä ikähaarukassa 2–8 vuotta.

Hiukan erilainen mutta samantyyppinen kuin Ihmeelliset vuodet -ongelmanratkaisupu-
rosessi on suomalaisen psykiatri Ben Furmanin kehittämä Muksuoppi. Muksuoppi on ratkaisu-
keskeinen menetelmä, jolla tähdätään lasten ja nuorten ongelmien ja vaikeuksien selät-
tämiseen. Ohjelmaa on lanseerattu Ihmeelliset vuodet -ohjelman tapaan ympäri maail-
maa. (Lyhytterapiainstituutti i.a.) Muksuoppi on vaiheittain tapahtuva prosessi, joka
auttaa lasta kääntämään ongelmat taidoiksi (Muksuoppi i.a.). Yhtäläisyyksiä Muk-
suopilla ja Ihmeelliset vuodet -ohjelmalla on positiivinen kannustus, vanhemmille
suunnatut ryhmät ja lasten huomioiminen prosessissa. Toki behavioristisen ja ratkaisu-
keskeisen ohjelman ei voi olettaa aivan samalla tavalla asiaa lähestyvän vaikka yhtäläi-

syyksiäkin löytyy. Molemmat ohjelmat kuitenkin tähtäävät samaan päämäärään: lasten ja vanhempien arjen helpottumiseen ja laadullisesti parempaan elämään.

Päiväkodissa ja harrastusryhmissä lapset eritellään usein ikäryhmittäin erilleen jolloin halutaan tarjota saman ikäluokan lapsille omaa ikäänsä vastaavaa toimintaa. Poikkeuksena tästä on Montessori-opetus, jossa lapset toimivat isona ryhmänä ja katsotaan lasten oppivan toisiltaan, erityisesti nuorempien oppivan itseään vanhemmilta. Lastenhoitoryhmässä, jonka kokoontumisen päämääränä on mahdollistaa vanhempien osallistuminen omaan ryhmäänsä, on vaikea, ellei jopa mahdoton asettaa ikärajoja, koska tällöin ryhmän tarkoituksena on uhan alla.

8.1 Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus

Työmme eettisyyttä ja luotettavuutta tukee se, että huomioimme perheiden kanssa työskentelyssä asiakassuhteen kunnioittamisen. Sosiaalialan ammattilaisia sitoo lakien noudattaminen. Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (22.9.2000/812) määrittelee esimerkiksi vaitiolovelvollisuuden, asiakkaiden yksityisyyden kunnioittamisen ja asiakassuhteen luottamuksellisuuden.

Opinnäytetyöprosessi on ollut pitkäkestoinen. Lastenryhmän suunnittelu ja toteutus veivät paljon aikaa. Sitouduimme opinnäytetyön tekemiseen, joka osaltaan tukee työmme luotettavuutta. Opinnäytetyön teoriaosuuteen on panostettu ja lastenryhmän toiminnan suunnitteluun on keskitytty lasten näkökulmasta käsin. Toiminnan suunnittelu ja ryhmän ohjaaminen ajallisesti on melkein verrattavissa työharjoitteluun. Olisi hyvä, jos koulut ottaisivat tämän huomioon opintokokonaisuuksien sisällössä esimerkiksi lyhentämällä työharjoittelua tai antamalla tämän näkyä reilummin opintopisteissä. Opinnäytetyömme toiminnallista osuutta toteuttaessamme, totesimme, että se olisi ollut asiakaslähtoisempää ja ammatillisempaa, jos olisimme voineet keskittyä tähän produktiin kokonaisvaltaisemmin. Koska toteutimme tämän muiden opintojen, harjoittelujen sekä perhe-elämän ohessa, aikapula oli joskus huomattava. Voidessamme toteuttaa produktin osana harjoitteluamme olisimme pystyneet tutustumaan asiakasperheisiin intensiivisemmin.

8.2 Ammatillinen kasvu

Sosionomin (AMK) kompetensseja (Sosiaaliportti 2012) katsoessamme nousevat opin-
näytetyöprosessissamme esiin eettinen osaaminen, asiakastyön osaaminen, kriittinen ja
osallistava yhteiskuntaosaaminen sekä tutkimuksellinen osaaminen. Eettisessä osaami-
sessa korostuu yksilöiden huomioiminen ainutkertaisina yksilöinä sekä eettinen reflek-
tio. Ihmeelliset vuodet -ohjelman pääperiaatteisiin kuuluva lapsen vahvistaminen ja
huomioiminen positiivisilla kehuilla toteutui toiminnassamme. Annoimme lapsille posi-
tiivista palautetta hyvästä käytöksestä ja kohdensimme palautteen lapsille yksilöinä
esimerkkien avulla. Koimme tärkeäksi positiivisen palautteen antamisen sekä lapsille
että aikuisille.

Asiakastyön osaamisessa asiakkaiden tarpeet ja voimavarat nousevat tärkeiksi. Koimme
tukevamme vanhempien voimavaroja tuoden esille lapsesta positiivisia asioita vanhem-
pien hakiessa lapsiaan lastenryhmästä. Perheet saavat varmasti kuulla tarpeeksi negatii-
vista palautetta lapsistaan, joten heidän on tärkeää saada kuulla myös hyviä asioita heis-
tä. Emme halunneet latistaa negatiivisella palautteella vanhempia, jotka olivat juuri
omien ryhmätapaamistensa aikana opetelleet myönteisten toimintamallien kanssa työ-
kentelemistä. (Vrt. Sosiaaliportti 2012.)

Kriittisen ja osallistavan yhteiskuntaosaamisen tiimoilta olemme tuoneet työssämme
esille kehitysehdotuksia yhteistyökumppanillemme tulevia lastenhoitoryhmiä varten.
Korostamme lasten etua muun muassa toiminnan suunnittelussa, tilojen käytössä sekä
ohjaajien määrässä. (Vrt. Sosiaaliportti 2012.)

Tutkimuksellinen kehittämisosaaminen näkyi toiminnassa refleктоivana ja kehittäväna
työotteena. Olemme tuottaneet omaa materiaalia lastenhoitoryhmien hyödynnettäväksi
tulevaisuudessa. Opinnäytetyöprosessissa tutkimuksellisen työn tekeminen ja tieteelli-
sen tekstin kirjoittaminen tulivat tutuksi ja näin on tarkoituskin. Tutkimuksellinen työ
on aikaa vievää, vaativaa, muuttuvaa ja suurta panostusta vaativaa. (Vrt. Sosiaaliportti
2012.)

Ihmeelliset vuodet -projektiin tutustuminen on ollut avartava ja uutta lähestymistapaa
kasvatustyöhön antava sekä opettava kokonaisuus, josta on meille molemmille hyötyä

tulevaisuudessa. Olemme projektin myötä päässeet tutustumaan uudenlaiseen malliin, jolla tehdä yhteistyötä lapsen parhaaksi. Lastenhoitoryhmän toiminnan suunnittelu, ryhmänohjaus sekä arviointi toivat meille ohjaajina monipuolista kokemusta. Lastenryhmän ohjaaminen on tuonut arvokasta kokemusta lastentarhanopettajan työtä ajatellen. Liitteenä olevaa materiaaliaineistoa voi käyttää esimerkiksi päivittäisissä varhaiskasvatuksen toimintatuokioissa tai muunlaisessa lastenryhmätoiminnassa. Ihmeelliset vuodet periaatteisiin kuuluvaa lapsen positiivisuuden vahvistamista kannattaa käyttää varhaiskasvatuksessakin eikä pelkästään Ihmeelliset vuodet -lastenhoitoryhmissä.

Ihmeelliset vuodet -ongelmanratkaisupuokasta, jossa tutkimuksellinen tieto on yhdistettynä käytännönläheisiin ohjeisiin, on helppo suositella perehdyttäväksi kenelle tahansa lastensa käytöksen kanssa tuskaileville vanhemmille. Yksinkertaisesti vanhemmuuspyramidin läpikäyminen voi myös olla ajatuksia herättävä lyhyt perehdytys pienäkin tukea tarvitseville vanhemmille.

Opinnäytetyön aloitus tuntuu nyt ajatellen todella kaukaiselta ajalta. Olemme saaneet kasvaa itse työmme mukana. Työstämisestä on hidastanut molempien osallistuminen ulkomaanvaihtoon eri puolille maailmaa sekä elämä itsessään eteen tulevine haasteineen. Myös perhekuvioiden ja vapaa-ajan yhteensovittaminen opintojen kanssa on aina oma huomioon otettava asiansa. Oma jaksamista on kuunneltava, ja olemme mieluummin edenneet hitaammin kuin ajaneet itseämme loppuun. Parityöskentely välillämme on kuitenkin toiminut sujuvasti. Sitä on mielestämme edesauttanut aikaisemmat koulun ryhmätyöt, joissa toistemme työtapa on tullut tutummaksi ja koulun ulkopuolellakin vietetty yhteinen aika. Kompromissien löytäminen, toisen kuunteleminen ja hänen mielipiteidensä arvostaminen ovat nousseet työtä tehdessä arvoon ja myös opettaneet sekä kasvattaneet meitä ihmisinä.

Emme voi välttyä kasvatuksellisilta ristiriitaisuuksilta ja niiden kohtaamiselta työssämme sosiaalialalla sen vähempää kuin arkielämässäkään. Myönteisen huomion vahvistaminen pieninä annoksina on jotain, mitä voimme esimerkkinä toimien viedä eteenpäin. Koemme vahvasti, että saarnojen aika on mennyt ja nyt on esimerkkinä toimimisen aika. Dorothy Law Nolte on ollut sitä mieltä jo 1970-luvulla.

Children Learn What They Live

By Dorothy Law Nolte

If children live with criticism, they learn to condemn.

If children live with hostility, they learn to fight.

If children live with fear, they learn to be apprehensive.

If children live with pity, they learn to feel sorry for themselves.

If children live with ridicule, they learn to feel shy.

If children live with jealousy, they learn to feel envy.

If children live with shame, they learn to feel guilty.

If children live with encouragement, they learn confidence.

If children live with tolerance, they learn patience.

If children live with praise, they learn appreciation.

If children live with acceptance, they learn to love.

If children live with approval, they learn to like themselves.

If children live with recognition, they learn it is good to have a goal.

If children live with sharing, they learn generosity.

If children live with honesty, they learn truthfulness.

If children live with fairness, they learn justice.

If children live with kindness and consideration, they learn respect.

If children live with security, they learn to have faith in themselves and in those about them.

If children live with friendliness, they learn the world is a nice place in which to live.

LÄHTEET

- Adhd-liitto ry i.a. Vinkkejä päiväkotiin. Viitattu 11.4.2013. <http://www.adhd-liitto.fi/adhd-tietoa/tietoa-ammattilaisille/paivahoidon-ammattilaisille/vinkkejä-päiväkotiin>
- Friis, Leila; Eirola, Raija & Mannonen, Marjatta 2004. ”Lasten- ja nuorisopsykiatriset häiriöt ja hoito”. Teoksessa Leila Friis, Raija Eirola & Marjatta Mannonen Lasten ja nuorten mielenterveystyö. Helsinki: WSOY, 95–145.
- Hietanen, Liisa & Hirvonen, Sirpa 2012. Keskustelu projektityöntekijä Liisa Hietasen ja Sirpa Hirvosen kanssa 17.10.2012 Helsingissä Omaiset Mielenterveystyön Tukena, Uudenmaan yhdistyksen tiloissa.
- Huttunen, Matti 2011. Lasten uhmakkuushäiriö. Viitattu 15.2.2013. http://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=dlk00384
- Ihmeelliset vuodet ry i.a. Yhdistyksen kotisivut. Viitattu 10.12.2012. <http://www.ihmeellisetvuodet.fi/yhdistys>
- Incredible Years 2012a. Parents, Babies & Toddler series. Viitattu 10.12.2012. <http://www.incredibleyears.com/program/baby-toddler.asp>
- Incredible Years 2012b. Viitattu 21.1.2013. Incredible Years Parenting Program Series. <http://incredibleyears.com/program/parent.asp>
- Incredible Years 2012c. Viitattu 22.1.2013. Incredible Years Child Training Series. <http://www.incredibleyears.com/program/child.asp>
- Järvinen, Mervi; Laine, Anne & Hellman-Suominen, Kirsi 2009. Varhaiskasvatusta ammattitaidolla. Helsinki: Kirjapaja.
- Kataja, Jukka; Jaakkola, Timo & Liukkonen, Jarmo 2011. Ryhmä liikkeelle! Toiminnallisia harjoituksia ryhmän kehittämiseksi. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Kaukkila, Veli & Lehtonen, Elisa 2008. Ryhmästä enemmän. Käsikirja ryhmänohjaajan taitoja tarvitsevalle. Helsinki: SMS-tuotanto.
- Kemppinen, Pertti 2000. Lasten ja nuorten tunne-elämän häiriöt. Vantaa: Kannustusvalmennus.
- Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 22.9.2000/812. Viitattu 21.4.2013. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2000/20000812>
- Lehto, Tia-Maria i.a. Leikkiä ja myönteistä huomiota. Ihmeelliset vuodet –menetelmä kunnioittaa lasta. Viitattu 10.12.2012.

http://www.omaisten.org/index.php?option=com_content&view=article&id=431&Itemid=18

Lehto-Salo, Pirkko & Marttunen, Mauri 2006. ”Käytöshäiriöt ja niiden hoito”. Teoksessa Eila Laukkanen, Mauri Marttunen, Seija Miettinen & Matti Pietikäinen (toim.) Nuoren psyykkisten ongelmien kohtaaminen. Helsinki: Duodecim, 99–111.

Leskinen, Eija 2009. Ryhmä toimimaan! Vinkkejä tutustumiseen, oppimiseen ja yhteistyöhön. Jyväskylä: PS-kustannus.

Lyhytterapiainstituutti i.a. Viitattu 20.1.2013.

<http://www.brieftherapy.fi/fi/menetelmaet/muksuoppi/>

Muksuoppi i.a. Viitattu 20.1.2013. www.muksuoppi.fi

Nyberg, Kaisa 2009. Uudet opit vanhemmille: leiki, kehu ja aikalisä. Labyrintti 2/2009. Omaiset mielenterveystyön tukena keskusliitto ry:n jäsenlehti, 8–10.

Omaiset mielenterveystyön tukena keskusliitto 2012. Ihmeelliset vuodet koulussa -projekti Uudellamaalla. Viitattu 12.12.2012.

http://www.omaisten.org/index.php?option=com_content&view=article&id=335&Itemid=17

Omaiset mielenterveystyön tukena, Uudenmaan yhdistys i.a. Ihmeelliset vuodet koulussa -projekti 2010–2012. Viitattu 16.2.2013.

http://www.otu.fi/cms/index.php?option=com_content&view=article&id=39&Itemid=7&lang=fi

Pihlaja, Päivi & Viitala, Riitta 2004. Erityiskasvatus varhaislapsuudessa. Helsinki: WSOY.

Rikoksentorjuntaneuvosto i.a. Lapsen kehityksen ja vanhemmuuden tukeminen. Ihmeelliset vuodet. Viitattu 1.10.2012.

<http://www.vakivalta.rikoksentorjunta.fi/54891.htm>

Salmivalli, Christina 2005. Kaverien kanssa. Vertaissuhteet ja sosiaalinen kehitys. Jyväskylä: PS-kustannus.

Seppänen, Tuula & Hietala, Liisa i.a. Kokemuksia ja tuloksia Vertti 2 -hankkeesta 2005–2009. Omaiset mielenterveystyön tukena, Uudenmaan yhdistys ry.

Seppänen, Tuula 2013. Sähköpostitse 10.4.2013 annettu palaute materiaaliaineistosta.

Sinkkonen, Jari & Pihlaja, Päivi 1999. Ulos umpikujasta. Porvoo: Helsinki: WSOY.

- Sosiaaliportti 2012. Viitattu 24.3.2013. http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/sosiaalianamkverkosto/sosiaaliala_ammattikorkeakouluissa/sosionomi_amk_tutkinto/
- Suvisaari, Jaana & Manninen, Marko 2009. ”Käytöshäiriön ennusteeseen vaikutetaan parhaiten puuttumalla ongelmiin” varhain artikkeli Suomen Lääkärilehti 27–32/2009, 2459–2464. Viitattu 1.12.2010.
http://www.laakarilehti.fi/files/nostot/2011/nosto27_2.pdf
- Tahkokallio, Keijo 2003. Mitä tehdä levottomille lapsille. Helsinki: WSOY.
- Toikka, Kati & Toikka, Päivi 2006. Ratkaisuna ryhmätoiminta – välineenä vuorovaikutus: löytöretki luovan ryhmätoiminnan menetelmiin. Urban II-yhteisöaloiteohjelma 2001–2006. Vantaa: Vantaan kaupunki.
- Valli, Raine 2007. Kyselylomaketutkimus. Teoksessa Juhani Aaltola ja Raine Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1, metodin valinta ja aineistonkeruu: vinkkejä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-Kustannus, 102–125.
- Varto, Juha 2003. Tietäminen toiminnallisessa tutkimisessa. Teoksessa Hanna Vilkkä ja Tiina Airaksinen Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi, 7-8.
- Webster-Stratton, Carolyn 2009. Ihmeelliset vuodet. Ongelmanratkaisupuokas 2–8-vuotiaiden lasten vanhemmille. Helsinki: Profami.
- Vilén, Marika; Vihunen, Riitta; Vartiainen, Jari; Siven, Tuula; Neuvonen, Sohvi & Kurvinen, Auli 2006. Lapsuus: erityinen elämänvaihe. Helsinki: WSOY.
- Viljamaa Janne 2009. Mitä minä teen tämän lapsen kanssa? Haastavan lapsen kasvatus. Helsinki: Minerva.
- Välivaara, Christine (toim.) 2006. Sijoitettujen lasten vertaisryhmämalli. Ohjaajan käsikirja. Jyväskylä: Pesäpuu.

Opiskelemme sosionomi (AMK) -tutkintoa Diakonia-ammattikorkeakoulussa ja teemme opinnäytetyötä Ihmeelliset vuodet -lapsiryhmän ohjauksesta. Toivoisimme palautetta Ruusu Repolainen-ryhmässä mukana olleiden lasten vanhemmilta toimintamme kehittämiseksi. Käymme lasten kanssa palautteen läpi keskustellen ryhmässä. Käsittelemme palautteen luottamuksellisesti eikä kenenkään henkilöllisyys tule missään vaiheessa esille opinnäytetyössämme.

1. Miten olette vanhempana kokeneet Ruusu Repolainen-lastenryhmän merkityksen lapsellenne?

2. Mikä merkitys lastenryhmällä on ollut sinulle vanhempana?

3. Mitä lapsesi on kertonut kotona lastenryhmän toiminnasta?

4. Asteikolla 1–5 kuinka arvioisitte seuraavia osa-alueita?

1 = erittäin huono 5 = erittäin hyvä Rengasta kuvaava vaihtoehto

	erittäin huono	huono	keskinkertainen	hyvä	erittäin hyvä
Sisältö	1	2	3	4	5
Ryhmän kesto 2h15 min/ilta	1	2	3	4	5
Kokoontuminen 1 krt/vko	1	2	3	4	5
Pysyvät ohjaajat	1	2	3	4	5
Yhteistyö ohjaajien kanssa	1	2	3	4	5
Ohjaajien ammattitaito	1	2	3	4	5
Miten arvioit vanhempana lastenryhmän toiminnan	1	2	3	4	5

5. Kehittämisideoita lastenryhmän toiminnan kehittämiseksi?

Kiitos palautteesta! *Kirsiikka ja Monika*

jos teillä on jotakin kysyttävää palautteesta, niin otattehan yhteyttä

kirsiikka.ollanketo@student.diak.fi & monika.metsalinna@student.diak.fi

MATERIAALIAINEISTO LASTENHOITO- RYHMIEN OHJAAMISEEN

Ihmeelliset Vuodet -ohjelman parissa

SISÄLTÖ

Ryhmän ohjaajalle

Ryhmän ohjauksessa huomioitavia asioita

Ihmeelliset vuodet

Ryhmänohjaus

1. kerta Tutustuminen ja säännöt
2. kerta Tutustuminen ja ryhmäytyminen
3. kerta Tunteet
4. kerta Pöytäteatteri
5. kerta Intiaaniseikkailu
6. kerta Salileikkejä
7. kerta Liikennekaupunki salissa
8. kerta Salileikkejä
9. kerta Temppurata salissa
10. kerta Seikkailuliikunta ulkona
11. kerta Perinneleikkejä ulkona
12. kerta Musiikkimaalausta ja loppujuhla

RYHMÄN OHJAAJALLE

Kädessäsi on Diakonia-ammattikorkeakoulun opinnäytetyönä valmistunut materiaaliaineisto Ihmeelliset vuodet -lastenhoitoryhmän toiminnan suunnitteluun ja ohjaukseen. Materiaaliaineisto sisältää ryhmänohjauksessa tarvittavia ideoita ohjaajien käyttöön. Olemme suunnitelleet 12 valmista toimintakertaa käytettäväksi Ihmeelliset vuodet vanhempainryhmien kanssa samaan aikaan kokoontuviin lasteniltoihin. Suunnitelman runkoon on huomioitu illan kokonaiskesto, joka on 2 h 15 minuuttia. Suunnitelmaa ei ole pakko noudattaa kirjaimellisesti vaan sitä voi helposti muokata ja siihen voi tehdä myös lisäyksiä ohjaajan omien kokemusten ja ideoiden mukaan.

Materiaaliaineiston aiheita ovat muun muassa lapsiryhmän ryhmäytymisen ja säännöt, tunteiden käsitleminen, salileikit, seikkailut ja pöytäteatteri. Ohjasimme keväällä 2011 kokoontunutta lastenhoitoryhmää. Tavoitteenamme ohjauskerroille olivat lasten tutustuminen uusiin ystäviin, elämyksien ja ilon tuottaminen lapsille, lasten viihtyminen ryhmässä ja yhdessä tekemisen ilo. Meille ohjaajille asetimme tavoitteiksi lapsien yksilöllisen huomioimisen positiivisessa hengessä sekä lasten viihtymisen ryhmässä luoden heille turvallisen ilmapiirin.

Toiminnan rakenne toistui ryhmässämme samana, sillä se luo selkeyttä ja turvallisuutta lapsille. Toiminta alkoi aina alkupiirillä ja jokaisella kokoon-tumiskerralla oli oma teemansa. Välipala ajoitettiin noin puoleen väliin iltaa antamaan hengähdyshetken ja katkaisemaan hetkeksi toiminnan. Vapaalle leikille oli aikaa välipalan jälkeen tai vaihtoehtoisesti tällöin oli vielä mahdollisuus jatkaa aikaisempaa toimintaa. Toiminta loppui aina loppupiiriin, jossa rauhoituimme ja kerroimme seuraavan kerran teeman sekä teimme yhteyttä vahvistavan käsitornin.

Materiaaliaineisto on käyttökelpoinen myös muunlaiseen lastenryhmätoimintaan. Sitä voi helposti käyttää pohjana lastenryhmän toiminnan suunnittelussa, sieltä voi poimia yksittäisiä ideoita tai käyttää laajemmin muokaten aineistoa oman ryhmän tarpeisiin sopivaksi. Ihmeelliset vuodet periaatteisiin kuuluva positiivinen kannustus sopii aivan kaikille lapsille.

Rohkeutta, iloa sekä hauskuutta iltoihinne toivottaen!

Kirsikka Ollanketo ja Monika Metsälinna
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Helsinki 2013

RYHMÄN OHJAUKSESSA HUOMIOITAVIA ASIOITA

Ihmeelliset vuodet

Ihmeelliset vuodet (Incredible Years) on psykologian professori Carolyn Webster-Strattonin kehittämä ohjelma haasteellisesti käyttäytyvien lasten ja heidän vanhempiansa tukemiseen. Ohjelma on ryhmäperiaatteella toimiva behavioristinen eli ulkoisesti havaittavan käyttäytymisen tutkimiseen perustuva vanhemmuuden tukemismenetelmä (Behavioural Parent Training). (Seppänen & Hietala i.a., 3.)

Ihmeelliset vuodet -ohjelma on kehitetty alun perin vanhempien tueksi auttaakseen heitä toimimaan positiivisessa hengessä lastensa kanssa ja näin vähentämään lastensa käyttäytymisen ongelmia. Tärkeänä periaatteena Ihmeelliset vuodet -ohjelmassa on pyrkimys lapsen positiiviseen vahvistamiseen huomioimalla myönteisesti lapsen hyvää käytöstä ja jättämällä huomiotta lapsen huono käytös. Tämän niin sanotun huomiosäännöksi kutsutun toiminnan seurauksena lapsi saa kaipaamaansa myönteistä palautetta ja sen myötä uskoa itseensä sekä hyvyyteensä. Näin hän pystyy rakentamaan positiivisempaa kuvaa itsestään. (Webster-Stratton 2009, 17–18.)

Ryhmänohjaus

Toiminnan ohjaamisessa on asioita, jotka kannattaa ottaa huomioon jo suunnitteluvaiheessa. Ohjaajan on hyvä olla joustava ja valmis muuttamaan jo valmiiksi sovittua ohjelmaa tilanteen mukaan. Toiminnalliset tilanteet vaihtelevat muun muassa ryhmän koon, iän, vireystason sekä aikaisempien tapahtumien vuoksi. Ennakkoon ei voi tietää, mikä toimii ja mikä ei. Aina kaikki ei toimi niin kuin itse haluaisi, mutta tästä huolimatta lapsissa tapahtuu oppimista. Leikit tai muut harjoitukset vaativat monta

harjoituskertaa, ennen kuin osallistujat pystyvät keskittymään harjoituksen vaatimalla tavalla. (Leskinen 2009, 17.)

Ryhmätoiminnan alussa on hyvä tehdä ryhmäytymisharjoituksia. Ne auttavat ryhmää toimimaan yhteistyössä ja pääsemään tavoitteisiin. Ryhmän jäsenille on hyvä antaa palautetta tasapuolisesti, kehua ja kannustaa lapsia. Kriitikki on muistettava esittää rakentavassa ja kehittävässä muodossa. Ohjaajan kannattaa olla oma aito itsensä. (Leskinen 2009, 18.)

Kokosimme lastenryhmän toimintaa varten tarvikelaatikon sisältäen materiaalia, jota kannattaa hyödyntää lapsiryhmän ohjauksessa. Tarvikelaatikossa on muun muassa satukirjoja, palapelejä ja pelejä. Tarpeellisia materiaaleja, joita on hyvä olla jokaisella kerralla mukana, ovat tussit, värikynät, piirustuspaperit ja värityskuvat. Tämän materiaaliaineiston tarkoituksena on kulkea tarvikelaatikon mukana ja näin helpottaa seuraavia Ihmeelliset vuodet -lastenryhmänohjaajia suunnittelemaan ja toteuttamaan lastenryhmätoimintaa. Tarvikelaatikkoon on hyvä tehdä materiaali-lisäystä matkan varrella ja huolehtia, että värejä, värityskuvia sekä muita tarvittavia materiaaleja on riittävästi. Suosittelemme keskustelemaan hankinnoista Ihmeelliset vuodet -projektitiimin kanssa.

Ohjauskerroilla on mahdollista käyttää omia ideoita, muokata tai vaihtaa leikkejä. Lasten omaa osallistumista, toiveita ja ideoita on hyvä huomioida ohjauksen aikana. Parasta yhdessäolo on silloin, kun uuden oppimista tapahtuu puolin ja toisin. Kaikissa paikoissa ei välttämättä ole käytössä samantlaiset tilat kuin meillä oli ja tällöin ryhmätoiminnan suunnittelu voi vaatia muokkausta. Seikkailuja voi hyvin pitää myös esimerkiksi käytävillä ja tunneleita voi tehdä esimerkiksi tuoleista ja kankaasta. Mielikuvitusta käyttämällä voi löytää hyvinkin toimivia uusia kokemuksia.

Liikunnalliseen touhuiluun vinkkejä löytyy esimerkiksi Nuoren Suomen tarjoamasta palvelusta. Palveluun rekisteröitymällä saa liikunnallisia pelejä

ja leikkejä käyttöönsä ilmaiseksi. Palvelu auttaa kokoamaan kokonaisen liikuntatuokion, joka voi koostua erilaisista käsiteltävistä taidoista tai sieltä voit löytää yksittäisiä mukavia leikkejä. (Nuori Suomi i.a.) Suositeltavaa aineistoa ovat myös Nuoren Suomen tuottamat cd-levyt Vauhtivarpaat, Nopsanilkat sekä Loruloikkaa. Levyiltä löytyy mukaansatempaavaa melodiasia ja hauskoja sanoituksia sekä ehdotuksia liikuntaleikkeihin kunkin kappaleen kanssa. (Nuori Suomi 2005.)

Vapaan leikin aikana on mahdollista jakaa lapsia toimimaan pienempiin ryhmiin, jos tilat sen mahdollistavat. Tarjolle voi laittaa pelejä tai värikykuvia, järjestää vapaamuotoisia leikkituokioita käytävällä tai antaa lasten leikkiä mahdollisesti mukanaan tuomilla omilla leluilla. Leikin aikana on hyvä jakautua ohjaajien kesken niin, että jokaisessa leikkiryhmässä on aikuinen mukana tai ainakin lähellä tukemassa lapsia ja olemassa heille läsnä.

On tärkeää huomioida vanhempia heidän tuodessaan ja hakiessaan lapsia. Tuodessa lapsia, vanhemmilta on hyvä kysellä, onko jotain erityistä mitä lapsesta olisi hyvä tietää. Esimerkiksi onko hänen päivässään ollut asioita, joista ryhmänohjaajien on hyvä olla tietoisia. Ennen kotiin lähtöä vanhemmat kuulevat mielellään jotain myönteistä lapsestaan ja heidän ajastaan ryhmässä. Vanhemmat saattavat saada muualta kielteisempää palautetta lastensa käytöksestä, joten on erityisen tärkeää pysytellä positiivisuudessa myös vanhempien kanssa. Vanhemmat ovat omien ryhmätapaamisiensa aikana opetelleet myönteisten toimintamallien kanssa työskentelemistä ja tarkoituksena ei ole latistaa vanhempia negatiivisella palautteella.

Tiedämme kokemuksesta, että illat voivat joskus olla kaikkea muuta kuin juuri suunnitelmien mukaan menemistä. Lapset testaavat rajojaan uusien ihmisten kanssa. Luota itseesi sekä toimintasi suunnitelmallisuuteen. Kokemus on myös näyttänyt, ja niin klisee kuin se onkin, mutta lopussa kiitos seisoo.

1 TUTUSTUMINEN JA SÄÄNNÖT

TARVITTAVAT MATERIAALIT

- o Lankakerä hämähäkinseittiä varten
- o Maskotti
- o Tusseja, värikyniä
- o Piirustuspaperia, värityskuvia
- o Tarroja nimilappuihin
- o A3 kartonki sääntöjä varten
- o Patjat loppurentoutukseen

ALKUPIIRI

Ohjaajien omat esittelyt ja ryhmämaskotin (esimerkiksi kettu-, nalle-, pupu - pehmolelu) esittely

Lasten esittelyleikki HÄMÄHÄKINSEITTI

- o Lapset ja ohjaajat seisovat piirissä lähellä toisiaan. Yksi ohjaajista heittää lankakerän yhdelle piirissä olijoista ja kysyy kysymyksen mikä sinun nimesi on ja kuinka vanha olet? Lankakerän saanut lapsi vastaa kysymykseen ja heittää lankakerän edelleen jollekin toiselle, joka vastaa kysymykseen jne. Kun kerä on käynyt kaikki piirissä olijat läpi, lankakerä keritään takaisin käymällä heittelykierros takaperin nimien kanssa. Leikki vaatii ryhmältä yhteistoimintaa, jotta lanka ei sotkeudu ja kerä pysy kasassa.

Sääntöjen laatiminen yhdessä lasten kanssa ja ryhmän nimen keksiminen

TOIMINTA

Kirjoitetaan yhdessä laaditut säännöt isolle paperille tai kartongille. Lasten käsien ääriviivat piirretään ja väritetään sääntöjen ympärille. Käsien ääriviivat voidaan myös piirtää ja värittää erilliselle paperille, leikata ja liimata ne sääntöpaperin reunoja koristamaan. Lopuksi säännöt kiinnitetään seinälle.

Lisäksi tarvitset piirustuspaperia, värityskuvia ja värikyniä omaa piirtämistä varten.

VÄLIPALA

VAPAA LEIKKI JA YHTEISLEIKKEJÄ

Tutustu minuun-leikki

- o Kerrataan lasten nimet Tutustu minuun -leikin avulla. Lapset istuvat ympyrässä. Ohjaaja antaa pienen esineen, esimerkiksi pyöreän kiven, kiertää lapselta toiselle, kunnes hän sanoo "stop". Lapsi, jonka kädessä kivi on, kertoo nimensä. Leikkiä jatketaan kunnes kaikki ovat saaneet vuorollaan kertoa nimensä. (MLL/Nuorten netti i.a., Tutustumis-, vuorovaikutus- ja nimileikit.) Esineen kiertoa ja pysähtymistä voi ohjailla myös musiikki.

Seuraa johtajaa-leikki

- o Yksi lapsi valitaan johtajaksi ja kaikkien muiden on matkittava sitä, mitä hän tekee. Jokainen lapsi pääsee vuorollaan johtajaksi. Johtaja voi esimerkiksi tömistellä jalkoja, napsutella sormia, nauraa, pomppia yhdellä jalalla.

LOPPUPIIRI

Kuunnellaan ääniä

- o Leikkijät istuvat tai makaavat hiljaa lattialla patjojen päällä ja keskittyvät kuuntelemaan ympäristön ääniä. Huoneen sisältä kuuluu hengitystä, rapinaa, kellon tikitystä jne ja ulkoa auton surinaa, lasten ääniä, lintujen viserrystä jne. Lopuksi voidaan keskustella millaisia ääniä kukin kuuli. (MLL/Nuorten netti i.a., Rauhoittavat leikit ja lopetusleikit)

Ohjaajat kertovat seuraavan kerran teeman.

Käsitorni yhdessä lasten ja ohjaajien kanssa. Lapset ja ohjaajat laittavat vuorotellen kädet päällekkäin ja katsovat kuinka korkea käsitorni ryhmältä syntyy.

2 TUTUSTUMINEN JA RYHMÄYTYMINEN

TARVITTAVAT MATERIAALIT

- o Lankakerä hämähäkinseittiä varten
- o Maskotti
- o Tusseja, värikyniä
- o Piirustuspaperia, värityskuvia
- o Patjat ja musiikkia loppurentoutukseen
- o Höyheniä

ALKUPIIRI

Hämähäkinseitti: nimi ja lempiväri

Sääntöjen kertaus seinältä

TOIMINTA

Koske keltaista-leikki

- o Leikinohjaaja antaa ohjeen esim. "koske keltaista!" Leikkijät etsivät kyseisen värisen kohdan omista vaatteistaan tai muualta leikkitilasta ja koskettavat kyseistä väriä. Leikki jatkuu eri väreillä. (MLL/Nuorten netti i.a., Tutustumis-, vuorovaikutus- ja nimileikit)

Höyhenen pudotus-leikki

- o Ohjaaja pudottaa höyhenen. Kun höyhen on ilmassa, niin lasten pitää taputtaa, nauraa, tömistellä, pomppia, jne. Kun höyhen koskettaa maata, taputus, nauru, tms. loppuu. Höyhen pudotetaan muutaman kerran ja toiminta vaihtuu.

Peili-leikki.

- o Yksi lapsista valitaan peiliksi ja hän seisoo salin seinustalla ja muut lapset ovat hänestä vähän matkan päässä lähtöviivalla. Kun peili kääntyy selin, toiset lapset lähtevät kävelemään peiliä kohti. Leikissä on edettävä hiljaa ja varovasti, sillä peili voi milloin tahansa kääntyä ja joka silloin liikkuu, joutuu palaamaan lähtöviivalle ja aloittamaan leikin alusta. Peilin kääntymistä uudelleen selin muut leikkijät saavat jatkaa siitä, mihin pääsivät. Leikki jatkuu, kunnes joku leikkijöistä onnistuu yllättämään peilin ja koskettamaan häntä

selkään. Yllättäjästä tulee uusi peili ja näin leikki alkaa alusta. (Karjalainen 2011.)

Väri-leikki.

- o Yksi lapsista on väri, joka seisoo seinää vasten selin muihin. Toiset lapset asettuvat lähtöviivalle vähän matkan päähän väristä. Väri sanoo esimerkiksi "Se, kenellä on keltaista vaatteissa, saa liikkua kolme hiirenaskelta eteenpäin". Värin käskyt vaihtelevat koko ajan ja askeltyyppiä voidaan myös vaihdella esimerkiksi jättiläinen, kissa. Lapsi, joka ensimmäisenä pystyy koskettamaan väriä ja huutamaan oman nimensä, on seuraava väri. (Karjalainen 2011.)

Banaanihippa

- o Yksi lapsista on hippa, joka yrittää ottaa muita lapsia kiinni. Kun hippa saa jonkun kiinni, niin lapsi jää paikoilleen seisomaan nostan kädet suoriksi ylös. Toinen leikkijä tulee pelastamaan hänet eli laittaa lapsen kädet takaisin alas. Ohjaajan kannattaa vaihtaa hippaa, jolloin muutkin halukkaat saavat olla hippana.

VÄLIPALA

VAPAA LEIKKI

Annetaan lapsille mahdollisuus vapaaseen leikkiin, piirtämiseen, ym. On hyvä laittaa pöydille leikki- ja piirtämismateriaalia sekä pelejä. Lapsia voi jakaa leikkimään eri tiloihin, jos se on mahdollista.

LOPPUPIIRI

Rauhoitutaan ja kuunnellaan hetki musiikkia patjojen päällä.

Seuraavan kerran teema

Käsitorni

3 TUNTEET

TARVITTAVAT MATERIAALIT

- o Lankakerä hämähäkinseittiä varten
- o Maskotti
- o Tusseja, värikyniä
- o Piirustuspaperia, värityskuvia
- o Patjat loppurentoutukseen
- o Kasvokuvia erilaisista tunteista. Voit tulostaa kuvia esimerkiksi <http://papunet.net/materiaalia/ideat/tunnekuvat>

ALKUPIIRI

Hämähäkinseitti: nimi ja lempiruoka

TOIMINTA

Käydään yhdessä keskustellen tunteita läpi. Ohjaajalla on kasvokuvia, jotka kuvaavat erilaisia tunteita.

Tunteet ja tilanteet - miltä sinusta tuntuu? -toiminta

- o Seinillä on kasvokuvia, jotka kuvaavat erilaisia tunteita esimerkiksi ilo, pelko, suru, viha, pettymys. Ohjaaja kertoo lyhyitä kuvauksia erilaisista asioista tai tilanteista, jotka herättävät erilaisia tunteita. Lapset menevät valitsemansa kasvokuvan luokse ja yhdessä keskustellaan, mikä sai lapsen valitsemaan juuri sen kasvokuvan.
- o Kysymyksiä miltä sinusta tuntuu?
 - o Kun syöt jäätelöä?
 - o Kun pääset Linnanmäelle?
 - o Kun kaveri ottaa lelun kädestäsi?
 - o Kun aamulla lähdet päiväkotiin tai kouluun?
 - o Kun olet yksin?
 - o Kun sinua halataan?
 - o Kun näet hyvän ystävän?
 - o Kun joku uhoaa?
 - o Kun aurinko paistaa? (Inkinen & Söderblom 2005, 42.)

Seuraa johtajaa-leikki

- o Yksi lapsi valitaan johtajaksi ja kaikkien muiden on matkittava sitä, mitä hän tekee. Jokainen lapsi pääsee vuorollaan johtajaksi. Johtajan tehtävänä tällä kertaa on esittää tunnetiloja, joita muut matkivat.

VÄLIPALA

VAPAA LEIKKI

Annetaan lapsille mahdollisuus vapaaseen leikkiin, piirtämiseen, ym.

LOPPUPIIRI

Rauhoitutaan ja kuunnellaan tunnetarina "Ilo ja suru" patjojen päällä. Palataan vielä hetkeksi illan teemaan,

Ilo ja Suru riitelivät. Ilo sanoi, että ilman häntä maailma olisi tylsä, musta ja onneton. Suru väitti, että ilman häntä ei Ilokaan voisi olla olemassa. Koska he eivät saaneet sovituksi, kumpi on oikeassa, he päättivät matkustaa Onni Kaikkietävän luo ja kysyä häneltä.

Onni Kaikkietävä asui pienessä majassa solisevan puron varrella, keskellä kaunista metsää. Onni oli viisas ja tiesi vastauksen kaikkiin maailman kysymyksiin. Juuri tästä syystä onni ei kuitenkaan voinut antaa kenellekään valmiita vastauksia, vaan ainoastaan vihjeitä ja tehtäviä, joiden avulla kysyjä saattoi itse löytää vastauksen.

Ilo ja Suru saapuivat perille iltahämärässä ja asettuivat kyselijäjonon hännille. Kun he olivat odottaneet jo monta tuntia ja riidelleet koko ajan siitä, kumpi heistä on tärkeämpi, tuli vihdoin heidän vuoronsa. Onni Kaikkietävän asuintoveri ja kumppani pyysi Surun ja Ilon käymään peremmälle. Vihdoin he saivat selvyyden tärkeysjärjestyksestään!

Mutta Onni sanoi, että oli liian myöhäistä tämän kysymyksen selvittämiseen. Hän kehotti Iloa ja Surua palaamaan aamun koitteessa.

Ilo ja Suru asettuivat pienen kuusen alle yöpuulle. Yö oli kirkas ja pian tuli kylmä. Ilo sytytti nuotion. Sen äärellä oli hyvä yöpyä. Aamun sarastaessa

kävi ilmi, ettei Ilo kyennytäkään sammuttamaan yöllä sytyttämäänsä nuotiota. Mikä nyt neuvoksi? Eiväthän he voisi lähteä ja jättää nuotiota palamaan. Tuli voisi levitä ja polttaa koko metsän! Ilo herätti Surun ja kertoi ongelmasta. Suru sammutti tulen. Se oli hänen erikoisalaansa. Sytyttämisestä Suru ei tiennyt mitään, mutta eihän kaikkea tarvitse yksin osata... Hei! Siinähan se oli! Vastaus heidän kysymykseensä. Molempia tarvitaan: Iloa ja Surua! Molemmilla on oma erityistehtävänsä ja kumpikin on tärkeä.

Nopeasti Ilo ja Suru lähtivät kertomaan Onni Kaikkítietävälle, että he olivat ratkaisseet ongelmansa ilman apua. Kun he saapuivat majalle, siellä ei ollutkaan ketään. Oveen oli kiinnitetty lappu, jossa sanottiin: "Hyvät Ilo ja Suru. Uskon, että olette saaneet vastauksen kysymykseenne. Mutta, jos joskus vielä huomaatte riitelevänne samasta aiheesta, niin miettikää sitä, että minullakin on kumppaninani Onneton Kaikkítietävä." (Peltonen 2002, 12–13.)

Seuraavan kerran teema

Käsitorni

4 PÖYTÄTEATTERI

TARVITTAVAT MATERIAALIT

- o Lankakerä hämähäkinseittiä varten
- o Maskotti
- o Tusseja, värikyniä
- o Piirustuspaperia, värityskuvia
- o Patjat loppurentoutukseen
- o Valmis pöytäteatteri tai satukirja ja satuun sopivia tarvikkeita
- o Askartelutarvikkeet: massapallot (halkaisija noin 4 cm), grillitikkuja (pituus noin 20 cm) ja erilaisia kankaita koko 20 x 20 cm.
- o Liimaa
- o Tusseja, värikyniä

ALKUPIIRI

Hämähäkinseitti: nimi ja lempisatuhahmo

TOIMINTA

Ohjaajat esittävät lapsille pöytäteatterin Kolme karhua. Ohjaajat ovat lavastaneet etukäteen pöytäteatterin. Tarvittavat lavasteet ovat:

- o kolme karhua (isä, äiti ja lapsi)
- o kolme erikokoista tuolia
- o kolme erikokoista puurolautasta ja pöytä
- o kolme erikokoista sänkyä
- o tyttö
- o tapahtumapaikkana on metsä, joten luonnonmateriaaleja kannattaa hyödyntää lavastuksessa

Pöytäteatterimateriaalina voi käyttää joko valmista pöytäteatteria esimerkiksi Maija Baricin ja Camilla Mickwitzin valmistamaa nukketheaterivälineistöä tai pöytäteatterin voi myös toteuttaa itse esimerkiksi lasten satukirjan avulla. Esimerkkinä Tammen kultaiset kirjat 44: Kolme karhua – satu, johon voi itse valmistaa lavastuksen helposti ja joko askarrella tarvittavat hahmot tai käyttää valmiita pehmoleluja esityksessä. (Nukketheateri Sampo, <http://www.ntsampo.fi/tuotteet/kirjat/poytateatteri/>)

Pöytäteatterin jälkeen lapset saavat valmistaa oman nukan, joilla voidaan leikkiä ja mahdollisesti itse esittää pöytäteatteria.

VÄLIPALA

VAPAA LEIKKI TAI VAIHTOEHTOISESTI PÖYTÄTEATTERI TEEMA JATKUU

LOPPUPIIRI

Rauhoitutaan ja makoillaan patjojen päällä ja kuunnellaan mukailtu lyhennelmä Elina Karjalaisen sadusta; "Satu hiljaisuudesta".

Olipa, elipä kerran pikkuinen poika, Olli. Ollilla oli pullea, pyöreä maha ja hellä mieli. Olli puhua palpatti kaiken päivää, sillä sen hän osasi. Hyss... Oli tulossa äidin syntymäpäivä, ja Olli kysyi, mitä äiti haluaisi syntymäpäivälahjaksi? Hiljaisuutta, hiljaisuutta minä haluan, sillä sitä minä rakastan, äiti vastasi.

Olli ihmetteli, mistähän hiljaisuutta saisi. Hän meni kyläkauppaan. Olli kysyi kauppiaalta, josko tämä myisi hänelle pussillisen hiljaisuutta. Vai hiljaisuutta, kauppias vastasi naureskellen. Hiljaisuus pääsi juuri loppumaan, mutta melua minulla kyllä olisi.

Hän käveli metsän reunaan. Olli tapasi perhosen ja kysyi, tiesikö tämä mistä hiljaisuutta saisi? Perhonen vastasi, mutta se vastasi perhosten kielellä, eikä Olli ymmärtänyt vastausta. Olli lähti kuitenkin seuraamaan perhosta metsään, ja jonkin ajan päästä he saapuivat aukiolle, jossa oli niin hiljaista, että saattoi kuulla, kuinka perhosen siivet lepattivat, saattoi kuulla miten havunneulanen putosi maahan ja saattoi myös kuulla miten auringon säteet osuivat ikipuun kaarnaan.

Olli ajatteli, että nyt minä olen löytänyt hiljaisuuden. Hän otti lakin päästään ja antoi hiljaisuuden laskeutua lakkiin. Hän kääri lakin ruskeaan paperiin ja antoi paketin äidille, kun äidin syntymäpäivä koitti. Pakettia aukaistessaan äiti ihmetteli - lippalakki, miksi kummassa minä saan syntymäpäivälahjaksi Ollin vanhan lippalakin? Se on täynnä metsän hiljaisuutta, Olli vastasi.

Sen jälkeen äiti selitti Ollille, ettei hiljaisuutta voi vangita, se täytyy kuulla ja sen voi oppia tuntemaan. Hiljaisuuden etsimisestä tulikin Ollin ja äidin uusi yhteinen harrastus. Usein he kävelivät metsäaukealle kuuntelemaan hiljaisuuden ääniä, he oppivat yhdessä nauttimaan hiljaisuudesta ja tuntemaan hiljaisuuden sisällään. (Nuori Suomi/Liikunta leikkikoulu-kansio i.a. 7. tunti Tasapainoilua välineenä hernepusi, 6. rentoutuminen, 26.)

Seuraavan kerran teema

Käsitorni

5 INTIAANISEIKKAILU

TARVITTAVAT MATERIAALIT

- o Lankakerä hämähäkinseittiä varten
- o Maskotti
- o Tusseja, värikyniä
- o Piirustuspaperia, värityskuvia
- o Patjat loppurentoutukseen
- o Intiaanitarina tai -satu esimerkiksi "Suuri Intiaani ja pieni Intiaani" Tammen kultaiset kirjat 99.
- o Höyheniä
- o Askartelukarttonkia intiaanipäähineisiin, koko 3x45 cm.
- o Kasvomaalaustarvikkeet
- o Intiaanimet tarroilla
- o Villasukat, jossa intiaanimet ovat
- o Kartta
- o Lankaa
- o Tunnustelupusseja, joissa on esimerkiksi keppejä, käpyjä, kiviä, pumpulia
- o Aarrearkku
- o Aarteet esimerkiksi suklaakolikoita
- o Teippiä
- o Nitoja
- o Kapulat
- o Pähkinäsydän cd-levy tai vastaava cd (metsän äänet loppurentoutuksessa)

ALKUPIIRI

Hämähäkinseitti: nimi ja lempilastenohjelma

TOIMINTA

Intiaaniseikkailu salissa. Aluksi luemme sadun intiaaneista "Suuri intiaani ja pieni intiaani". (Tammen kultaiset kirjat 99)

Lapsi nostaa villasukasta intiaaninimen itselleen. Intiaaniniminä voi olla esimerkiksi Istuva Härkä, Liitävä Kotka, Juokseva Puhveli, Musta Ukkonen, Laulava Kivi, Kaunis Päivä. Nimi kiinnitetään lapsen rintaan hakaneulalla tai teipillä.

Ohjaajat maalaavat kasvomaalauksen lapsille. Kasvomaalaus voi olla esimerkiksi kolme viivaa poskiin. Lapset voivat myös esittää toiveita omaan kasvomaalaukseen.

Lähdemme Intiaanitarinan avulla etsimään kartan osia salista. Ohjaajat sanovat intiaaneille rohkeusloitsun:

"Olkoon teillä pienillä intiaaneilla mukana rohkeutta vaarallisella matkallanne kohti uusia seikkailuja. Uskaltakaa tehdä uusia asioita välittämättä vaarasta tai pelosta. Auttakaa toisia matkallanne."

Matkalla kohtaamme mm.

- o Myrkyllisen suon. Ylitämme myrkyllisen suon, jonka toisella puolella on kartanpalanen. Lapset ja ohjaajat miettivät yhdessä millä tavalla suo ylitetään.
- o Myrkkyhämähäkin pesän (narusta tehty verkko paikkaan mihin sen pystyy laittamaan kiinni, esim. putket, pylväs tms.). Lasten tavoitteena on yrittää päästä verkon toiselle puolelle koskematta seitteihin. Tässä tarvitaan myös kavereiden apua. Hämähäkki on nukkumassa ja saattaa herätä, mikäli seitteihin koskee liian rajusti. Hämähäkin verkon toisella puolella on kartanpalanen.
- o Intiaanit ovat taitavia liikkumaan ja osaavat liikkua äänettömästi. Matkalla joudumme ylittämään vaaralliseen alueen, jossa on paljon käärmeitä. Yksi intiaaneista on tähystäjä ja hän varoittaa, kun käärmeitä näkyy. Varoituksen kuultuaan muut intiaanit yrittävät päästä mahdollisimman nopeasti irti maasta turvaan (jumppamatot, alustat, yms.). Lopulta löydämme käärmeen onkaloita (tunnustelupussit: keppejä, käpyjä, kiviä, pumpulia), joista joudumme rohkeasti etsimään puuttuvan kartanpalasen. (Kokljuschkin 1999, 92–98.)

Löydettyämme kartan osat (3 kpl), kokoamme kartan ja etsimme aarteen. Aarrelaatikosta löytyy askartelumateriaalit intiaanipäähineiden askarteluun sekä suklaakolikot välipalan jälkeen syötäväksi.

VÄLIPALA

Välipalalla lapset saavat aarrearkusta suklaarahat. Muista allergiset.

VAPAA LEIKKI TAI VAIHTOEHTOISESTI INTIAANI TEEMA JATKUU

LOPPUPIIRI

Rauhoitutaan ja kuunnellaan patjojen päällä hiljaisuudessa ääniä esimerkiksi oksien rasahdus, hiljainen intiaani huuto, kavioiden kopse (kapulat), metsän ääniä esimerkiksi Pähkinänsydän cd-levyltä.

Seuraavan kerran teema

Käsitorni

6 SALILEIKKEJÄ

TARVITTAVAT MATERIAALIT

- o Lankakerä hämähäkinseittiä varten
- o Maskotti
- o Tusseja, värikyniä
- o Piirustuspaperia, värityskuvia
- o Patjat ja musiikkia loppurentoutukseen
- o Liina, viltti tai muu vastaava, jonka koko riittävän iso, jotta lapsi mahtuu sen alle
- o Nystyräpalloja

ALKUPIIRI

Hämähäkinseitti: nimi ja lempileikki

TOIMINTA

Nimihissi

- o Lapset ja ohjaajat ovat piirissä. Yksi ohjaajista koskettaa lapsen päätä, jolloin hän menee kyykyyn ja hypähtää ylös ja sanoo nimensä. (Rajahalme i.a., 38.)

Noita Pompelipossa

- o Musiikin soidessa liikutaan salissa eri liikkumistyyyleillä esimerkiksi kon-taten, rapu- ja karhunkävellen, juosten yhdellä jalalla pomppien, pyörien. Kun musiikki loppuu lapset menevät lattialle kyyryyn silmät kiinni, jolloin noita (ohjaaja) peittää jonkun lapsista liinalla. Ohjaaja sanoo lapsille, koska voi avata silmät ja yhdessä lapset rupeavat arvaamaan, kuka on liinan alla. Peitetty lapsi saa olla seuraava noita ja näin leikki jatkuu. (Rajahalme i.a., 38.)

Leikitään tuttuja leikkejä edellisiltä kerroilta esimerkiksi banaanihippa, peili, väri, seuraa johtajaa, koske keltaista. Lapset voivat toivoa mieli-leikkejään.

VÄLIPALA

VAPAA LEIKKI TAI VAIHTOEHTOISESTI SALILEIKKEJÄ TEEMA JATKUU

LOPPUPIIRI

Rauhoitutaan ja kuunnellaan hetki musiikkia patjojen päällä. Ohjaajat käyvät lapsen kehon ääriiivat lävitse nystyräpalloilla.

Seuraavan kerran teema

Kösitorni

7 LIIKENNEKAUPUNKI SALISSA

TARVITTAVAT MATERIAALIT

- o Lankakerä hämähäkinseittiä varten
- o Maskotti
- o Tusseja, värikyniä
- o Piirustuspaperia, värityskuvia
- o Patjat ja musiikkia loppurentoutukseen
- o Erilaisia kulkuneuvojen kuvia; lentokone, laiva, juna, veturi, bussi, rekka ja henkilöauto
- o Liikennevalokortit, punainen, keltainen ja vihreä kartonki (A4-kokoisia ympyrän muotoisia kartonkeja)
- o Liikennemerkkien kuvia

ALKUPIIRI

Hämähäkinseitti: nimi ja lempikulkuväline

TOIMINTA

Lentokone, laiva ja juna -leikki

- o Leikki alkaa piiristä keskeltä salia. Salin kolmelle seinälle on laitettu lentokoneen, laivan ja junan kuvat. Ohjaaja aloittaa leikin esimerkiksi huutamalla laiva ja lapset juoksevat laivan luokse ja he kelluvat kuin laivat. Lentokoneen kohdalla laitetaan kädet sivuille ja lennetään kuin lentokone. Junan kohdalla istutaan lattialla ja tehdään käsillä junan liikettä. (Rajahalme i.a., 42.)

Liikennekaupungin eri kulkuneuvot -leikki (Rajahalme i.a., 42.)

- o Aloitetaan leikki piiristä. Jutellaan aluksi yhdessä erilaisista kulkuvälineistä, minkälaisia kulkuvälineitä on ja minkälaisia ääniä ne pitävät.
- o Aluksi harjoittelemme junajonossa kulkemista, jossa jokainen ottaa edessä olevan olkapäistä kiinni. Yhdessä laulamme Pienen pienen veturi-laulun.

Pienen pienen veturi aamulla kerran hieroi hyvin savuisia silmiään.

Sitten se pihisi ja puhisi ja yski: Tsuku tsuku tsuku tsuku, lähdetään!

- o Bussissa kuljemme parijonossa, jossa ohjaaja on kuskina. Yhdessä laulamme bussilaulun ja kuljemme samalla ympäri salia.

1. *Pyörät ne pyörivät ympäri, ympäri, ympäri.
Pyörät ne pyörivät ympäri, koko päivän.*
 2. *Torvi se töötötti tööt tööt tööt, tööt, tööt tööt,
ja tööt tööt tööt. Torvi se töötötti tööt tööt tööt, koko päivän.*
 3. *Rattia käännetään näin näin näin, näin näin näin,
ja näin näin näin. Rattia käännetään näin näin näin, koko päivän.*
 4. *Pyyhkijät pyyhkivät viuh viuh viuh, viuh viuh viuh,
ja viuh viuh viuh. Pyyhkijät pyyhkivät viuh viuh viuh, koko päivän.*
 5. *Ihmiset ajella hytkytti, hytkytti ja hytkytti.
Ihmiset ajella hytkytti, koko päivän.*
 6. *Lapset voivat keksiä omia uusia säkeistöjä siitä mitä bussissa voi ta-
pahtua tai ketä siellä matkustaa*
- o Rekka liikkuu pareittain, jossa on kuski ja kontti.
 - o Henkilöautolla kuljetaan kävellen ja juosten rattia vääntäen. Tässä kohdassa voimme laulaa yhdessä autolaulun.

*Autolla ajetaan varo-varovasti, ettei kaadu kallis lasti.
Suoraa tietä ja suoraa tietä. Mäkiä on matkan varrella.
Pois kaikki lapset alta, tie näyttää kapealta.
Mittari näyttää kahdeksakymppiä, jarrut on epäkunnossa.*

Liikennevalot -leikki

- o Leikki aloitetaan piiristä ja kerrotaan leikin säännöt lapsille. Leikin alettua lapset saavat liikkua erilaisina kulkuneuvoina vapaasti salissa tai vaihtoehtoisesti merkittyä reittiä pitkin. Ohjaajalla on kolme ympyrän muotoista korttia, joita näyttämällä lapset noudattavat liikennevaloja.
- o Punaisella kortilla lapset ovat paikoillaan
- o Keltaisella kortilla lapset hyppivät paikoillaan (kaasuttelua).
- o Vihreällä kortilla lapset juoksevat tai kävelevät rattia vääntäen. (Rajahalme i.a., 42.)

VÄLIPALA

VAPAA LEIKKI TAI VAIHTOEHTOISESTI LIIKENNEKAUPUNKI TEEMA JATKUU

LOPPUPIIRI

Rauhoitutaan lattialle patjojen päälle. Pestään autot ja vahataan ne musiikin soidessa taustalla. Ohjaajat "pesevät ja vahaavat" lapset vuorotellen eli ohjaajat käyvät silittämässä lapsia. Autonpesussa voi käyttää Nuoren Suomen Loruloikkaa cd:ltä kappaletta Pesen auton. Laulun sanat menevät:

*Pesen auton, kunnolla hankaan, puhtaaksi autoni metallikankaan.
Puskurit puhtaaksi, auton takaa, polvillaan kun auto makaa.
Pohjan alta putsailen, tuulilasin pyyhkäisen.
Sitten käynkin istumaan, auton sisään kokonaan.*

Seuraavan kerran teema

Käsitorni

8 SALILEIKKEJÄ

TARVITTAVAT MATERIAALIT

- o Lankakerä hämähäkinseittiä varten
- o Maskotti
- o Tusseja, värikyniä
- o Piirustuspaperia, värityskuvia
- o Patjat ja musiikkia leikkiin sekä loppurentoutukseen
- o Kehokortit, joissa on kuvattu erilaisia asentoja, joita lapset voivat toteuttaa.
- o Nystyräpallo

ALKUPIIRI

Hämähäkinseitti: nimi ja lempihahmo Muumilaaksossa

TOIMINTA

Toivepiiri

- o Lapset ja ohjaajat ovat piirissä. Jokainen lapsi saa vuorotellen kertoa mitä haluaisi tehdä, esimerkiksi olen Minna ja haluaisin pomppia yhdellä jalalla. Muut lapset ja ohjaajat toistavat Minnan toiveen ja pomppivat yhdessä yhdellä jalalla. Leikki jatkuu ja jokainen lapsi saa vuorollaan esittää toiveen. (Rajahalme i.a., 38.)

Kehokortit

- o Erilaisia kehokortteja on levitelty nurinpäin ympäri salia. Musiikin soiodessa lapset ja ohjaajat kiertävät ympäri salia liikesuuntia ja tasoja hyväksi käyttäen esimerkiksi matalalla, korkealla, nopeasti, hitaasti. Musiikin loputtua kukin lapsista saa vuoron perään kääntää yhden kehokorteista ja näyttää kuvan muille lapsille. Lapset menevät kuvan esittämään asentoon. Musiikin alkaessa soimaan lapset kiertävät jälleen salia ja näin leikki jatkuu. (Nuori Suomi/Liikunta leikkikoulu-kansio i.a. 7. tunti Tasapainoilua välineenä hernepusi, 3. Kehon-tuntemus, 24.)

Leikitään tuttuja leikkejä edellisiltä kerroilta esimerkiksi banaanihippa, peili, väri, seuraa johtajaa, koske keltaista.

VÄLIPALA

VAPAA LEIKKI TAI VAIHTOEHTOISESTI SALILEIKKEJÄ TEEMA JATKUU

LOPPUPIIRI

Rauhoitutaan ja kuunnellaan hetki musiikkia patjojen päällä. Ohjaajat käyvät lapsen kehon ääriiivat lävitse nystyräpaloilla.

Seuraavan kerran teema

Käsitorni

9 TEMPPURATA SALISSA

TARVITTAVAT MATERIAALIT

- o Lankakerä hämähäkinseittiä varten
- o Maskotti
- o Tusseja, värikyniä
- o Piirustuspaperia, värityskuvia
- o Patjat ja musiikkia loppurentoutukseen
- o Häntäpalloja
- o Maitopurkkeja
- o Tötteröitä
- o Patjoja
- o Penkki
- o Palloja
- o Trampoliini
- o Köydet ja renkaat
- o Puolapuut
- o Köysiä
- o Pilli
- o Höyheniä

ALKUPIIRI:

Hämähäkinseitti: nimi ja lempitemppu

TOIMINTA:

Pidä puolesi puhtaana -energianpurku leikki

- o Tila on jaettu penkillä ja lapset on jaettu kahteen ryhmään. Penkki on kahden joukkueen välissä. Molemmille joukkueille on annettu yhtä paljon häntäpalloja. Ohjaajan viheltäessä pilliin aika alkaa ja joukkueiden jäsenet heittävät häntäpalloja omalta puoleltaan yksi kerrallaan vastustajan puolelle, tarkoituksena saada oma puoli kokonaan puhtaaksi häntäpalloista. Ohjaajan puhaltaessa uudelleen pilliin, aika loppuu ja omalta puolelta löytyneet häntäpallot kerätään yhdessä kasaksi ja lasketaan. Vähemmän palloja eli "roskia"

puolellaan omaava joukkue on voittaja. Peliä voidaan ja kannattaa ottaa useampi kierros.

Rata:

- o maitopurkkikeilaus (maitopurkit ja pallo)
- o köydet, renkaat (patjat alle)
- o trampoliini (patjat ympärille)
- o kieriminen, kuperkeikat (pitkä patja)
- o penkkipeili (penkki, jonka päällä ollaan pareittain. Toinen tekee jonkinlaisen asennon, jonka toinen matkii peilinä)
- o tötteröpujottelu pallon kanssa (tötteröt maassa, lapsi pujottelee ne pallon kanssa eri tavalla: kierittäen, potkien, pomputtaen ja keksien mahdollisia uusia tapoja)
- o puolapuut (kiipeäminen puolapuita ylös hakien "karanneet boakäärmeet" eli köydet alas maahan koriin)

Aluksi rata esitellään lapsille ja näytetään kuinka missäkin pisteessä toimitaan. Lapset aloittavat radan eri paikoista ja toimivat radalla musiikin soidessa. Kun musiikki loppuu ja ohjaaja sanoo "seuraava" on aika mennä eteenpäin. Rata on laitettu saliin niin, että sen kiertäminen tietyssä järjestyksessä on mahdollista. Kaikki ohjaajat ovat apuna radan toiminnassa.

Popcorn-kone

- o Häntäpallot ovat korissa tai pussissa pystyyn nostetun patjan takana. Popcornkone käynnistyy ja ohjaaja alkaa heitellä häntäpalloja ympäri salia. Lasten tehtävä on kerätä paukahtamattomat maisinjyvät ja heittää ne takaisin koneeseen patjan yli. (Viimeisenä koneesta voi tulla valmiiksi pieniin pusseihin laitettuja oikeita popcornoja, kullekin lapselle oma pussi, jonka sisältö voidaan syödä välipalan jälkeen.)

Huutorentoutus

- o Ohjaaja heittää pallon ilmaan. Kun pallo on ilmassa, lapset voivat huutaa esimerkiksi jotain sovittua kirjaimen äännettä ja kun pallo on ohjaajalla kädessä, huuto loppuu. Toistakaa muutaman kerran eri kirjaimilla. Huomioi lasten ehdotukset kirjaimia valitessa.

VÄLIPALA

VAPAA LEIKKI TAI VAIHTOEHTOISESTI TEMPPURATA JATKUU

Toiminta jatkuu, joko salissa temppuradalla tai luokassa piirtäen ja väritellen.

LOPPUPIIRI

Loppurentoutus höyhenen avulla (ohjaajat käyvät lapsen ääriviivat läpi) musiikkia kuunnellen.

Seuraavan kerran teema.

Käsitorni

SOVELLUKSIA TEMPPURATAAN

- o Seinäpallottelu ja tarkkuusheitto. Teippaa seinään eri korkeuksille suhteellisen isoja, erivärisiä ja -muotoisia (ympyrä, neliö, kolmio, suorakaide) kartonkeja, joihin lapsi koettaa osua pallolla.
- o Tötteröpujottelun voi tehdä myös esimerkiksi hernepussi pään, selän tai mahan päällä liikkuen (kävely, juoksu, konttaus, rapukävely) tai sähkömailojen kanssa tennispalloilla. Jos valmiita tötteröitä ei ole, kelpaavat esimerkiksi korkilliset mehupullot (pullojen sisään voi laittaa vähän vettä niin pysyvät paremmin pystyssä).
- o Eri liikuntasalien varastoissa on erilaisia tarvikkeita, kaikkea kannattaa hyödyntää. Hula -vanteet, hernepussit ja köydet ovat monikäyttöisiä.
- o Häntäpalloja on helppo valmistaa itse tai yhdessä lasten kanssa. Sanomalehtipaperi rypistetään palloksi, pallo laitetaan hedelmäpussiin ja pussiin solmitaan tiivis solmu lähelle sanomalehtipalloa.

10 SEIKKAILULIIKUNTA ULKONA

TARVITTAVAT MATERIAALIT

- o Lankakerä hämähäkinseittiä varten
- o Maskotti
- o Tusseja, värikyniä
- o Piirustuspaperia, värityskuvia
- o Patjat ja satu loppurentoutukseen
- o Kirje Peikkopojalta
- o Peikon hännät
- o Vihjelaput
- o Kartongista tehty iso avain tai oikea avain
- o Jätesäkkejä
- o Häntäpalloja
- o Aarreakku sisältöineen
- o Mitä muuta, jos toimintarastit erilaiset?

ALKUPIIRI

Hämähäkinseitti: nimi ja lempihahmo Puolen hehtaarin metsästä

TOIMINTA

Ohjaaja lukee kirjeen Peikkopojalta:

Hei!

Olen Peikkopoika Panu ja olen pahassa pulassa. Isäni Vuorenpeikko antoi minulle huolehdittavaksi sukumme vanhan Aarreluolan avaimen, jonka minä onneton onnistuin hävittämään leikkiessäni ulkona kavereideni kanssa. Olen kuullut, että te olette todella nokkelia ja taitavia lapsia. Auttaisitteko minua etsimään avaimen, palkinnoksi pääsette osallisiksi aarteistamme. Annan teille alkuun paketin, joka auttaa teitä pääsemään peikkomaiseen seikkailutunnelmaan.

T: Panu

Ohjaajalla on Panulta paketti, jossa on sisällä kankaasta valmistetut peikonhännät erivärisillä ruseteilla ja laulun sanat Peikkotanssiin, joka tanssitaan ennen seikkailuun ryhtymistä:

1. *Mörri-Möykky tanssii ja ruokopilli soi, ruokopillin tahdissa tanssiakin voi. Käännä kädet, käännä kädet näin, peikkotanssi tanssitaan kädet nurinpäin.*
2. *Mörri-Möykky tanssii... käännä jalat...*
3. *Mörri-Möykky tanssii... käännä nenä...*

Laulun loputtua löytyy maasta (esimerkiksi kiven alta) lappunen, joka ohjeistaa ensimmäiselle rastille, joka on narurata. Narurata kuljetaan silmät sokkoina. (Naru viritelty ympäri pihaa puusta toiseen tai leikkikentän telineistä toisiin, lapset seuraavat narua silmät sidoksissa tai silmät kiinni.) Kun edellinen vihje on suoritettu, löytyy uusi vihjelappunen ohjeistamaan seuraavalle rastille.

2. rasti --> riippusilta
3. rasti --> häntäpallojen heitto "koriin"
4. rasti --> säkkihyppely
5. rasti --> avaimen löytäminen ja kartta aarrearkulle

Rastit on hyvä suunnitella pihalta löytyvien leikkivälineiden mukaan. Jos pihalla esimerkiksi ei ole riippusillaksi kelpaavaa välineistöä, voi tilalla olla vaikka puuhippa. Vihjelaput ja rastit voidaan numeroiden avulla paikantaa lasten kanssa niin, että he voivat auttaa rastien etsinnässä. (Numeroikaa rastit etukäteen pihalla.) Toinen vaihtoehto on sannaillen kirjoittaa vihjelapuille vinkkejä, minkä tyyppistä tekemistä seuraavaksi on luvassa, jolloin ohjaaja opastaa paikan löytymisen kanssa. Lapuissa, jotka löytyvät leikkipaikalta suorituksen jälkeen, on hyvä kehua lasten hyvää suoritusta ja yhteistyötä. Rastit on hyvä muokata sellaisiksi, kuin itsestä parhaimmalle tuntuu. Tässä oleva rastien sisältö on ehdotus, toiminta voi olla paljon muutakin.

Aarrearkku voi löytyä lopuksi ulkoa tai sisältä. Aarrearkun sisältönä on esimerkiksi hienoja kiviä (tai käpyjä) ja pienet maalipurkit ja kimalleliimaa kivien koristelua varten, erivärisiä puuhelmiä ja nauhaa omaa korunvalmistusta varten.

VÄLIPALA

TOIMINNAN JATKAMINEN

Valmistamme korut tai koristelemme kivet (tai kävyt). Mahdolliseen maalailuun on hyvä olla suojaksi muutamia vanhoja t-paitoja, joilla lapset voivat suojata omia vaatteitaan sekä askarteluliina suojaamaan pöytää. Koristellut kivet/kävytkin voidaan tehdä koruiksi narun avulla, maalin ja kimalleliiman kuivuttua. Jos jotkut lapset ovat valmiita muita aikaisemmin, voivat he siirtyä vapaaseen toimintaan.

LOPPUPIIRI

Sadun lukeminen loppuksi patjoilla maaten ja rauhoittuminen.

Seuraavan kerran teema

Käsitorni

11 PERINNELEIKIT ULKONA

TARVITTAVAT MATERIAALIT

- o Lankakerä hämähäkinseittiä varten
- o Maskotti
- o Tusseja, värikyniä
- o Piirustuspaperia, väretykuvia
- o Patjat, musiikkia ja höyheniä loppurentoutukseen
- o Pehmeä pallo

ALKUPIIRI

Hämähäkinseitti: nimi ja lempieläin

TOIMINTA

Perinneleikkien leikkiminen ulkona koulun pihalla.

Askelnaatta

- o Valitaan askelnaatta. Leikkijät asettuvat lähtöviivalle. Askelnaatta määrää, montako askelta harpataan ja mihin suuntaan. Leikkijät harppaavat askelnaatan määräämät askeleet ja jäävät paikalleen seisomaan. Askelnaatta harppaa yhden askeleen vähemmän kuin muut leikkijät ja yrittää ylettyä koskettamaan lähinnä itseään olevaa leikkijää. Askelnaatta saa yrittää venyttää itseään niin pitkälle kuin pystyy, mutta toisen jalan on pysyttävä maassa koko ajan. Jos askelnaatta saa kosketettua leikkijää, hänestä tulee uusi askelnaatta ja leikki jatkuu niiltä paikoilta mihin jäätiin. Askelten lajit voidaan vaihtaa ja ne kannattaa sopia leikin alussa esimerkiksi kääpiö-, hiiri-, jättiläisaskeet. (Perinneleikit i.a.)

Polttopallo

- o Maahan piirretään iso ympyrä. Leikkijät seisovat ympyrän sisällä ja yksi leikkijöistä seisoo polttajana ympyrän ulkopuolella. Polttaja yrittää osua pallolla ympyrän sisällä olevia leikkijöitä polven alapuolelle. Polttaja ei saa astua ympyrän sisään. Ne, joihin pallo osuu joutuvat myös polttajiksi. Viimeiseksi ympyrään jäänyt on voittaja. (Perinneleikit i.a.)

10 tikkua laudalla

- o Peliin tarvitaan kymmenen puutikkua sekä lauta ja kivi tai puupalikka laudan alle sen keskelle. Yksi pelaajista arvotaan etsijäksi. Tikut kerätään laudan matalaan päähän ja astumalla nopeasti laudan toiseen päähän lennätetään ne sokin sokin maahan. Etsijän pitää kerätä kaikki 10 tikkua takaisin laudan päälle ja tällä välin muut pelaajat menevät piiloon. Kun etsijä on saanut kaikki tikut takaisin laudan päälle hän huutaa: "Kymmenen tikkua laudalla!" ja alkaa etsiä piilossa olevia. Kun etsijä löytää piilossa olijan, molemmat lähtevät juoksemaan lautaa kohden. Jos etsijä ehtii ensin laudan luokse, koskee hän lautaa ja huutaa löydetyn nimen, jolloin tämä jää vangiksi odottamaan, että muutkin löydetään. Jos piiloutuja ehtii laudan luokse ensin, potkaisee hän tikut jälleen ilmaan ja juoksee takaisin piiloon. Muut piilossa olevat voivat myös pelastaa jo löydettyt, jos ehtivät ennen etsijää potkaisemaan tikut pois laudalta. Kun kaikki on löydetty, tulee ensimmäisenä löydetystä uusi etsijä. (Perinneleikit i. a.)

Leikitään myös jo tuttuja perinneleikkejä edellisiltä kerroilta muun muassa peili ja väri. Jos on aikaa, voidaan leikkiä myös esimerkiksi puuhippaa ja tervapataa.

Puuhippa

- o Leikkijät valitsevat itselleen puun, jossa asuvat. Yksi leikkijöistä jää ilman puuta. Kun hän huutaa: "Talo palaa, pakko vaihtaa", täytyy kaikkien leikkijöiden vaihtaa puuta. Ilman puuta ollut leikkijä yrittää samalla saada itselleen oman puun. Se, joka jää ilman puuta, jää uudeksi huutajaksi. (Perinneleikit i.a.) Jos koulun pihalla ei ole tarpeeksi puita, niin vaihtoehtoisesti voi valita esimerkiksi kiipeilytelineen rungon omaksi puukseen tai muun pihan leikkivälineen.

Tervapata

- o Maahan piirretyn ympyrän kehälle piirretään jokaiselle leikkijälle oma puoliympyrän muotoinen paikka. Yhdestä leikkijästä tulee kiertäjä ja muut asettuvat ympyrän kehälle omiin paikkoihinsa. Kiertäjä kulkee leikkijöiden takaa kepin/kävyn/tikun kanssa ja pudottaa sen mahdollisimman huomaamattomasti jonkun leikkijän kohdalle tämän taakse. Kepin tms. taakseen saanut leikkijä nappaa sen ja lähtee juoksemaan vastakkaiseen suuntaan kuin kiertäjä.

Molemmat yrittävät päästä tyhjäksi jääneeseen paikkaan. Se, joka ei ehdi ensimmäisenä perille, jatkaa kiertäjänä. Ympyrän keskelle on piirretty myös pienempi ympyrä eli tervapata, jonne joutuu, jos ei huomaa keppeä sillä aikaa, kun kiertäjä on tehnyt kepin jätön jälkeen kokonaisen kierroksen. Tervapadasta pääsee pois, kun seuraava leikkijä joutuu sinne tai miten erikseen sovitaan. (Perinneleikit i.a.)

VÄLIPALA

VAPAA LEIKKI TAI VAIHTOEHTOISESTI TOIMINTA JATKUU

LOPPUPIIRI

Patjoilla makoilu rauhallista musiikkia kuunnellen. Ohjaajat käyvät lapsen ääri viivat höyhenillä läpi.

Seuraavan kerran teema

Käsitorni

12 MUSIIKKIMAALAUUS JA LOPPUJUHLA

TARVITTAVAT MATERIAALIT

- o Lankakerä hämähäkinseittiä varten
- o Maskotti
- o Tusseja, värikyniä
- o Piirustuspaperia, värityskuvia
- o Patjat ja musiikkia loppurentoutukseen
- o Paperia maalaukseen
- o Vesivärit tai askartelumaaleja
- o Siveltimiä
- o Musiikkia (esimerkiksi Vivaldi – Neljä vuodenaikaa)
- o Loppujuhlaan voi varata koristeita esim. ilmapalloja ja serpentiiniä
- o Etukäteen valmistetut kiitoskortit tai diplomit lapsille

ALKUPIIRI

Hämähäkinseitti: nimi ja lempilaulu

TOIMINTA

Musiikkimaalaus

- o Kerrotaan lapsille musiikkimaalauksen idea, että kuunnellaan musiikki ensin ilman maalaamista silmät kiinni antaen ajatusten ja mielen upota musiikin tunnelmaan. Musiikkia voi ajatella vaikka eri väreinä tai kuvioina, mitä vain musiikista lapselle tulee mieleen. Musiikin voi kuunnella joko lattialla maaten tai maalauspaikalla istuen. Kun musiikki loppuu, avataan silmät. Musiikki laitetaan uudestaan soimaan ja nyt annetaan mielikuvituksen kuljettaa sivellintä paperilla. On hyvä kannustaa lapsia oman näköiseen toimintaan, kertoa kuinka musiikki todennäköisesti herättää jokaisessa lapsessa erilaisia tunteita ja näin jokaisen taideteoksen lopputuloskin on erilainen. Painottamisen arvoista on myös hyvän ja huonon, oikean ja väärän ja muunlaisen arvioinnin ja arvostelun puuttuminen.

VÄLIPALA

TOIMINTA JATKUU

Loppujuhla

- o Laulamme yhteisiä lauluja ja leikimme leikkejä, joita olemme ryhmäkerhoilla leikkineet. Huomioimme lasten toiveet.
- o Suklaakarkkien etsiminen luokkatilasta.
- o Suullinen palaute lapsilta.
- o Kiitoskorttien antaminen lapsille muistoksi lastenryhmän toiminnasta.
- o Loppulauluna laulamme yhdessä päiväkodeista ja kerhoista tuttua laulua

*Nyt on leikit leikitty ja lähdettävä on,
hei vaan, heipä hei ja lähdettävä on.
Toisen kerran tavatessa leikit uudet on,
hei vaan, heipä hei ja leikit uudet on.*

LOPPUPIIRI

Patjoilla rentoutuminen musiikkia kuunnellen.

Käsitorni, loppupalaukset ja hyvästelyn aika

LÄHTEET:

- Inkinen, Matti & Söderblom, Bitta 2005. VERTTI Käsikirja ryhmänohjaajille. Lapset ja vanhemmat vertaisryhmässä, kun vanhemmilla on mielen-terveyden ongelmia. Helsinki: Profami.
- Karjalainen 2011. Viitattu 25.4.2011.
http://www.karjalainen.fi/karjalainen/Teemat/perinteiset_leikit_liikuttavat_4022502.html
- Kokljuschkin, Mikael 1999. Seikkailu 4: Intiaaniseikkailu. Teoksessa Mikael Kokljuschkin Seikkailuun! Varhaiskasvatuksen seikkailukirja. Helsinki: Kirjayhtymä, 92–98.
- Leskinen, Eija 2009. Ryhmä toimimaan! Vinkkejä tutustumiseen, oppimiseen ja yhteistyöhön. Jyväskylä: PS-kustannus 2009.
- MLL/Nuorten netti i.a. Rauhoittavat leikit ja lopetusleikit. Viitattu 27.2.2011.
http://www.mll.fi/nuortennetti/tukarit/leikkiasema/rauhottavat_leikit_ja_lopetusleikit/
- MLL/Nuorten netti i.a. Tutustus-, vuorovaikutus-, ja nimileikit. Viitattu 27.2.2011.
http://www.mll.fi/nuortennetti/tukarit/leikkiasema/tutustus-vuorovaikutus-ja_ni/
- Nuori Suomi/Liikunta leikkikoulu-kansio i.a. 7. tunti Tasapainoilua välineenä hernepussi, 6. rentoutuminen.
- Nuori Suomi i.a. Suunnittelen liikuntaa. Viitattu 15.2.2013.
<http://www.suunnittelenliikuntaa.fi/Nuorisuomi/etusivut/nuorisuomi/>
- Nuori Suomi 2005. Loruloikkaa levyn kappaleet pistävät jalkoihin vipinää. Viitattu 27.3.2013. <http://www.nuorisuomi.fi/artikkeli-paivahoito?id=16765941-loruloikkaa-levyn-kappaleet>
- Peltonen, Anne; Kullberg-Piilola, Tarja & Kullberg-Turtiainen, Marjo 2002. "2. Tunteet – Mitä tunteet ovat?". Teoksessa Anne Peltonen, Tarja Kullberg-Piilola & Marjo Kullberg-Turtiainen Tunnemuksu ja Mututoukka, Tunnetaito-ohjelma esikouluun ja alkuopetukseen. Helsinki: Lasten Keskus, 1—16.
- Perinneleikit ry. Viitattu 16.1.2013.
<http://www.perinneleikit.fi/pihaleikit.html>
- Rajahalme, Katriina i.a. Vauhdikkaan vikkellästi. Varhaiskasvatuksen liikuntasuunnitelmat-kansio.
- Seppänen, Tuula & Hietala, Liisa i.a. Kokemuksia ja tuloksia Vertti 2 – hankkeesta 2005–2009. Omais- ja mielen-terveystyön tukena, Uudenmaan yhdistys ry.
- Webster-Stratton, Carolyn 2009. Ihmeelliset vuodet. Ongelmanratkaisuo-pas 2–8-vuotiaiden lasten vanhemmille. Helsinki: Profami.